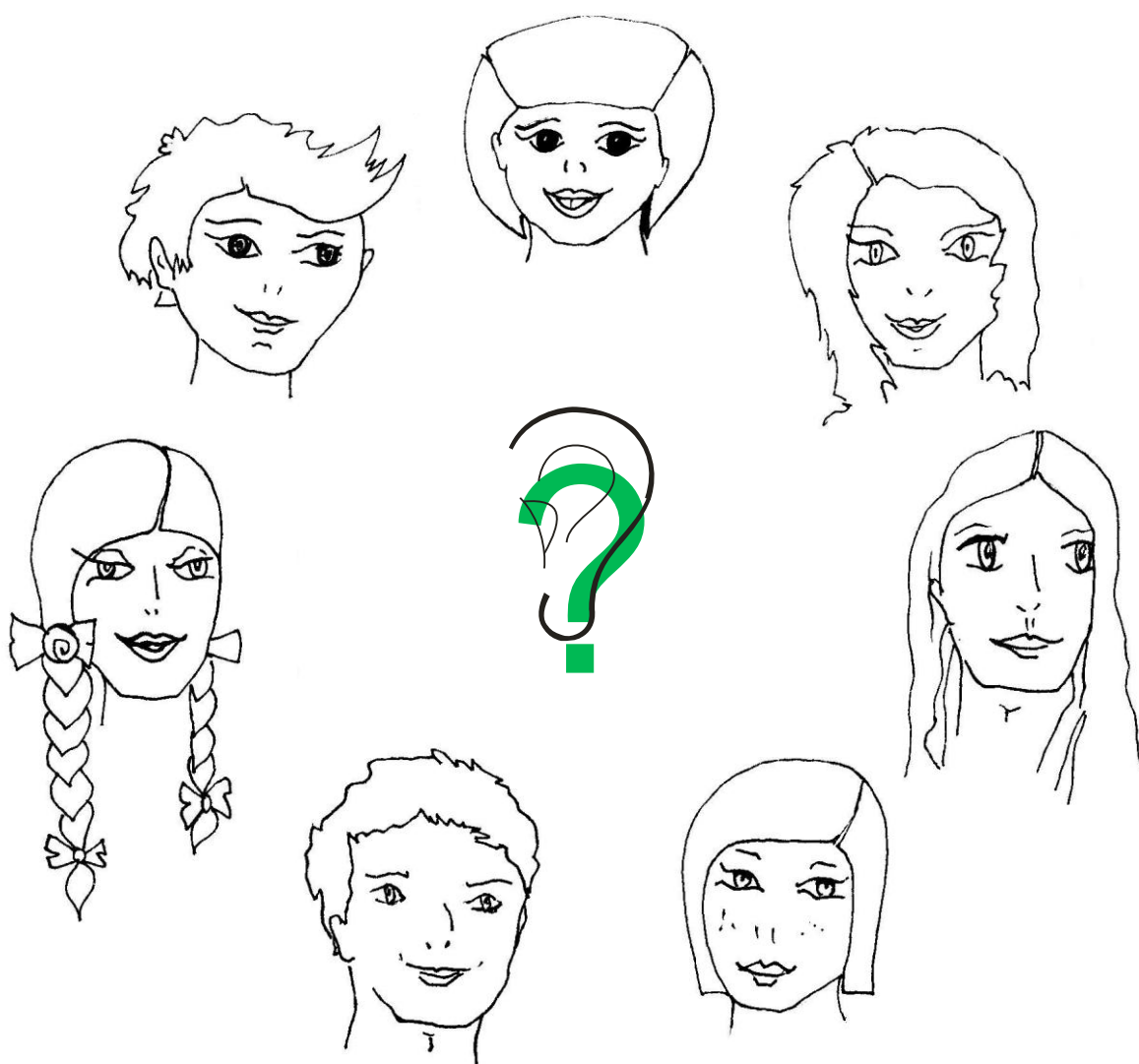

Johannes Straumann , Gerhard Heuschmid

Učíme se žít

pro žáky a mladistvé se sluchovým postižením

CHCEŠ OBJEVIT SVŮJ SVĚT?

Přeloženo z německého originálu:

STRAUMANN, Johannes, HEUSCHMID, Gerhard. *Leben lernen für hörgeschädigte Schüler und Jugendliche. Willst du deine Welt entdecken?* 1. vyd. Donauwörth: Auer, 1998. 119 s. ISBN: 3-403-02934-4

Pod vedením L. Hricové z Katedry speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity se na českém překladu podíleli studenti oboru Speciální pedagogika a Německý jazyk a literatura v akademickém roce 2009/2010 Bc. Petra Janáčková, Bc. Petr Kopečný, Bc. Michaela Tůmová, Bc. Martina Zapletalová a Bc. Dana Zemčíková.

Pro lepší srozumitelnost textu byly některé informace z německého prostředí upraveny na české prostředí, tak aby český čtenář nezískal mylné představy a informace o dané tématice. Jazykový styl lidí se sluchovým postižením je odlišný než u lidí slyšících. Ve slovním vyjadřování převládají zejména u žáků kratší věty. Tento jazykový styl byl z větší části zachován pro autentičnost vyjádření osob se sluchovým postižením.

Korekci překladu provedla: PhDr. Lenka Hricová, Ph.D.

Na konečné úpravě textu se podílely: PhDr. Lenka Hricová, Ph.D.

PhDr. Lenka Doležalová, Ph. D.

Bc. Marie Mištová, DiS.

Grafické zpracování provedla: Bc. Marie Mištová, DiS.

Materiál doplňují výtvarné práce žáků ZŠ pro sluchově postižené v Brně.

Výtvarné práce se tematicky váží k obsahu materiálu.

Milé zákyně a milí žáci, milí mladí lidé!

Je na čase, abyste se zabývali učením se životu. Budete sami sobě průvodci na dlouhé cestě k dospělosti.

Mají vám při tom pomáhat příběhy a zkušenosti vašich vrstevníků anebo starších lidí se sluchovým postižením – žáků, mladistvých a dospělých. My jsme jim naslouchali a oni nám vyprávěli své příběhy a názory. Zapisovali jsme je. Své příběhy tito lidé vyprávěli pro vás. A pro vás také sepsány a sesbírány v této knize.

Je velmi důležité, abyste našli svůj vlastní příběh a abyste objevili svůj vlastní svět. Své zážitky a myšlenky máte pak zapsat do této knihy.

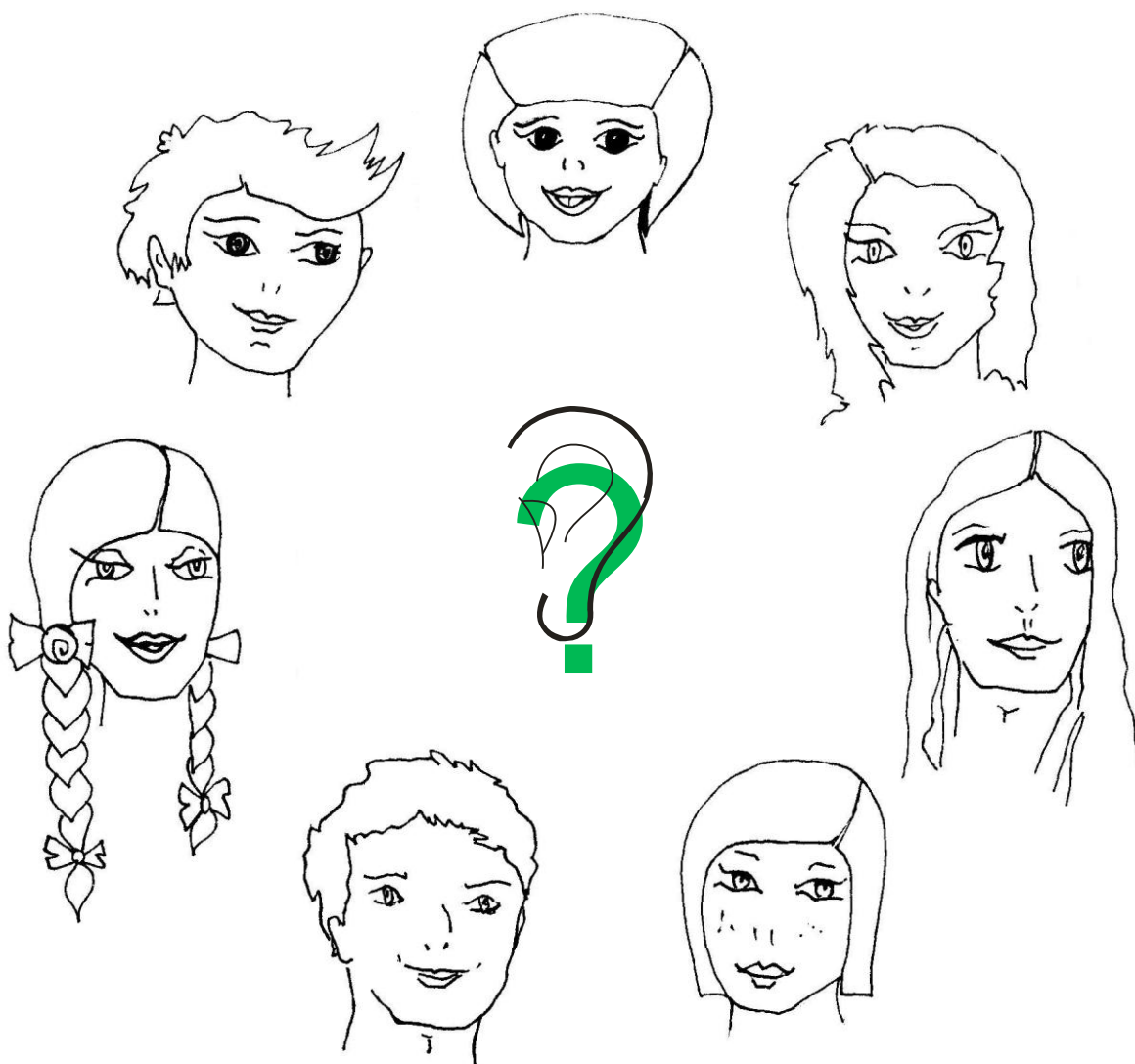
V knize najdete různé texty. Některé jsou krátké a čtou se lehce, jiné jsou dlouhé a obtížné. Každý text je jiný, protože každý život je jiný.

Chceš objevit svůj svět?

Odpovědi můžeš najít jenom ty sám.

Učíme se žít

pro žáky a mladistvé se sluchovým postižením

CHCEŠ OBJEVIT SVŮJ SVĚT?

Obsah

1 Životní příběh – tvůj životní příběh

1.1	Žáci základní školy vyprávějí o sobě	9
1.2	Absolventi základní školy vyprávějí o sobě	20
1.3	Bývalí žáci jedné třídy vyprávějí o sobě	28

2 Úhly pohledu – tvoje zkušenost, tvůj názor

2.1	První zkušenosti s tvou vadou sluchu	43
2.2	Taková je tvoje sluchová vada – takhle se projevuje	46
2.3	Kochleární implantát – cesta ke slyšení	50
2.4	Muset komunikovat, umět komunikovat	53
2.5	Lidé kolem tebe	57
2.6	Takhle přemýšlíš o období své školní docházky	61
2.7	Učit se žít – učit se pracovat – stát se dospělým	68
2.8	Život – práce – dospělost	73
2.9	Přání, vzory	80

3 Život v rodině – tvoje role

3.1	Neslyšící otec se svým slyšícím a neslyšícím dítětem	85
3.2	Slyšící matka se svým slyšícím a neslyšícím dítětem	86
3.3	Neslyšící matka ve své slyšící rodině	88
3.4	Slyšící sestra se svou neslyšící sestrou	89
3.5	Neslyšící dcera ve své slyšící rodině	90
3.6	Slyšící dcera a její neslyšící matka	93

Příloha 1:

Zjišťování životních příběhů a názorů	94
---------------------------------------	----

Příloha 2:

Zápisník pro nové pojmy	97
-------------------------	----

Tento žákovský svazek „Chceš objevit svůj svět?“ obsahuje životní příběhy 17ti žákyň a žáků, učňů, dospělých, matek, otců a sourozenců se sluchovým postižením.

Všichni mají jedno společné: navštěvovali stejnou školu pro sluchově postižené nebo ji právě navštěvují, nebo mají v této škole své děti.

Děkujeme všem za jejich otevřenost a odvalu při vyprávění, za jejich trpělivost při rozhovorech, za jejich zájem na této knize a za jejich angažovanost.

Kniha je těmto lidem věnována.

Všechna jména byla pozměněna.

1 Životní příběhy – tvůj životní příběh

1.1 Žáci základní školy vyprávějí o sobě

Jmenuji se *Antonie*

Jmenuju se *Roman*

Jmenuji se *Karína*

Já se jmenuji *Sylva*

Jmenuji se *Klaudie*

1.2 Absolventi základní školy vyprávějí o sobě

Ahoj, já jsem *Martina*

Ahoj, já jsem *Jírka*

1.3 Bývalí žáci jedné třídy vyprávějí o sobě

Mé jméno je *Tomáš Řezáč*

Mé jméno je *Blanka Stará*

Mé jméno je *Denís Černý*

Mé jméno je *Jan Novák*

Mé jméno je *Zuzana Porybná*

Mé jméno je *Matyáš Gross*

Životní příběhy

Jsou zkušenosti ze života.
Jsou vyprávění o životě.
Jsou části z životopisu.
Každý může vyprávět životní příběhy.

K textům

Chlapci a děvčata, mladí a dospělí lidé se sluchovým postižením vyprávěli zážitky a zkušenosti ze svého života. Dlouho se nerozmýšleli, vyprávěli spontánně. Někdy jim byly pokládány další otázky. Hesla k těmto otázkám najdeš v příloze 1. Jednotlivá vyprávění byla zapsána. Poté byly sepsané životní příběhy předčítány. Vypravěči je odsouhlasili. Někteří byli uživateli znakového jazyka a někdy jejich vyprávění překládali spolužáci. Rozhovory byly velmi napínavé. Všichni vypravěči věděli, že vyprávějí pro žákyně a žáky, pro tebe.

Cíle

Naučíš se porozumět životním příběhům.
Naučíš se srovnávat životní příběhy jiných se svým vlastním životním příběhem.
Naučíš se nad svým životním příběhem objevovat to zvláštní na tvém životě.
Můžeš se naučit zjišťovat a sepisovat životní příběhy lidí.
Svůj životní příběh můžeš potřebovat a využít při:

- psaní životopisu
- psaní slohové práce
- psaní dopisu přátelům
- rozhovoru se spolužáky

Život je kreslení bez možnosti gumování.

1.1 Žáci základní školy vyprávějí o sobě

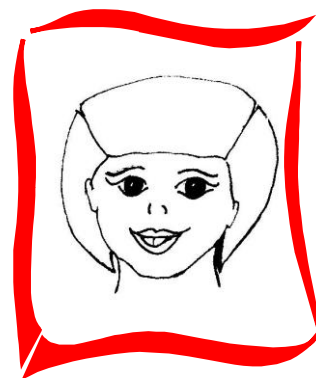
Antonie, Roman, Sylva a Klaudie jsou žáci 2. stupně základní školy. Chodí do školy pro sluchově postižené. Mohli by být tvoji spolužáci a kamarádi. Určitě se ptáš, jestli prožívají to stejné, co ty. Karina chodila dřív do školy pro sluchově postižené. Teď ale chodí do základní školy pro slyšící žáky. Tato škola je tam, kde bydlí. Karina vypráví, co zažila ve škole pro sluchově postižené a jak se jí daří v její nové škole.

Žákyním a žákům je 14 až 16 let. Jsou tedy zhruba v tvém věku. Vyprávějí velmi podrobně a přesně o svém životě doma a ve škole.

Vede se ti podobně jako jim?

Jmenuji se **Antonie**

Jmenuji se Antonie. Je mi 14 let. **Bude mi 15.** Narodila jsem se v Praze. Moje rodina se narodila v Itálii. Moje máma se jmenuje Bianca, můj táta se jmenuje Stefano. Mám dva bratry. Jeden je velký a je mu 12 let, jmenuje se Pietro. Malý bráška se jmenuje Marcello. Jsou mu tři roky.

Můj starší **bratr** má mentální postižení. Ale není na vozíku. Jenom v obličejí je vidět, že má mentální postižení. Má Downův syndrom. Chodí do školy pro mentálně postižené. Do školy ho vozí školní bus.

Moji **rodiče** pocházejí ze Sicílie. Moje máma je doma, protože musí dávat pozor na brášku. Můj táta opravuje auta. Je automechanik v jedné dílně.

Mám kmotra, jmenuje se Giovanni. A moje kmotra se jmenuje Maria. Moje teta bydlí taky v Praze. Můj strýc bydlí v Monaku. Všichni v mojí rodině dobře slyší, jen já jsem nedoslýchavá.

Když jsem se narodila, moje máma nevěděla, že jsem **nedoslýchavá**. To přece není vidět. Když pak, ale později na mě volala, tak jsem ji neslyšela.

Také když spadl na podlahu talíř, nic jsem neslyšela. Ani při hlasité hudbě jsem se neprobudila. To dělalo mojí mámě starosti. Doktor jí řekl: „Je mi líto, ale vaše dcera je neslyšící.“ Máma se vyděsila. Už si přesně nevzpomínám na tu dobu. Poprvé jsem dostala sluchadla ve třech letech.

Žila jsem někdy v **Itálii**, někdy v **Česku**. V Itálii jsem bývala u babičky. V Itálii je to o hodně hezčí. Tam můžu všechno dělat venku. V Česku musím být pořád doma.

Nevím, proč mám sluchové postižení. Moje máma to také neví. Možná jsem nedoslýchavá od **narození**. Nebo to vzniklo kvůli horečce, kterou jsem měla.

Do mateřské školy jsem nechodila. Šla jsem hned do **školy**. Nejdřív jsem byla ve škole v Itálii. Tam jsem měla problémy s učitelem a s dětmi. Seděli jsme v řadách. Já jsem seděla v první řadě. Přesto jsem ale často nerozuměla. Učitel byl velmi přísný. Mluvílo se rychle. Nerozuměla jsem, co to znamená. Umím italsky, ale ne moc dobře. Česky umím líp než italsky. V Itálii jsem měla spolu s jedním neslyšícím chlapcem vždy dva učitele, ostatní děti ne.

V Česku v běžné škole byl vždy jen jeden učitel a moje máma si všimla, že mám problémy se slyšením a rozuměním. Táta pro mě hledal jinou školu. Našel **školu pro sluchově postižené**. Začala jsem tam chodit znovu od 1. třídy.

Vzpomínám si ještě na svou první učitelku a na všechny **spolužáky**. Moje místo bylo hned u dveří. Mám ještě fotku. Proto to vím tak přesně.

Už si nepamatuju, co jsem tehdy dělala nejraději. Je to už tak dlouho. Při diktátu učitelka vždycky opakovala a pomalu vysvětlovala slova. Když jsem byla unavená, směla jsem si udělat přestávku.

Teď jsem v **7. třídě**. Tuto třídu dobrovolně opakuju. Moc ráda hraju basketbal. Dřív jsem nerada počítala. Dneska se mi matika docela líbí. Čtení je dobré a taky výtvarka. Moc mě baví kreslení.

Každé ráno vstávám v 6.15. **Autobus** mi jede v 6.40, doveze mě až do školy. Škola začíná v 8.10 a trvá do půl čtvrté. V 16.20 jsem už zase doma. Potom často pomáhám mámě. Večer všichni společně večeříme. V devět hodin chodím spát, protože v 6.15 musím zase vstávat. Dřív jsem mohla spát déle, to mi jezdil autobus později.

Ve třídě nemám žádnou nejlepší **kamarádku** a ve škole mám občas spory se spolužáky. Vždycky se ale zase usmíme. Nechci ztratit kamarády. Bez kamaráda je to nuda. Být jenom doma je taky nuda.

S **mámou** mluvím trochu česky a trochu italsky. Když nerozumím italským slovům, říkáme ta slova česky. **Táta** chodí domů teprve večer. Většinou mluví víc italsky než česky. Moji **sourozenci** mluví italsky. Protože má starší bratr postižení, česky neumí. Ale malý bráška se musí česky učit. Chodí do mateřské školy. Později půjde do 1. třídy.

Do města jsme se přistěhovali. Nikdo mě tam neznal. Ale ve škole jsem poznala svoje nejlepší kamarádky. Teď už na škole nejsou, ale často se setkáváme. Minulý týden jsem jednu kamarádku potkala. Byla z toho překvapená.

Doma často pomáhám mámě. Dobrovolně uklízím. Musím uklidit kuchyň a celý byt. Máma taky udělá půlku. Potom musím jít skoro každý den nakupovat. Máma musí dávat pozor na malého brášku. I já ho musím hlídat a starat se o něj. Někdy musím pomáhat staršímu bratrovi, např. se zavázáním tkaniček. O **víkendu** se někdy setkávám s kamarádkami. U svých nejlepších kamarádek jsem už spala i doma. Ony už u mě taky přespaly. Nejsem ráda sama. Pro mě je to nuda. Často jsem doma a pomáhám svojí mámě.

S **mluvením** s nedoslýchavými nemám problém. U slyšících je to jiné. U nich

nevím, jak mám začít. Slyšící se mnou mluví málo. To mi nevyhovuje. Moje kamarádky se sluchovým postižením to mají také tak. Někdy si píšeme zprávy.

O letních prázdninách jedeme s celou rodinou do Itálie. Možná pojedou o příštích vánočních prázdninách do Itálie sama.

Moje rodina a moje kamarádky jsou pro mě nejdůležitější. Taky škola, učitelé a třída jsou pro mě důležité. Samozřejmě je důležitý i Bůh. Do kostela ale nechodím, protože tam ničemu nerozumím.

Moje **koničky** jsou poslouchání hudby a tancování na diskotéce pro neslyšící a nedoslýchavé. Sestra mojí kamarádky mě bere s sebou. V zimě chodíme někdy bruslit. V létě chodíme plavat nebo jezdíme na kole.

Myslím, že nemám žádný **vzor**. Možná svoji mámu. Umí mi pomoci a je milá. Ale tak to je u všech maminek. Možná chci jednou být jako moje máma. U táty je to jiné. Nemluvíme spolu tak často.

Nemám ještě zcela jasnou představu o svém **povolání**. Chci být fotografkou nebo grafičkou. Ale přesně to ještě nevím. Můžu poslouchat hudbu. Ve škole nerozumím, když někdo mluví potichu.

Musím vidět na pusu. Krátkým větám, např. „Antonie, pojd“, **rozumím**. Svoji učitelce rozumím dobře. Dlouhým větám bez odezírání nerozumím. Vyučování se mi líbí. Učitelé znají problémy nedoslýchavých. Umějí dobře vysvětlovat. Některým učitelům ale rozumím špatně. Mluví moc rychle a moc nahlas. Spolužákům rozumím dobře. Mámě rozumím dobře a někdy i sourozencům. Tátovi rozumím někdy špatně.

Při **nakupování** rozumím jen málo. Vždycky říkám: Omlouvám se, jsem nedoslýchavá. Můžete mluvit nahlas a zřetelně a zopakovat mi to? To říkávám často. Někdy je to těžké, když neznám některá slova. Hlavně když se mnou mluví cizí lidé. Ale mnozí mě také chápou.

Můžu i **telefonovat**. Cizím lidem nerozumím, když mluví rychleji. Chybí mi možnost odezírat a tak je to i v telefonu. Neumím rozpoznat hlasy. Telefon hlas změnil. Tak se vždycky ptám: Kdo jsi? A hlas mi třeba odpoví: Já jsem přece tvoje teta.

Když je kolem hluk, je to těžké. Ale s nedoslýchavými se můžu domluvat „**rukama**“. Umím několik znaků. Používám je jen s některými kamarádkami. Ale vždycky u toho i mluvím. Jenom s jednou kamarádkou, která je neslyšící, znakuju někdy bez mluvení.

Bez sluchadel nerozumím vůbec ničemu. Když jsem dřív **sluchadla** dostala, neuměla jsem ještě dobře slyšet. Teď jsem na ně zvyklá. Slyším a rozumím vždycky hned. Jenom když jsou rozbitá, slyším hůř. Jsem ráda za to, jak s nimi slyším.

Slyším zvuky. Auta slyším dobře. Taky zvon nebo psa. Slabé zvuky neslyším. Vodovodní kohoutek neslyším vždycky. Když mluví lidé, neslyším **hlasy zvířat**. Ale když je ticho, slyším je. Ale ne myš, jenom jiná zvířata, např. ptáčka. Budík neslyším. Proto mám světelný budík.

Myslím, že je normální, když lidé chtějí kochleární implantát.

Přeju si velkou a spokojenou rodinu se třemi dětmi. Do budoucna si přeju práci, a abych vydělávala peníze. Ráda bych se stala profesionální basketbalistkou.

Později bych chtěla zůstat v Česku. Na Sicílii je málo práce. Chci pracovat a ne zůstat doma. Je lepší, když muž i žena pracují. Potom můžou líp zaplatit účty.

- ❖ **Antonii je 14 let. Její rodina je z Itálie. Navštěvuje 7. třídu ve škole pro sluchově postižené. Se svou matkou mluví česky a italsky. Nemá ještě zcela přesnou představu o svém povolání. Možná bude fotografkou nebo grafičkou.**

Jmenuji se Roman

Já se jmenuju se Roman. Narodil jsem se ve Zlíně. Teď je mi 15 let. Mám tři **sourozence**. Jedna sestra mi ale zemřela. Měla mentální postižení a byla na vozíku. Byla pořád nemocná. Přál jsem si, aby zemřela. Bylo jí 13 let. Mám ještě starší sestru. Je jí 31 a je vdaná. Je sekretářka. Potom mám ještě staršího bratra. Je mu 22 let. Je zedník. **Tátu** nemám. Nevím, jestli ještě žije. Moji rodiče jsou rozvedení. Moje máma pracuje ve **skladu** jednoho supermarketu. V naší rodině jsem jediný, kdo má sluchové postižení.

Už jako **malé dítě** jsem věděl, že mám sluchové postižení. To jsem ještě nenosil sluchadla. Moje sestra na mě volala, protože se venku stala nehoda. Já jsem si právě hrál s legem. Podíval jsem se na ni, ale hned jsem si hrál dál, protože jsem jí nic nerozuměl. Tak si moje sestra všimla, že není něco v pořádku s mýma ušima. Šel jsem pak s mámou do nemocnice. Tam zjistili, že mám **sluchovou vadu**. Máma se mnou šla k doktorovi – k foniatrovi. Od té doby mám sluchadla.

Pak jsem přišel do **mateřské školy** pro sluchově postižené. Měl jsem tam kamarády, které znám dobře ještě dneska. Ve školce jsem měl svoji úplně první přítelkyni. Nechtěl jsem, aby si s ní někdo jiný hrál. Ve školce byla tehdy velká zábava. Neuměli jsme moc dobře mluvit. Začali jsme se učit některé znaky a písmena. Cvičili jsme taky poslouchání. Měli jsme buben. Museli jsme se otočit a vychovatelka do něj bouchla. Museli jsme pak hádat, co to bylo. Potom přidala ještě jiné zvuky. Když jsme je poznali, dostali jsme gumové medvídky. Ve školce jsem měl dva dobré kamarády. Bydleli blízko mě. Hodně jsem si s nimi hrál na písku. Jezdili jsme na tříkolce a řádili jsme venku.

Jako dítě jsem si těžko zvykal na **sluchadla**. Bylo to nepohodlné. Musel jsem

je nosit pořád. Hodně jsem s nimi rozuměl, ale nic přesně. Museli mi často všechno opakovat.

Na začátku jsem se musel učit hodně nových zvuků. Pořádně jsem poslouchal a ptal se vychovatelky, co je to za zvuky. Sluchové postižení prý mám kvůli buňkám v hlemýždi. Ale dodnes to nevím přesně. Taky to vůbec nechci vědět. Jsem rád, že něco slyším a můžu si hrát s ostatními. Neměl jsem žádné operace ucha. U ušního lékaře mi vždycky ucho vypláchli. Dneska to dělá moje máma.

Ve škole jsem přišel napřed do přípravné třídy, protože jsem ve školce moc nespolečoval. Od první do čtvrté třídy jsem byl ve škole pro sluchově postižené. První školní den jsem dostal pěkný dárek – hračku a pouzdro. Od babičky jsem dostal také školní tašku. Můj **první školní den** se mi moc líbil. Nikdy na něho nezapomenu. Pamatuju si moc dobře na svojí první učitelku a také na svoje spolužáky. Některé vídám ještě dneska. Seděl jsem u okna. Lavice byly v řadách. Vpředu byla katedra. Všechno pro mě bylo nové. Ve třídě jsem měl ale kamaráda, kterého už jsem znal.

Před letními prázdninami jsem byl na návštěvě ve **škole pro sluchově postižené v sousedním městě**. Líbilo se mi tam. Sám jsem se pak rozhodl, že do této školy půjdu. Nebylo to pro mě těžké, ale pro ostatní ano. Teď jsem v 7. třídě.

Nejdřív jsem měl měsíční jízdenku a jezdil do školy **tramvají**. Teď jezdím spolu s osmi žáky **autobusem**. Musím vstávat přesně v šest hodin. Potom se nasnídám. O půl sedmé nás autobus vyzvedne na zastávce. Ve škole jsme asi kolem osmé. V zimě má autobus často zpoždění. Potom máme pět vyučovacích hodin. Dřív jsem obědval ve škole. Teď si nosím jídlo s sebou. Každý den mám odpolední vyučování. O půl páté bývám doma. Jsem poslední, kdo vystupuje ze školního autobusu.

Když přijdu domů, něco sním. Potom jdu na trénink do **fotbalového klubu**. Fotbal mám od 19 do 21 hodin vždycky v úterý a ve čtvrtek. Jiné dny jsem doma nebo chodím běhat. Někdy jdu brzo spát.

Moje máma pracuje často večer. To si pak sám **vařím**. Učím se to ve škole. Je pro mě důležité, že se to ve škole naučím. Umím se o sebe postarat sám.

Čeština je pro mě důležitá. V psaní nejsem moc dobrý, ale jinak všechno chápu. Když můžu venku hrát fotbal s kamarády, hrozně moc mě to baví. Hrajeme vždycky o přestávce. V **matice** jsem dobrý, nemám vůbec problémy. V **biologii** rozumím všemu. Baví mě všechny předměty, kromě **češtiny**. Nejlepší je **tělocvik**. Někdy mě rozčilují ostatní žáci. Někdy se zlobím sám na sebe, např. při fotbale. Říkám, že to bylo břevno, někdo jiný říká, že to byla branka. Nejvíce mě štve, když prohrajeme. Ale vím, že je to jen hra.

Školní docházka je o jeden rok delší než v běžné škole. Pokračujeme tak v probírání učiva, máme tak na učení víc času.

S mámou vycházím dobře. Někdy se spolu hádáme. Nejhorší je to, když neuklízím svůj pokoj. Říkám ano a stejně neuklidím. Musím se sám naučit, jak to dělat. Nejsem nepořádný. Jenom se u mě válejí sešity. **Někdy se netrefím do koše** a pak leží věci okolo něj. Někdy taky ale udělám, co máma řekne.

Doma musím uklízet svůj pokoj. Třikrát týdně musím umýt nádobí, vynést koš, vyluxovat a uklidit. Taky musím nakupovat. Každé pondělí dostávám jako **kapesné 100 korun**. Koupím si, co chci nebo co potřebuju. Nebo nakoupím pro mámu. O víkendu máma nepracuje, ale je často pryč.

O prázdninách jezdím se svým fotbalovým klubem na tři nebo čtyři týdny pryč. Byli jsme už v Belgii, ve Španělsku, ve Francii. Mám **v klubu hodně kamarádů**. Dobře jim rozumím. Už jsem v klubu čtyři roky. Na začátku jsem na ně nebyl zvyklý a rozuměl jsem méně.

V sobotu chodím hrát fotbal. V neděli rád běhám v lese, někdy i tři hodiny.

Docela **důležité osoby** jsou moji kamarádi. Kluci z fotbalu jsou spíš pohodáři. Kamarádi ze školy jsou takoví normální. Někteří mě už navštívili doma. Já jsem byl už u všech. Důležití jsou taky moji rodiče, sourozenci a moje babička. Děda už umřel. Nejdůležitější je ale můj balón, to je můj nejlepší kamarád. Můj nejoblíbenější fotbalový tým je Bayern a pak hned Barcelona. S kamarády z fotbalového klubu se většinou setkávám na tréninku. Od trenéra se toho můžu hodně naučit, například různé triky.

Mým vzorem je Tomáš Rosický. To je můj jediný vzor. Moje koníčky jsou fotbal a rybaření. To jsem se naučil od bratra. Chci co nejvíc sportovat.

Když jsem smutný nebo mám problém, jdu za svými sourozenci. Nebo si jen tak přemýšlím. **Svoje sourozence** navštěvuju často.

Mám přítelkyni. Vídám ji často. Chodí se mnou běhat. Někdy přijde ke mně a jdeme spolu do parku nebo na mši. Někdy chodíme plavat nebo taky do kina. Zním i její rodiče. Oblečení a boty si kupuju sám nebo se svým bratrem.

Slyším pořád stejně dobře. Nosím jenom jedno sluchadlo. S ním rozumím dobře. Na levé ucho slyším hůř než na pravé. Při **poslouchání** se musím hodně soustředit. Zvuky slyším normálně. Když něčemu nerozumím, zeptám se. V dopravě neslyším vůbec nic. Když hraje moc nahlas hudba anebo když hraju fotbal, rozumím špatně. Musím vždycky **odezírat** ze rtů. Pak rozumím víc. Můžu telefonovat se zesilovačem. Rozumím i cizím lidem. Když chci nakoupit uzeniny, je to s mluvením i slyšením těžké.

Chodím radši do **školy pro sluchově postižené** než do běžné školy. Mám tady víc hodin a víc se naučím. Taky tady víc rozumím. I v logopedické škole to bylo těžší. Mluvílo se tam moc rychle. Včera jsem se díval na staré fotky. Je to pěkný pocit. Děti na fotce znám všechny jménem. Některé vídám ještě dneska. Teď jsem velký.

Líbí se mi, že se umím sám obstarat a že můžu sportovat. Výlety jsou pro mě úplně běžné. Dřív jsem rád zpíval. Dneska už mě to nebaví.

Jednou bych chtěl být pekařem. Možná ale předtím půjdu ještě na ekonomku.

Těším se na školní sportovní den a až pojedeme s fotbalovým klubem do Řecka. Myslím, že je tam hezky. Chtěl bych být se svou přítelkyní na rande sám. Většinou jsou u toho moji přátelé.

- ❖ Romanovi je 15 let. Navštěvuje 7. třídu ve škole pro sluchově postižené. Chtěl by se stát pekařem. Předtím ještě možná půjde na střední školu.

Jmenuji se Karina

Je mi teď 14 let. Jsem těžce nedoslýchavá. Chodím do 7. třídy na základní školu v místě svého bydliště. Mám jednu sestru. Je jí deset. Chodí do stejné školy jako já, ale do 4. třídy.

Nevím, proč mám sluchové postižení. Existují jenom domněnky. Chodila jsem jako všechny ostatní děti do mateřské školy. S kamarádkou jsme často řádily a hrály si na louce vedle našeho domu. Vzpomínám si na obě dvě tety ze školky. V mojí skupině bylo hodně dětí. **Moje babička** tehdy taky pracovala v mateřské školce, ale v jiné skupině. Směla jsem jako jediná do téhle skupiny, protože si mě babička vyzvedávala. Do školky mě vždycky vodila máma. Po školce se mnou domů jezdila babička. Na kole. Odpoledne jsem byla vždycky u ní anebo ve školce.

Pamatuju si, že jsem chodila do speciálně pedagogického centra. Tam mi dělali **sluchové testy**. Vzpomínám si, že tam měli autíčko, do kterého jsem si mohla sednout. S ním jsem si ráda hrála. Také tam byly velké police s mnoha knihami a hračkami.

Ve třech a půl letech jsem dostala **sluchadla**. Nevšimla jsem si, že slyším špatně. Ale moji rodiče si toho všimli. Např. když jsem šla do domu a nezavřela za sebou dveře. Máma mi řekla, že je mám zavřít. Nerozuměla jsem jí, co říkala. Mamka mi taky vyprávěla, že jsem si hrála na pískovišti a ona na mě volala z balkónu. Zvedala jsem nad hlavu různé hračky. Máma si všimla, že nerozumím, co na mě volá.

Moji **prarodiče** bydlí ve stejném městě. Mám ještě jednu babičku a jednu prababičku, které bydlí od nás blízko. Prarodiče navštěvuji jednou za týden.

Bydlím u svých rodičů. Máma pracuje na radnici. Táta je voják. Proto jsme se museli často stěhovat. Poprvé jsem byla ještě hodně malá. Přestěhovali jsme se na Slovensko. Tam jsem chodila do školky, potom do školy pro sluchově postižené. Pak jsme se přestěhovali na Moravu. **Brečela jsem**. Nechtěla jsem pryč. Potom jsem chodila do školy pro sluchově postižené na Moravě. V téhle škole jsem byla čtyři roky. Pamatuju si ještě, jak jsem byla v první školní den rozrušená. Všechno bylo nové. Měla jsem osm spolužáků. Vzpomínám si na všechny. Ve třídě stály lavice v půlkruhu, abychom dobře viděli na učitelku. Na svou první učitelku si vzpomínám. Byla veselá, ale i přísná. Byla přísná na ostatní, ale na mě ne.

Brzo ráno mě vyzvedával autobus. Do školy to trvalo 45 minut. Vyučování začínalo v osm hodin a končilo v 12.15. Potom jsem šla na oběd a pak jsem byla v družině. Odpoledne jsme si hráli na hřišti. Pak jsem jela autobusem domů. Od 3.

třídy jsem měla vyučování do 13.05. Odpolední vyučování jsme neměli. Nikdy jsem nebyla na internátu.

Doma jsem si udělala domácí úkoly. Potom jsem si hrála s kamarádkami na honěnou nebo na schovávanou. Mé **kamarádky** chodily do běžné školy. O víkendu jsem byla hodně s nimi. Často s námi také něco podnikali rodiče, například výlety na kole. V létě jsme hodně chodili na koupaliště, které bylo docela blízko.

Potom jsme se přestěhovali do Plzně. Bylo mi už 11 let. Rok jsem chodila do 5. třídy ve **škole pro sluchově postižené**. Každý den jsem tam obědvala. Odpoledne jsem vždy bývala ve školní družině. Ve třídě jsem měla spolužáka, kterého jsem znala už dřív. Byl neslyšící. Vždycky se rozčiloval, když s ním někdo znakoval. Já jsem si s ním rozuměla dobře i bez znaků. Měla jsem tady taky kamarádku. Někdy se spolu vidáme i dnes. Pořád jsme ještě kamarádky. Učení pro mě bylo strašně lehké. Naučila jsem se tam toho málo.

Proto jsem přešla na **běžnou základní školu v mém bydlišti**. Opakovala jsem 5. třídu. Byly tam předměty, které jsem se zatím neučila, například angličtina. Teď jsem v 7. třídě. Angličtina je můj nejoblíbenější předmět. Nepřipadá mi vůbec těžká, i když je to cizí jazyk. Také v němčině jsem dobrá. Zato v matematice je to trochu těžší. Zeměpis nesnáším.

Dobře rozumím svojí učitelce i svým spolužákům. Už nějakou dobu mám ve škole naslouchací aparaturu. Ale není to velký rozdíl.

Často se vidám se svými kamarádkami ze školy. Jednou týdně s nimi chodím na badminton. Ve **volném čase** hraju na altovou zobcovou flétnu a moc ráda čtu. Čtu romány, detektivky, dobrodružné příběhy a science fiction. Mám dvě kamarádky, se kterými si dopisuju.

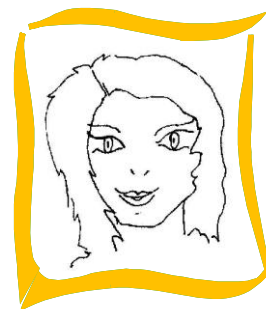
Sluchadla nosím pořád. Sundávám je jen na plavání a na spaní. Dobře s nimi rozumím a můžu s nimi poslouchat i hudbu. Když někdo mluví potichu anebo moc rychle, mám potíže. Musím se pak víc soustředit a doptávat se. Na pusu se dívám vždycky. Když je kolem hluk, například ze stavby u školy nebo od mnoha aut v dopravě, musí se se mnou mluvit víc nahlas. Potom musím taky dávat větší pozor na odezírání.

Ve třídě máme ještě jednu holku, která chodila do školy pro sluchově postižené. Je v mojí nynější škole už několik měsíců. Nechce si sluchadlo ani nasadit, ale slyší dobře i bez něj. Jenom v řeči jde poznat, že má sluchové postižení.

Později bych chtěla pracovat na počítači anebo dělat něco s jazyky. Umím si taky představit, že **po skončení základní školy** půjdu na další školu. I v běžné škole jsem pořád dobrá a ne horší než ve škole pro sluchově postižené. Dokonce jsem trochu lepší.

- ❖ **Karině je 14 let. Má těžkou nedoslýchavost a navštěvuje 7. třídu běžné základní školy v místě svého bydliště. V její třídě je 21 žáků. Po ukončení základní školy Karina možná půjde na střední školu.**

Já se jmenuji Sylva

Narodila jsem se v porodnici v Příbrami. Je mi 15 let. Můj **táta** je zpěvák, moje **máma** je sekretářka. Mám ještě sestru. Moje sestra je starší než já. Je jí 18 let. Moji rodiče a moje **sestra** slyší normálně. Také všichni moji příbuzní slyší normálně. Jen já jsem neslyšící.

Teprve když mi bylo pět, všimli si moji rodiče, že neslyším. Na foniatrii mi udělali vyšetření sluchu. Zjistili, že jsem neslyšící. Proto jsem chodila do **mateřské školy pro sluchově postižené**. Dostala jsem sluchadla.

V sedmi letech jsem přišla do **školy pro sluchově postižené**. Byla jsem na internátě. Vzpomínám si dobře na svou první učitelku. Ve třídě jsme byli čtyři holky a tři kluci. Jednu holku jsem znala už ze školky. Hodně jsme se ve třídě smáli. Jeden kluk pořád koukal paní učitelce na nohy a ne na pus. Myslím, že byl pořád zasněný. Ve 3. třídě a v 6. třídě jsme dostali novou paní učitelku. V 8. třídě jsme dostali zpátky naši paní učitelku z 1. třídy. Teď jsem v poslední třídě základní školy. Jsme už jen čtyři žáci. Dva žáci odešli po 7. třídě a jeden žák v 5. třídě.

Můj **nejoblíbenější předmět** je biologie. Matematiku nemám ráda. Jsem šťastná, že jsem nikdy nepropadla. Jezdím do školy autobusem a někdy vlakem. Byli jsme dvakrát na horách, učili jsme se lyžovat a chodili jsme také plavat. Bylo to pěkné. Moje učitelka na mě byla často naštvaná. S kamarádkou jsem totiž kouřila.

Po základní škole chci jít na ekonomku nebo do učení. Chci vyzkoušet různé věci: práci s kovem, barvami, dřevem. Přála bych si být ošetřovatelkou zvířat. Je to moje **vysněné povolání**. Dříve jsem měla chovného koně. Teď už ho nemám.

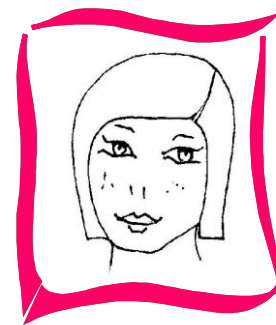
U nás doma mám hodně slyšících kamarádek. Často se navštěvujeme. Hodně s nimi chodím ven, například do kina. Se svou sestrou si velmi dobře rozumím. Musím pomáhat doma, uklízet a chodit se psem. Zvládám to dobře.

Nosím většinou dvě sluchadla. Když mě kamarádka volá, slyším ji bez odezírání. Jde to ale jen u hlasů, které znám. Jinak musím poslouchat i odezírat. S mámou a tátou mluvím, i s kamarádkami doma. Neumějí **znakový jazyk**. S mojí kamarádkou ze školy znakuju. Kochleární implantát nechci. Nechci operaci. Moje tělo zůstane tak, jak je.

Přeju si dobré povolání. Chci dělat dobrou práci. Je těžké dostat zaměstnání. Přeju si dovolenou. Chci být jako moji normálně slyšící kamarádi.

❖ **Sylvě je 15 let. Navštěvuje poslední třídu základní školy pro sluchově postižené. Její vysněné povolání je ošetřovatelka zvířat.**

Jmenuji se **Klaudie**

Jmenuji se Klaudie. Je mi 16 let. Mám dvě sestry. Je jim 17 a 26 let. Obě jsou slyšící. Obě chodí do práce. První, nejstarší sestru vidím málo. Mojí mamce je 46. Moji rodiče jsou rozvedení. Bydlím u mámy se svou druhou sestrou.

To, že mám sluchovou vadu, se máma dozvěděla od doktora. Víc nevím. V našem městě jsem chodila do **mateřské školy se slyšícími dětmi**. Potom jsem byla v **mateřské škole pro děti se sluchovým postižením**. Docházela jsem do speciálně pedagogického centra, abych se naučila mluvit. Hrála jsem si tam.

V sedmi letech jsem přišla do školy pro sluchově postižené. Musela jsem jezdit hodinu autobusem. Od 1. do 4. třídy jsem hodně plakala. **Chtěla jsem zůstat u maminky**. Po 4. třídě jsem byla na **internátě**. Nechtěla jsem do školy a do internátu. Teď jsem v poslední třídě základní školy. Jsem na internátě a na víkendy jezdím domů. Moje oblíbené předměty jsou čeština, němčina a biologie. Matematiku nemusím.

Chtěla bych být květinářkou. Byla jsem na praxi v květinářství. Můžu se **vyučit** na odborném učilišti. Trvá to tři roky. Studium na střední škole trvá déle.

Mám kamarádky ve škole i doma. Bavíme se, chodíme na diskotéky nebo nakupujeme. Někdy zajdeme do kina. **Jsem sama**, přítele ještě nemám.

Nosím **sluchadla na obou uších**. Alespoň jedno sluchadlo mám vždycky. Se sluchadly něco slyším, například auta, policejní vůz, sanitku, vlak a hudbu. Slyším i řeč. Musím ale odezírat. Jinak ničemu nerozumím.

Sestra umí **znakovat**. S ní nemusím mluvit. Máma znakuje málo. S ní **mluvit** musím. S kamarádkami, které mám doma, mluvím. Neumějí žádné znaky. Ve škole potřebuji znaky. Mluvení je důležité. Psaní je také důležité. Při nakupování mám vždy s sebou **papír a tužku na psaní**. Doma musím hodně pracovat. Musím umývat nádobí, žehlit, prát a věšet prádlo, vysávat a uklízet. Musím to dělat často.

Důležití jsou pro mě jedna spolužačka a jeden kluk z ekonomické školy. I máma a sestra jsou důležité. Líbí se mi hudební skupina Spálený sušenky. Jsou to africké bubny, je to hodně nahlas a cítím silné vibrace.

Přeju si auto a řidičák a dlouhý život pro mámu. Přeju si přítele, se kterým se nebudu hádat. Přeju si dvě děti.

- ❖ **Klaudii je 16 let. Navštěvuje poslední třídu základní školy pro sluchově postižené. Chce být květinářkou.**

Návrhy pro zpracování

Můžeš vyprávět svůj životní příběh?

Čemu nerozumíš?

Umíš si představit žáky, kteří ti vyprávěli o svém životě? Můžeš je nakreslit nebo popsat?

Co chceš o těchto žácích ještě vědět?

Znáš žáky, které s nimi můžeš srovnat?

Co je u tebe stejné? Co je jiné?

Můžeš životní příběhy žáků časově uspořádat?

Porovnej časové osy a srovnej je i s tvou vlastní!

Pomůcky při vypracování

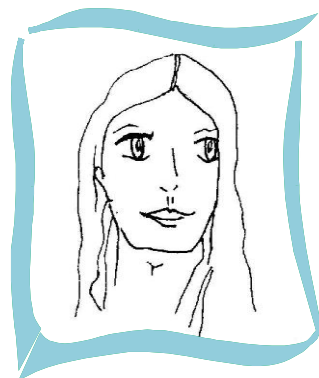
- fotoalbum, album poezie, deník, rodokmen
- dopisy od rodičů, dopisy od tebe, pohlednice
- vyprávění členů tvé rodiny, vyprávění přátel
- slohové práce, články, žákovské noviny, videa
- příloha 1

1.2 Absolventi základní školy vyprávějí o sobě

Martina a Jiří mají za sebou 2. stupeň základní školy. Martina je učnice. Jiří navštěvuje střední školu pro sluchově postižené. Oba jsou starší než ty. Bude pro tebe určitě zajímavé, jak popisují svoje další školní období. Třeba tě čeká něco podobného. Možná jsi také zvědavý, co mladí lidé v jejich věku dělají a o čem přemýšlejí.

Ahoj, já jsem **Martina**

Je mi 20 let. Bydlím se svou **maminkou** v bytě. Mamka pracuje v bance. Můj **tatínek** pracuje ve zdravotní pojišťovně. Bydlí v jiném bytě. Nemám žádné sourozence. Bydleli jsme v panelovém domě, kde bydlelo více rodin. Byly tam také jiné děti. Stýkala jsem se s nimi. Měla jsem kamarádku, která se později odstěhovala pryč.

Vím, že jsem navštěvovala **Středisko rané péče**, kde jsem se učila mluvit. Později jsem byla v mateřské škole. Tam bylo hodně dětí. Ráda jsem si s nimi hrála. Slyšely normálně. Jen já jsem měla sluchové postižení. Ale nebyl to pro mě problém.

Ve **školce** jsem si všimla, že špatně slyším. Musela jsem nosit kapesní sluchadlo. Slyšela jsem, když paní učitelka zavolala mé jméno. Ostatním dětem jsem nerozuměla. Vždycky mi ukázaly, co chtějí dělat. Já jsem to dělala taky tak. Ukázala jsem dětem, co chci.

Vím, že jsem ve dvou letech byla na nějaké **klinice**. Tam se prováděla vyšetření. Můj ušní lékař řekl, že potřebuji sluchadla. Dostala jsem je u foniatra. Moje rodina by chtěla, abych dostala kochleární implantát. Ale to já nechci. Když se nachladím, bolí mě uši.

Jsem nejspíš nedoslýchavá od svého **narození**. Ale nevím proč. Moje maminka to taky neví. Ptala jsem se jí.

V šesti letech jsem přišla do **školy pro sluchově postižené**. Vzpomínám si dobře na svou první učitelku. Bylo nás sedm žáků. Soňa byla moje nejlepší kamarádka. Dnes se s ní vidím málokdy. Ve třídě jsme sedávali v půlkruhu. Moje místo bylo u dveří. Bylo na něm napsáno mé jméno. První den jsem dostala pytlík se sladkostmi.

Musela jsem každý den jezdit do školy autobusem. Nebyla jsem nikdy na internátu. Internát pro mě nebyl dobrý, protože se tam muselo chodit brzo do postele. Doma to bylo jiné. Tam jsem musela do postele teprve v osm hodin. Obědvávala jsem vždycky ve škole. Neměla jsem tam žádné oblíbené jídlo. Byla jsem často nemocná, tak jsem musela opakovat 4. třídu. Základní školu jsem **úspěšně dokončila**.

Obzvláště se mi líbil náš školní výlet na Slovensko do Vysokých Tater, zimní lyžařský kurz v Kunčicích u Starého Města pod Sněžníkem a rozlučka po ukončení povinné školní docházky.

Potom jsem byla na **ekonomické škole**. Po dvou letech jsem přestala. Neměla jsem chuť studovat, už mě to nebavilo. Měla jsem strašně málo volného času. Pro mě to nebylo hrozné, ale pro mé rodiče ano, protože jsem neměla žádné pořádné vzdělání. Můj otec mi řekl: „Jít hned na učňák je chyba. Lepší je nejdřív dodělat ekonomickou školu.“ A já jsem mu na to odpověděla: „To je můj problém.“ Můj učitel mi pomohl najít místo na učňáku. Přihlásila jsem se tam. Nešla jsem na **internát**. Chtěla jsem bydlet doma, kde si můžu dělat, co chci. Jsem dospělá a chci se rozhodovat sama.

Když zpětně myslím na školu, bylo všechno ok. Můj **oblíbený předmět** byla matematika. Na základní škole jsem měla ráda také tělocvik. Dějepis, zeměpis a ekonomii jsem ráda neměla. Na ekonomické škole mě bavila němčina a účetnictví. Po škole jsem každý večer chodila k babičce. Bydlí docela blízko nás. Bavily jsme se, dívaly se na televizi a jedly.

Na ekonomce jsem se musela hodně učit. Učila jsem se doma. Tam jsem se mohla líp soustředit. O víkendu jsem navštěvovala svého **ex-přítele, kamarádku** nebo **babičku**. Některé kamarádky mě navštěvovaly doma. Jedna u mě občas zůstávala přes víkend. Na mé 18. narozeniny u mě byla půlka třídy a všichni spali u nás. O prázdninách se můžu pořádně vyspat. Také jezdím ke kamarádce nebo k babičce.

Babičku jsem měla **ze všech nejraději**. Tatínek byl můj nejlepší kamarád. Dědeček byl důležitý, protože jsem ho potřebovala. Musel vždycky opravit moje kolo, když bylo rozbité. Dnes jsou nejdůležitějšími osobami v mém životě můj přítel a babička.

Můj přítel je neslyšící. Poznala jsem ho při masopustu, který jsem slavila s mojí nejlepší kamarádkou. Znáám ho už dva roky. Rok spolu chodíme. Byl dřív taky ve škole pro sluchově postižené.

Byla jsem u **svatého přijímání**. Do kostela chodím jenom jedenkrát v roce společně se svými prarodiči.

Ve volném čase ráda sportuji. Moje **nejoblíbenější sporty** jsou aerobik a házená. Do aerobiku chodím s kamarádkou. Jsme členky jednoty Sokol. Dojíždíme do cvičení každý týden. Moje kamarádka má auto. Házenou hraji s jinými spoluhráčkami.

Mám jednu **kamarádku** ve Francii. Posíláme si **dopisy**. Seznámila jsem se s ní na dovolené v Dánsku. Píšeme si v angličtině jednou za měsíc. Jeden starší kamarád mi se psaním pomáhá. Pomáhá mi také s překladem, když mi napíše ona. Chci se s ní aspoň jednou v roce potkat. V červenci jsem byla ve Francii a navštívila ji.

Znáám také neslyšící dospělé. Potkávám se s nimi o víkendech ve Spolku neslyšících. Někteří potom společně chodí do kina nebo do hospody. Často si dopředu posíláme emaily nebo esemesky a domlouváme se, co budeme o víkendu dělat. Jednou za měsíc se všichni setkáme ve spolku. Můj přítel je členem **Spolku neslyšících**.

Nemám žádné vzory.

Moje **vysněné povolání** na základní škole a na ekonomické škole byla dámská krejčová nebo zubní technička. Ale problém u oboru zubní technik je prach. Mám totiž alergii. Proto jsem se nemohla stát zubní techničkou.

Učím se na dámskou krejčovou. Moc mě to baví. Musím například zkrátit kalhoty, zúžit halenku nebo ušít nové šaty. Dostanu stříh a musím nastříhat látku a šít. Můžu si ušít také oblečení pro sebe. Ale doma šiju jenom občas. Nejsem spokojená se svým šicím strojem. Stroje ve firmě, kde se učím, jsou mnohem lepší. Mívám tam **souvislou praxi**. Šít mě baví, ale učení ne. Učení trvá tři roky. Při škole dostávám málo peněz. Nevím, kolik peněz budu dostávat po vyučení. Se svým pracovním místem jsem spokojená.

Pracuji společně se svojí kamarádkou a s **mistrem**. Vycházím s nimi dobře. Když si špatně rozumíme, napíšeme všechna těžká slova a věty na papír. Když mi nerozumí mistr, často pomůže kamarádka. Je slyšící. Používáme ale také znaky. Chce se naučit znakovat. I v komunikaci s mistrem používám několik znaků, například „vyšívání“ nebo „žehlení“.

Šěfovi rozumím špatně, protože při mluvení málo otvírá pus. Potom nemůžu odezírat. Telefony nezvedám, to dělá kamarádka. Cizím lidem v telefonu nerozumím. Pouze svému otci dobře rozumím se zesilovačem na telefon. Ostatním posílám emaily nebo zprávy. Je to lepší. Můj přítel má počítač s webkamerou. Když je počítač vypnutý, musím bohužel čekat dlouho na spojení. Přátelé mi posílají zprávy přes internet nebo mobilní telefon.

V **pracovní dny** vstávám v 6.30. V 7.30 vycházím z domu. Do podniku mě i s mou kamarádkou vozí mamka. **Práce** začíná v 7.45. Pracujeme osm hodin. Máme 15 minut přestávku na svačinu a 30 minut na oběd. Často si neděláme přestávku na svačinu, ale jen na oběd. Pracuji do 16.30. Potom se zase potkám s mamkou a v 17.30 jsem doma.

Doma se dívám na televizi a odpočívám. Ve 21 hodin jdu do postele. Dřív, když jsem chodila na základku, jsem chodila do postele ve 23 hodin. Ale **práce** je náročná. Proto jsem už v devět večer unavená. Do práce si беру jídlo, nebo si něco koupím. Když jdu na učňák, musím vstávat už v 5.50. Blokovaná výuka trvá od 8.05 do 15.30.

O **víkendech** jezdím za přítelem. Táta mě tam vždycky zaveze. V neděli mě přítel vozí zase zpátky. Řidičák nemám. Po obchodech chodím s kamarádkou. Doma musím nakupovat, uklízet a žehlit.

Nosím pořád obě sluchadla. Potom slyším všechno. Jenom mluvené řeči nerozumím vždy. Je jedno, jestli někdo mluví potichu nebo nahlas. V autě je těžké něčemu rozumět kvůli hluku motoru. S přítelem znakuji a mluvím bez hlasu. Používáme naše vlastní znaky. S ním a jinými neslyšícími používám **mluvený jazyk** a **znakový jazyk**. Při práci a se slyšícími kamarády používám mluvení.

Když mi slyšící nerozumějí, ukážu na to, co chci. Já jim většinou rozumím. Jinak vždycky řeknu: Jsem nedoslýchavá. Bez možnosti **odezírání** nerozumím. Neslyším pořád stejně. Někdy slyším hůř, například když jsem unavená nebo ráno.

Když jsem opravdu probuzená, slyším lépe. Mám pocit, že teď slyším líp než dřív. Možná jsou taky lepší sluchadla.

Kochleární implantát bych nechtěla. Nechci si operovat hlavu. Taky bych si nechtěla ostříhat vlasy. Zním lidi, kteří mají kochleární implantát. Spousta z nich říká, že není dobrý.

Nevím, jestli by pro mě byla lepší **běžná škola**. Zním pouze školy pro sluchově postižené.

Jednou jsem si objednala **tlumočníka**. Někdy tlumočník vysvětluje věci trochu jinak nebo jenom napůl. To je pro neslyšící problém.

Pro **lidi se sluchovým postižením** je dobré, když se učí a později umí mluvit. Ale důležitý je také znakový jazyk. Já jsem se znaky naučila ve škole od dětí, o přestávce nebo odpoledne. Když jsem se lidmi se sluchovým postižením, znakuji. Je to zcela běžné. Někdy mluvím i znakuji současně, to je pak znakovaná čeština. Při té je důležité také odezírání.

Ve svém budoucím **povolání** bych chtěla pracovat v oblasti módy, nebo bych se chtěla stát samostatnou módní krejčovou. Chtěla bych jednou bydlet v domě. Možná budeme moct přestavět dům mého přítele. Chtěla bych **se vdát** a mít **jedno nebo dvě děti**. Děti dají spoustu práce a stojí moc peněz. Důležitá je dovolená. V zimě bych chtěla jezdit lyžovat a v létě bych chtěla jezdit na velkou **dovolenou**. Mám strach z nezaměstnanosti. U nás je spousta **nezaměstnaných lidí**. Až ukončím školu, nechtěla bych být nezaměstnaná. Nechtěla bych po škole znovu studovat nějaký další obor.

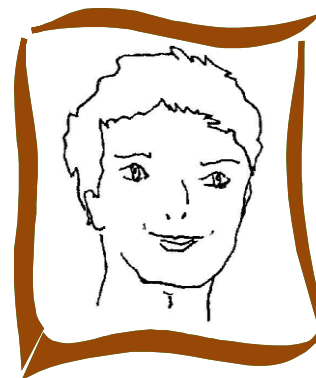
Do **budoucna** si přeji dovolenou, víc peněz a zdraví. Chtěla bych se vdát.

- ❖ **Martině je dvacet let. Bydlí u své matky. Navštěvovala školu pro sluchově postižené. Nyní se učí na dámskou krejčovou. Chtěla by jednou podnikat v oblasti módy.**

Ahoj, já jsem **Jirka**

Narodil jsem se 29. února, na přestupný rok. Mám jednoho bratra. Je mu 27 let. Mám kmotra v Plzni v západních Čechách. Všichni moji **příbuzní** bydlí v Čechách. Já jsem z Moravy. Každý rok své příbuzné alespoň jednou navštívím.

Můj otec má **firmu** se spoustou spolupracovníků. Moje matka tam pracuje také. Dělá účetnictví. Firma vyrábí klávesnice pro různé

účely, například pro počítače. I můj bratr pracuje v otcově firmě. Je obchodním zástupcem firmy.

Vzpomínám si na svoje dětství. Byly mi čtyři nebo pět let. Moje maminka se mnou často jezdila do většího města, abych se učil mluvit. Byl jsem nejdřív dva roky ve **školce** pro slyšící děti. Do mateřské školy pro sluchově postižené jsem nechodil. Ve školce jsem poprvé přišel do kontaktu se slyšícími dětmi. Rychle jsem si našel dobré kamarády. Nevšimli si, že jsem neslyšící. Jezdili jsme často na společné výlety. Občas jsme se pohádali, ale to bylo normální. **Učitelka** v mateřské škole na mě byla hodná. Po školce jsem si často hrál s kamarády v lese. Mně i mým kamarádům bylo jedno, že jsem neslyšící. Jednali se mnou jako se všemi ostatními dětmi.

Když jsem byl malý, moji rodiče toho pro mě dělali hrozně moc. Byl jsem často u **ušního lékaře**. Doktor mě velmi dobře znal a předepsal mi první sluchadla. To mi byly čtyři roky.

Rodiče mi říkali, že jsem byl nejprve slyšící. Jako malý jsem onemocněl. Nevím už, jakou nemoc jsem měl. Moji rodiče to vědí lépe. Vím jenom, že mě často hodně bolela hlava. Často mi bylo špatně. Býval jsem hodně v **nemocnici** kvůli strašlivým bolestem hlavy a kvůli závratím.

Ve čtyřech nebo pěti letech jsem spadl z kola. Musel jsem na operaci. Operovali mi obličej. Lékaři mi vzali nervy z lýtka a voperovali mi je do obličeje.

V šesti letech jsem přišel do **1. třídy s více než dvaceti slyšícími dětmi**. Byl jsem v této škole rok. Nebyla pro mě dobrá. Seděl jsem v první řadě, úplně vpředu u tabule se svým nejlepším kamarádem. Potom jsem přešel do **základní školy pro sluchově postižené**. Ale to taky nebylo dobré. Bylo úplně jiné být v jedné třídě s nedoslýchavými a neslyšícími. Do té doby jsem neměl s takovými dětmi žádné zkušenosti. Bylo to pro mě hrozné. Moji rodiče se potom radili s jedním učitelem. Přešel jsem do třídy, kde byli jenom **neslyšící**. Tam se mi líbilo a už jsem tam zůstal. Od dvanácti let bydlím u svých prarodičů a jezdím do školy autobusem. O víkendy jezdím domů.

Moje **oblíbené předměty** byly čeština a matematika. Jídlo mi chutnalo. Ve volném čase jsem se většinou chodil do města. Pilně jsem se připravoval na **absolvování základní školy**. Mým cílem bylo mít dobré vysvědčení. Proto jsem se také učil s nadšením. Chtěl jsem vždycky být dobrým žákem. Po ukončení posledního ročníku jsem šel na střední školu.

V 9. třídě jsem byl na operaci. Dostal jsem **kochleární implantát**. Operovali mě o Vánocích. Neměl jsem vůbec strach. Moji rodiče strach měli a nebyli si jistí, jestli se všechno podaří. Řekl jsem jim, že chci operaci, abych mohl znovu slyšet. V nemocnici se o mě starala spousta lékařů. Po vyšetření jsem se vrátil domů. A potom přišla **operace**. Po **narkóze** jsem si všiml, že mám kolem hlavy obvaz. Nemohl jsem pořádně spát. Později mi obvaz sundali. Mohl jsem líp hýbat bradou a konečně zase dobře spát. Měl jsem jenom malé bolesti. Když mi poprvé zapnuli **řečový procesor**, bylo mi trochu špatně. Nebyl jsem na slyšení zvyklý. Musel jsem si zvykat na novou

situaci. To bylo na začátku hodně těžké. Ale postupně se to zlepšovalo. Po operaci jsem musel ještě několikrát na nastavování **programu v řečovém procesoru**.

Jednou jsem v nemocnici oklamal sestřičku. Vadilo mi, že mě ráno budí moc brzy. Chtěl jsem ještě spát. Proto jsem večer napsal na lísteček: „**ZÁKAZ VSTUPU – JIŘÍ SPÍ**“ a podepsal jsem to falešným jménem. Ráno si lístek všichni přečetli a nikdo nepřišel. Tak jsem mohl spát až do oběda. Bylo to fajn.

Dnes slyším mnohem líp. Víím, **jak slyší slyšící lidé** a jak slyším já. Slyšící nemusí tak důkladně naslouchat jako já. Při poslouchání musím dávat větší pozor než oni. Zvuky a hudbu slyším dobře, ale řeč úplně dobře neslyším. Dokážu rozpoznat například zvuk autobusu a nákladáku. Taky vlak poznám. I když mám kochleární implantát, nerozumím vždycky, co se mluví. Někdy jsem smutný, že nemůžu slyšet všechno. Často si přeju, abych byl slyšící. Ale pak si říkám, že můžu být spokojený s tím, co slyším. Mám svůj kochleární implantát, který mi při rozumnění řeči pomáhá. V každém případě jsem díky němu mnohem spokojenější než dřív.

Můžu dobře komunikovat díky **počítači** a **mobilu**. Necítím se osamělý. Naopak – jsem někdy rád sám. Můžu se pak líp soustředit.

Byl jsem **s rodiči na dovolené**. Šli jsme na **diskotéku**. Hudba byla tak hlasitá, že ji moji rodiče nechtěli poslouchat a šli pryč. Ale já jsem zůstal, protože se mi to líbilo. Můj řečový procesor zpracovává **hudbu** velmi dobře. Pro mě to nebylo vůbec nahlas. Ptal jsem se rodičů, jestli hudbu cítí i ze země. Ale necítili. Já cítím hudbu celým tělem.

Mám moc dobrý vztah s rodiči. Chovají se ke mně moc pěkně.

V létě jsem udělal **zkoušky v autoškolě**. Jezdím teď do školy svým autem. Od pondělí do pátku vstávám v sedm hodin a ráno jenom zapnu kávovar a o půl osmé už jedu do školy. Když přijedu zpátky, učím se. Musím si často opakovat. Je to pro mě velmi těžké. Večer jsem často dost unavený. Chodím spát mezi desátou a půl jedenáctou. Někdy si zapnu televizi. Dostávám od rodičů měsíční **kapesné**, 1 500,- Kč, které mi převádějí na účet. Vybírám si pak tolik peněz, kolik zrovna potřebuju.

Před třemi lety jsem byl **biřmovaný**. Bylo to zvláštní, protože jsem byl jediný. Ale i tak to bylo pěkné.

Mými největšími vzory jsou mí rodiče a mí prarodiče.

Věnuju se hodně **sportu**. Chtěl bych se stát členem tenisového klubu. Můj oblíbený sport je cyklistika. O víkendech jezdím často na horském kole. To mě moc baví. Příští rok bych si chtěl udělat **řidičák na motorku**. Mí rodiče z toho mají strach.

Mí nejlepší **přátelé** jsou kamarádi ze třídy, hlavně Lucka a Karolína. Mám taky jednoho slyšícího kamaráda v Římě. Dopisujeme si. Dřív bydlel blízko nás. Teď chodí na gymnázium v Římě. Příští rok ale zase přijede domů.

Příští rok budu **maturovat**. Pak bych chtěl nastoupit do práce v tátově firmě. Chci zkusit pracovat v každém oddělení firmy, abych nasbíral zkušenosti. Potom se s tátou pobavíme, co dál. Zajímá mě technika, zlepšování produkce a nové vynálezy.

Když se podívám zpátky na svoje **školní období**, dařilo se mi vždycky líp a líp. **Dnes jsem mnohem samostatnější než dřív**. Hodně mi pomohl kochleární implantát. Všichni mí učitelé byli milí, kromě jednoho, který učil techniku. S ním jsem nemohl vyjít. V budoucnu bych chtěl být ve společnosti slyšících. Ale nechci zapomenout ani na kamarády ze školy. Nemám rád výlety s neslyšícími. Oni tolik znakují. Myslím, že to není dobré, později z toho můžou mít velké problémy. Všude jsou **slyšící**, kteří znakům nerozumějí a nepoužívají je. Chci být víc mezi slyšícími už teď, aby pro mě později nebylo tak těžké s nimi pracovat. Radím **neslyšícím**, aby byli víc se slyšícími. Se slyšícími se člověk může dozvědět hodně o tom, co se děje ve světě. To je velmi důležité. Neslyšící se občas baví pořád o těch samých tématech. To je pro mě nuda.

Chtěl bych mít později **rodinu** a děti. Ještě nevím, jestli si chci vzít radši slyšící nebo neslyšící ženu. To mě ještě nezajímá. Na prvním místě je teď **povolání a práce**. Přeju si založit novou firmu se svým bratrem. Chtěl bych dům, rodinu a jet na dovolenou mimo Evropu. Moje rodina mi velmi důvěřuje. Nezklamu je. Já svůj život zvládnou.

Mám tři **přání**: Jednou bych chtěl žít tak, jak žiju teď se svými rodiči. Chtěl bych být silný a zvládat úkoly, které mě v budoucnosti čekají. Chtěl bych jednou normálně slyšet, kdyby to bylo díky lékařskému a technickému pokroku možné.

- ❖ **Jiřímu je 19 let. Navštěvuje střední školu pro sluchově postižené. Dříve navštěvoval základní školu pro sluchově postižené, kterou s vyznamenáním ukončil. Příští rok chce úspěšně odmaturovat. Později chce pracovat v technickém oboru.**

Návrhy ke zpracování:

Dokážeš převyprávět životní příběh mladé dívky a mladého muže?

Můžeš vyprávět životní příběhy jiných mladistvých?

Znáš nějaké mladistvé, kterých se můžeš ptát?

Čemu nerozumíš?

Co chceš ještě vědět o těchto mladých lidech?

Dokážeš si je představit? Umíš je nakreslit nebo popsat?

Znáš nějaké mladistvé, které s nimi můžeš srovnat?

Dokážeš vytvořit časovou osu k životu mladé dívky a k životu mladého muže?

Porovnej časové osy!

Jaké představy o dalších školách a o vzdělávání máš ty?

Co si o tom myslí tví rodiče, tví učitelé, tví přátelé?

Pomůcky při vypracování:

- vyprávění tvých rodičů a starších sourozenců
- vyprávění starších kamarádů
- školní noviny, časopisy pro mladistvé, postery, plakáty
- příloha 1

1.3 Bývalí žáci jedné třídy vyprávějí o sobě

Bývalé žákyně a bývalí žáci jedné třídy pořádají každých pět let třídní sraz. Naposledy slavili 25. výročí svého absolvování na škole pro sluchově postižené. Na této oslavě vyprávěli svoje životní příběhy. Nacházejí se nyní ve středu života. Věkově by to mohli být tvoji rodiče. V povolání i v životě toho hodně zažili. Vyprávějí také o tom, jaké to dříve bylo ve škole pro sluchově postižené. Co se dnes změnilo? Někteří si vzali slyšícího manžela nebo slyšící manželku. Mají také slyšící děti. Jejich zkušenosti jsou pro tebe jistě nové a zajímavé. Možná víš o podobných zkušenostech ze své rodiny...

Mé jméno je Tomáš Řezáč

Až do svých šesti let jsem byl často nemocný. V roce 1962 jsem nastoupil do **školy pro neslyšící**. Můj otec jednu školu pro neslyšící znal. Byla blízko našeho bydliště a hodně se tam znakovalo. Potom hledal nějakou školu, kde by se neznakovalo. V této škole se mělo vyučovat prostřednictvím odezírání.

Ve škole jsem nejraději plaval. Rád jsem cvičil a maloval. Také jsem rád počítal, nejraději z paměti. Rád jsem i psal. Mluvení a vyslovování se mi nelíbilo.

Po škole jsem byl tři měsíce v **dílně odborného výcviku**. Potom jsem našel místo na silničním stavebním úřadě. Tam pracuji už 24 let.

Každé ráno vstávám o půl šesté. Jezdím do práce autem spolu s jedním **kolegou**. Potom nakoupím pro své kolegy jídlo a pití. Pak opravuji auta. Při zametání dvora v autoservisu se mi dělá špatně. Doktor mi řekl, že smím pracovat pouze v místnostech v budově. Práce končí v 15.15 hodin.

Potom jdu domů. Bydlím u svých rodičů. Mám svůj vlastní pokoj. Jezdím často do města a nakupuji pro celou rodinu.

S výdělkem jsem spokojený.

Dělám taky hospodáře v jednom **sportovním spolku**. Pracuji tam večer od 17 do 23 hodin. Velmi se mi tam líbí. Od předsedy spolku dostávám za práci peníze. Bavím se hodně rád s lidmi. V sobotu a v neděli chodívám na hřiště za fotbalisty. Pak jdu vždycky na procházku.

Jsem taky rád sám a čtu si. To se mi líbí. Do **kostela** nechodím, protože nerozumím farářovi.

Cítím se jako Neslyšící. Slyším ale pořád ještě dobře. Slyším dnes líp než dřív. Nosím dvě sluchadla. Jsem s nimi velice spokojený. Bez odezírání nerozumím

ničemu. S přídavným zesilovačem k telefonu rozumím a můžu i vést telefonický rozhovor. Moji rodiče mi s telefonováním pomáhají. Slyším, když mluví slyšící. Poslouchám také rád hudbu, např. hitparády a dechovku.

S **rodiči** jen mluvím, nepoužívám znaky. Odezírám ze rtů. Moji rodiče znakovat neumějí. Musím odezírat i od svého malého synovce. Umím dobře znakovat. S neslyšícími se domlouvám pomocí znakového jazyka. Nikdy jsem neměl psací telefon ani fax, ale teď mám mobil.

Rád se dívám na televizi. Lidem v televizi ale nerozumím. Sleduji titulky. Dívám se vždycky na **Televizní klub neslyšících**. Tam rozumím všemu dobře, protože se tam znakuje. Do kina nechodím, protože ničemu nerozumím.

Někdy chodím do **Spolku pro neslyšící**. Občas jdu ráno na bohoslužbu pro neslyšící ve znakovém jazyce. Vede ji farář, který umí znakovat. Potom chodíme na kafe a na koláč. Jinak do spolku nechodím.

Každý rok jezdím na **dovolenou**. Jezdím s kolegy do Španělska k moři. Byl jsem tam už sedmkrát. Těším se do **lázní**. Jezdí tam také jiní neslyšící. Do lázní jezdím na předpis každé tři roky.

Až jednou moji rodiče nebudou, nastěhuje se do našeho domu sestra.

❖ **Panu Řezáčovi je 41 let. Je svobodný. Pracuje na silničním stavebním úřadě. Pracuje tam už 24 let. Chodil do školy pro neslyšící.**

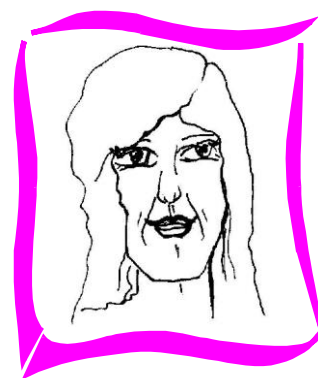
Mé jméno je **Blanka Stará**

Vstávám každý den v 6 hodin. V 7.45 jedu do **práce**. Jezdím autem. Cesta mi trvá 15 minut. V zimě jezdím občas autobusem nebo tramvají. To trvá déle.

Vždycky musím zapsat při příchodu do práce, kdy začnu s prací. Dneska to bylo asi v 8 hodin. Pracovala jsem do 16 hodin. Pracuji v jedné **kanceláři** jako technická kreslířka. Jsou zde různá oddělení. Mám 22 spolupracovníků, čtyři ženy a 18 mužů. Všichni jsou slyšící. Mám kreslicí prkno a dva počítače. Když mám dostatečný odstup od monitoru, není práce pro mé oči namáhavá. Musím rýsovat čistě a velmi přesně.

Oběd je od 12 hodin do půl jedné. Jím v kantýně. Mám tam na obědy zařízenou čipovou kartu. Když je hodně práce, pracuji občas bez přestávky.

Rozumím si dobře s jednou **kolegyní**. Můžu se jí na všechno zeptat a ona mi vše vysvětlí. S kolegy mluvím. Oni se mnou mluví pomalu. Moje kolegyně mi někdy něco přeloží, když nerozumím. Pracuji už 25 let v tomto podniku.

Jsem první dítě. Mám ještě dvě **slyšící sestry**. Jedna je o pět let mladší než já. Druhá je o šest let mladší. Když jsem byla malá, hrála jsem si se sestrami. Bylo to pro mě naprosto automatické. Byla jsem velká sestra. Vždycky jsme spolu normálně mluvily.

Nevím, proč mám **sluchové postižení**. Moje matka utrpěla šok a pak hned přišel porod. Možná je tohle ten důvod. Jako dítě jsem byla velmi tichá. Nevím, kdy a jak moje matka zjistila, že jsem neslyšící.

Ve třech letech jsem dostala svoje první sluchadlo. Potom jsme chodili do poradny, než jsem šla do školy. Ve škole jsem měla zranění ucha, protože mi jeden spolužák vytrhl sluchadlo. Už jsem ho pak nenasadila.

Máma pro mě hledala vhodnou školu. Kvůli škole pro neslyšící jsme se pak přestěhovali.

Potom jsem dostala **kochleární implantát**. Díky němu slyším lépe. S kochleárním implantátem slyším mnohem líp než se sluchadlem. Musela jsem se rozmyslet, jestli kochleární implantát chci. Moje mamka tehdy řekla: Musíš se rozhodnout sama. Chtěla jsem operaci. **Rozhodla jsem se pro ni**. Každý se musí rozhodovat za sebe.

Při oslavě mého propuštění z nemocnice byly obě moje sestry. Máma mě často vyzvedávala ze školy i s nimi. Nechodila jsem do školy ráda. Moje sestry chodily do základní školy. Potom šla jedna na střední odborné učiliště a druhá na gymnázium, kde udělala maturitu.

Bydlela jsem vždycky **doma**. Žiju se svojí **matkou**. Moc dobře si rozumíme. Bylo to tak vždycky. Mámě bude teď 66 let. Mluvíme spolu mluvenou řečí. Mamka mi rozumí dobře. Já jí taky rozumím. Někdy mluvím dobře, někdy špatně. Jsem málo v kontaktu s jinými lidmi. S mámou mluvím často. Umím dobře číst. Čtu každý den noviny. Většinou čtu nahlas. Potom totiž líp rozumím. Když něčemu nerozumím, například cizím slovům, zeptám se mámy. Ona mi význam slov vysvětlí. Někdy taky hledám ve slovníku.

Ještě nevím, co bude, až moje matka zestárne. Doma mám televizor. Měla jsem fax, ale psací telefon nikdy. Máma telefonuje za mě. Teď mi stačí email. Mám svůj počítač.

Moje sestry jsou už vdané. Rozumíme si dobře. Často je navštěvuji.

Můj **koníček** je kreslení pastelkami. Překreslila jsem malé obrázky z jedné knížky do velkých rozměrů. Vznikly velké obrazy.

Dřív jsem měla dobré přátele a jednu kamarádku, se kterou jsem si dopisovala. Dneska už si nepišeme. Teď mám dvě kamarádky. Seznámila jsem se s nimi v jednom volnočasovém kroužku. Kamarády ze třídy vídám pouze na třídních srazech. Každé dva roky jezdím na **církevní setkání**. Tam znám spoustu neslyšících.

Jsem lektorkou u nás na **faře**. Farář napíše kázání a já ho vedu. Mluvím a potom znakuji. Minulou neděli jsem při bohoslužbě předčítala z Bible. Občas vedu i bohoslužbu, když je farář zrovna v jiném městě.

Znakovat jsem se naučila ve škole a ve školní družině. Mám taky **vlastní znaky**. Ale víc mluvím než znakuji. Ve Spolku pro neslyšící chodím na kurz o politice. S neslyšícími ve spolku znakuji, ale znakovanou češtinou. Vždycky používám hlas a odezírám. Ve spolku někteří neumějí mluvit, proto musí jenom znakovat. Znakování bez hlasu nemám ráda. Český znakový jazyk je jiný než znakovaná čeština. Já potřebuji znakovanou češtinu, je to pro mě lepší, víc pak rozumím. S kochleárním implantátem docela dost slyším. Musím ale moct taky odezírat.

❖ **Paní Staré je 41 let. Je svobodná. Je technická kreslířka a pracuje už 25 let v jednom velkém podniku. Chodila do školy pro neslyšící.**

Mé jméno je **Denis Černý**

Narodil jsem se v roce 1954. Je mi 43 let. Narodil jsem se předčasně v sedmém měsíci jako neslyšící dítě. Po porodu jsem byl úplně promodralý. Ležel jsem velmi dlouho v inkubátoru. Dva roky jsem nechodil. Naučil jsem se chodit až ve dvou letech. Mám i tělesné postižení.

Mám dvě sestry a tři bratry. Byl jsem čtvrté dítě. Všichni slyší. Jenom já mám sluchové postižení. Chodil jsem do běžné mateřské školy se slyšícími. Moje maminka nevěděla, že existují mateřské školy pro sluchově postižené. Moje učitelka v mateřské škole byla jeptiška. Z dětství si pamatuju jen málo.

Ze začátku jsem měl jedno sluchadlo. Můj sluch se pořád zhoršoval. Později mi sluchadlo už nepomáhalo. V období školní docházky jsem sluchadlo nosil. Taky na učilišti. Ale stroje byly hodně hlasité. Nemohl jsem tedy sluchadlo nosit. Vada sluchu byla stále horší. Dneska už sluchadlo nenesím.

Ve škole pro neslyšící jsem byl zpočátku ve speciální třídě. Po třech letech jsem přešel do běžné 2. třídy. Tam jsem byl až do 8. třídy.

Školní období pro mě nebylo pěkné. Trpěl jsem kvůli svému tělesnému postižení. Děti ve škole se mi posmívaly. Měl jsem několik kamarádů jenom ve třídě. V ostatních třídách jsem kamarády neměl. Byl jsem proto často smutný.

Po odchodu ze školy jsem se chtěl stát elektrikářem. Musel jsem ale učení přerušit, protože moje tělesné postižení bylo příliš těžké. Šel jsem pak do učňovské dílny. Byl jsem tam rok na zkoušku. Potom jsem se tři roky učil na zámečníka. V dílně jsem měl kamarády. Tam se mi dařilo.

Rok jsem byl nezaměstnaný. Bydlel jsem zase doma. Potom jsem pracoval v místě bydliště jako montér topení. Ve firmě pracuji dodnes. Je to už 21 let. Pracuji na dvě směny. Ráno od 6 do 14 hodin nebo odpoledne od 14.15 do 22.30. Pracuji na automatickém stroji, který musím kontrolovat. Musí běžet správně. Pracuji rád. Nemám problémy s kamarády v práci. Rozumím si s nimi dobře. Kolegové říkají, že firma bude příští rok zavřena. Potom budu nezaměstnaný.

Vyplatil jsem své sourozence. Teď mám vlastní dům. Bydlím společně s maminkou. Maminka mi vaří. Občas vařím také já. Mám psa. Chodím s ním často na procházky.

Nejsem člen Spolku pro neslyšící. Občas tam zajdu a dívám se, když se hrají kuželky.

Mám karavan. Někdy se psem jezdíme karavanem po České republice.

V televizi se dívám rád na sport. Nemám žádné kamarády. Čtu časopisy pro čtenáře se sluchovým postižením a občas chodím na akce do Spolku pro neslyšící.

Neslyším skoro nic a musím odezírat. Při řízení musím dávat velký pozor, protože neslyším. Nemám mobilní telefon ani počítač. Kvůli tělesnému postižení mohu jen těžko psát. S maminkou mluvím. Ona mi rozumí. Moje maminka neumí znakovat. Tak je to i u kolegů z práce.

Při komunikaci ve znakovém jazyce se cítím dobře. Znakuji pouze s neslyšícími. Neznakuji ve firmě. Nepotřebuji tlumočníka.

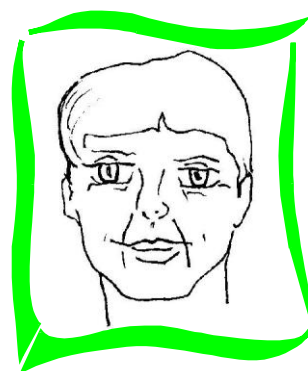
Jsem spokojený se svým životem. Nemám žádná přání. Občas se cítím velmi osamělý. Je pro mě těžké najít si ženu. Jednou za rok jezdím na dovolenou.

❖ **Panu Černému je 43 roků. Je svobodný. Je vyučený zámečnick. Dnes pracuje v továrně. Navštěvoval školu pro neslyšící.**

Mé jméno je **Jan Novák**

Narodil jsem se ve velkoměstě. Mám bratra a sestru a nevlastního otce.

Chodil jsem do mateřské školy pro neslyšící a potom do základní školy pro nedoslýchavé. Nemůžu si moc vzpomenout na dobu před školou.

V sedmi letech jsem dostal sluchadlo. Nosím ho pořád. Do 14 let jsem bydlel na internátě. Domů jsem jezdil jenom o prázdninách. Ve škole jsem byl 10 let.

Po škole jsem byl nejprve rok bez práce. Potom jsem se vyučil technickým kreslířem. Učení trvalo tři roky. Od té doby pracuji u stejné firmy jako technický kreslíř. Je to už 24 let.

Moji kolegové jsou milí. Mluvím s nimi úplně normálně. Nerozumím ale vždy všemu, co říkají. Potom mi někdo pomůže. Musím hodně pracovat a stále se učit nové věci, například pracovat na novém monitoru. Moje práce je 25 kilometrů od místa mého bydliště. S platem jsem spokojený.

Jsem ženatý. Moje manželka je slyšící. Mluvíme spolu mluvenou řečí. Moje žena je cizinka a mluví dvěma jazyky. Žiju pouze ve své rodině.

Každý pátek chodím s rodinou do krytého bazénu. Už druhý rok máme zahradu, na které hodně pracuji. Chodíme často na společné procházky. Mám dost velkou rodinu. Máme čtyři děti. Nejradši bych byl v domácnosti. Staral bych se jenom o děti.

Mám dvě sluchadla a nosím je celý den. Slyším s nimi velice dobře. Nechci kochleární implantát. Můj lékař mi radil, abych šel na operaci. Slyšení se zlepšilo. Přesto úplně nerozumím mluvené řeči. Mluvím až moc rychle. Mám pocit, že se moje mluvení zhoršilo. Se sluchadlem se cítím jako nedoslýchavý, bez sluchadla jako neslyšící. Moje žena za mě telefonuje.

Čtu noviny, sportovní listy a časopisy.

Přeji si mít jistou práci, zdravou rodinu a moct pracovat na zahradě.

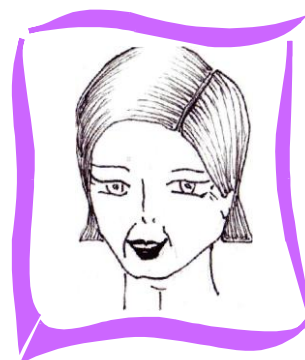
- ❖ **Panu Novákovi je 43 let. Chodil do školy pro neslyšící a nedoslýchavé. Je technický kreslíř. Pracuje už 24 let u stejné firmy. Je ženatý a má čtyři děti. Jeho žena a jeho děti jsou slyšící.**

Mé jméno je **Zuzana Porybná**

Narodila jsem se v roce 1956. V pěti měsících jsem dostala zánět mozkových blan. Poté jsem byla v nemocnici. Když mi byly dva roky, maminka si všimla, že se moc nezlepšuji v mluvení. Jela se mnou na univerzitní kliniku. Tam zjistili, že mám **sluchovou vadu**.

K otci jsem neměla žádný vztah. Nebydlel s námi. Mojí sestře je třicet let a studuje.

Do čtyř let jsme bydleli v jednom městě na řece Labi. Rok jsem chodila do školky se slyšícími dětmi. Učitelky říkaly, že pořád jen sedávám sama v koutě. Měla

bych prý chodit do **mateřské školy pro sluchově postižené**. Tato mateřská škola byla velice daleko, musela jsem tam dojíždět. Byla jsem na internátě a doma jsem mohla být pouze o prázdninách. Byla to hrozná doba. Hodně jsem plakávala, když mě maminka posadila na zpáteční vlak.

V mateřské škole jsem ještě neuměla používat k dorozumívání ruce. Po osmi týdnech jsem jela poprvé domů. Začala jsem na maminku znakovat. Rozbrečela se. Byl to pro ni šok. Ještě nikdy to neviděla. Ona se **znakový jazyk** nenaučila. Jen na mě mluvila. Ještě si dobře pamatuji na poradnu, do které jsme chodili.

Doma jsem neměla žádné kamarády. Když jsem měla volno, byla jsem vždy pouze s matkou. Když mi bylo sedm, přestěhovali jsme se do jednoho města na řece Svratce. Tam jsem se kamarádila se slyšícími dětmi. S nimi mě to bavilo. Mluvily se mnou pomalu.

V roce 1963 jsem šla poprvé do **školy**. Tam jsem začala nosit první, tehdy ještě kapesní sluchadlo. Do školy jsem se netěšila. Nechodila jsem tam ráda. Můj první učitel byl velice přísný. Hodně si s námi povídal. Často jsme také přetahovali, i když už byla přestávka. To se mi vůbec nelíbilo, ale zpětně jsem za to ráda. V devíti letech jsem začala jezdit vlakem sama. Vychovatelka mě do něj vždy posadila a maminka si mě na nádraží vyzvedla. Bála jsem se jenom poprvé. Za rok mě pak už ani nemuseli vyzvedávat.

Mými **nejoblíbenějšími předměty** byly dějepis, tělocvik a tanec. Češtinu a matiku jsem ráda neměla. Mívali jsme vyučování do půl čtvrté nebo do pěti. Pak byla večeře. Potom jsme ještě hodinu museli dělat domácí úkoly. Neměli jsme mnoho volného času. Nesměli jsme se moc dívat na televizi, jenom trochu. V osm byla večeřka. Museli jsme do postele a zhasli nám světlo.

Ve třinácti jsem přešla ke starším holkám. Večeřka byla v devět hodin. Jednou týdně jsme měli volné odpoledne. Chodívali jsme do města. Během školní docházky jsem byla spolu s dalšími pěti kamarády biřmována neslyšícím farářem.

V roce 1972 jsem byla uvolněna z desáté třídy. Desátá třída nebyla tehdy povinná. Poté jsem tři roky navštěvovala obchodní školu. Tam jsem se musela víc učit. Měla jsem málo volného času. Každý víkend jsme jezdili domů.

Potom jsem šla do učení na chemickou laborantku. Po třech měsících jsem školu přerušila. Byla jsem těhotná. Ve dvaceti se mi narodil syn. Po roce a půl přišla na svět i dcera. Do roku 1986 jsem byla **ženou v domácnosti a matkou** na plný úvazek.

Následně jsem se vyučila **písařkou**. Bylo to nejkratší učení. To povolání se mi nelíbí, ale chtěla jsem něco dělat. Pracovala jsem pak jako písařka na finančním úřadě. Později jsme se přestěhovali. Začala jsem u jiného finančního úřadu. Tam jsem byla pouze 14 dní, protože se mi tam nelíbilo. Musela jsem jenom přepisovat data. Od roku 1987 pracuji v jedné firmě v blízkosti mého bydliště.

Pracuji od 7 do 13 hodin. Vstávám o půl šesté a v šest mi jede autobus. Ve tři čtvrtě na sedm jsem už v **kanceláři**. Nejprve třídím poštu. Pak zpracovávám žádosti. Pracuji v jedné místnosti se svou kolegyní. Volá nám spousta zákazníků. Já **telefony**

nezvedám. Zkusila jsem to. Něčemu jsem rozuměla, ale něčemu ne. Někteří zákazníci byli pak nepříjemní, když jsem jim řekla, aby mi prosbu zopakovali a aby mluvili pomaleji. Oni však nemluvili pomaleji, ale začali křičet. Kolegové mi hovory zapisují. Dostávám spoustu **korespondence** od právníků a lékařů. Píší velmi složitě. Když něčemu nerozumím, ptám se své **kolegyně**. Ona je velice trpělivá. Přesto se snažím neptat se tolik, jak dříve.

Je pěkné pracovat šest hodin na počítači a pak jít domů. Jsem pyšná, že můžu pracovat. Nemusím dřepět doma. Chtěla bych ale jinou práci, kde by nebylo tolik korespondence. Chci se v práci dostat ještě dál. Chtěla bych se stát vedoucí skupiny. Není to lehké. **Chci ukázat, že neslyšící něco umějí**. Chci pracovat úplně samostatně. Teď pracuji 30 hodin týdně. Se svým platem jsem spokojená.

Nezajímá mě, co vyprávějí **kolegové**. Když se mě ptají, odpovím jim. Se svou kolegyní si rozumím velice dobře. Hodně si povídáme a taky se hodně smějeme. Občas hledám nějaké cizí slovo ve slovníku, ale za hodinu ho opět zapomenu. Cizí slova si špatně pamatuji. **Šéf** si mne ještě nikdy nezavolal a ani se se mnou nehádal. Často si vystačím sama.

V mém zaměstnání pracuje 15 žen. Občas je to hrozné. Často se hádají. Na podnikové výlety nejezdím. Přijde mi to nudné. Oni toho spoustu napovídají, ale já nerozumím. Ve firmě také míváme **podniková setkání**. Je nás pět neslyšících a máme k dispozici **tlumočnický**. Tlumočí pouze to, co lidé říkají. Nerozumím skoro ničemu, protože používají hodně cizích slov. Lepší je, když nám přijde překládat učitel ze školy pro sluchově postižené. Dokáže neslyšícím říct věci jednoduše. Tlumočnický vidám také v televizi. Rozumím některým samostatným slovům, ale větám většinou ne.

Moje **pracovní doba** končí v jednu hodinu odpoledne. Ve tři čtvrtě na dvě bývám doma. Dvakrát týdně chodím s pěti dalšími neslyšícími na aerobic. Potom se starám o **domácnost**, chodím nakupovat, dívám se na televizi nebo si čtu. Občas jdu ke kamarádce na kafe. Moje **koníčky** jsou aerobic a čtení. Nerada šiju a něco vyrábím, protože ve škole toho bylo dost. Ráda chodím na procházky, ale ne sama. Můj manžel procházky rád nemá. Občas se mnou chodí kamarádka. Někdy spolu jdeme i do města. Už dlouho jsem nebyla tančit. Mezi desátou a jedenáctou hodinou si jdu lehnout, protože musím brzo vstávat.

Syn se už odstěhoval z domu, **dcera** ještě studuje. Každý víkend něco podnikáme. Občas potřebuji mít víkend jenom pro sebe, protože během týdne stále pracuji. Pak si většinou ráda čtu nebo nedělám nic. **Můj muž** musí stále něco dělat. Cestujeme, navštěvujeme přátele nebo jezdíme na kole. Přátelům svého manžela špatně rozumím. Neberou na mne ohled. Když jsou spolu, prvně mluví pomalu, ale postupně stále zrychlují. Pořád jim opakuji: mluvte prosím pomaleji. Pak už ale neříkám nic. **Moji přátelé** bydlí daleko, nebo mají malé děti. To pro mne není dobré.

Bez sluchadla už neslyším. Můj manžel říkává: musíš si na slyšení se sluchadlem zvykat. Díky naslouchání ve slyšící rodině se to zlepšuje. Ale přesto je to těžší než dřív.

Telefonuji pouze se svojí matkou, když je to nutné. Nepíšu jí dopisy. Jsem **líná psát**. Hluk mě ruší. Způsobuje mi bolesti a je nepříjemný. V tramvaji si vypínám sluchadlo. Nosím ho v práci, doma, a když jsem s lidmi. Jen pro sebe sluchadlo nepotřebuji. Lidé se mnou musí mluvit normálně, ne hlasitě, ale srozumitelně.

Doma poslouchám **hudbu**. Poslouchám ji potichu. Můj muž i děti si ji zesilují. Já když ji poslouchám nahlas, vnímám ji jako **vrtačku**. Neslyším pak hlasy. Při normální hlasitosti slyším rytmus a tóny. Co se zpívá, tomu nerozumím. Nejčastěji poslouchám staré písně s hlubokými hlasy, jako např. **Bee Gees** nebo **Beatles**. U **Tracy Chapman** slyším hlas opravdu krásně. Její hlas je hlubší. Techno neposlouchám. To není hudba pro mě. Zvuky počítače neslyším.

Při sledování televize se dívám pouze na obraz. Nerozumím ničemu. Při zprávách rozumím dobře pouze jednomu hlasateli. Mluví zřetelně a já můžu dobře odezírat. Rozumím spoustě slov, ale s větami je to složitější.

Nepotřebuji **budík**. Mám svůj budík v hlavě. Vstávám pravidelně o půl šesté. Už deset let mám svoje vnitřní hodiny.

S učiteli neslyšících není těžké se domluvit, ale s šéfem ano. Nemám odvalu. Mám **strach**, že řeknu něco špatně. Někdy jsou slova, která špatně vyslovuji. Vím to, protože mi to řekne manžel anebo děti. Je několik hlásek, která vyslovuji špatně vždy, pořád dokola. Proto se často neodvážuji mluvit.

V obchodě se mi jednou **vysmáli**. Řekla jsem něco špatně. Brečela jsem. Bylo mi to moc líto. Bylo to pro mě hrozné. Vyprávěla jsem to muži i dětem. Řekli mi: „Určitě to tak nemysleli.“ Děti vědí, že jsem citlivá. Proto se nesmějí. Říkají: „Občas to zní legračně, když mluví člověk se sluchovým postižením.“ **Nechci znít legračně**.

Vzhledem ke slyšícím jsem velice opatrná, především v kanceláři. Když se mě na něco zeptají lidé na ulici, říkávám: „Je mi líto, mám sluchové postižení a nerozumím.“ A jdu dál. Potřebuji k tomu ale **odvalu**.

Se svou nedoslýchavou kamarádkou mluvím pomocí znakového jazyka. Znakový jazyk – to je jazyk! Je pro mě přirozený. Zdá se mi jednoduchý, krátký a rychlý. V hlavě přepnu. Nepotřebuji hlas. S neslyšícími nemluvim, protože vím, že jsou neslyšící. Moje matka mě naučila mluvenému jazyku a pak znakovému jazyku. To byla výhoda. Jsou nedoslýchaví, kteří znakový jazyk neovládají, ale chtěli by. Jsou také nedoslýchaví, kteří znakový jazyk znají a nechtějí ho.

Občas se chce znakový jazyk učit můj muž. Pak musím tvořit věty. On se mě ptá: „Co to je za slovo?“ Někdy to ale nevím. Ukazuji všechny znaky rychle.

Existují slovníky znakového jazyka. Nelíbí se mi. Znaky jsou strnulé a nejsou uvolněné. Když manžel ukazuje znaky podle slovníků, většinou mu nerozumím. Jsem od dětství zvyklá na svoje vlastní znaky. Proto si nemyslím, že všichni mají stejné znaky. S kamarádkami nemám problémy, i když jsou z jiného města. Hodně znaků se mění v průběhu roku. Moje znaky ale zůstávají stejné. Bez odezíráni znakování nerozumím. Neslyšící mají svoji **vlastní kulturu**. Četla jsem to.

Žiju se slyšícím partnerem. To je myslím dobré. Když jsem častěji s neslyšícími, pouze znakuji. Pak vždycky hůř mluvím.

Nejsem členkou **Spolku neslyšících**. Mám svoje **kamarády**. Malá dcerka mé kamarádky se sluchovým postižením je neslyšící. Teď má dostat kochleární implantát, aby lépe mluvila. Dřív neslyšící neměli žádný kochleární implantát. Naučili se mluvit i bez něj. Mám spoustu přátel. Je jim okolo 50 let a mluví dobře. To říká i můj muž. Mluví lépe než někteří dvacetiletí, kteří se **ve škole učí znakový jazyk**. Jako dítě jsem vždycky naříkala: „Musím mluvit.“ Hodně jsem brečivala. Teď jsem ráda, že tak dobře mluvím. Ve škole se má mluvit hodně.

S obdobím školní docházky jsem baly spokojená. Moji kamarádi se sluchovým postižením a moji spolužáci pro mě byli velice důležití. S jednou spolužačkou jsem se dřív často hádala. Dnes se občas vídáme. Vyučování bylo v pořádku. Pouze na internátě se mi nelíbilo. Bylo nás 16 holek v jedné místnosti. To byly tři třídy. Některé kamarádky psaly druhý den test. Potřebovaly světlo. Ale já jsem chtěla spát: Zhasnout! Neslyšící světlo ruší. Byly to hrozné časy. Můj syn se mě občas ptá: „Mami, proč někdy neuděláš kuře?“ Nepeču kuře. Nedělám ho, protože jsem tehdy musela jíst kuře velmi často. Musela jsem ho sníst, i když jsem už byla plná. Dnes je to jiné. Když už děti nemůžou, nemusí jídlo dojíst.

Jsem ráda, že jsem chodila na **ekonomku**. Hodně jsem se toho naučila. Moje matka bydlela daleko. Byla jsem na internátě. Můj třídní učitel pro mě hodně znamenal, i moje třída. Vychovatelky měly málo času. Neměly na starosti pouze jedno dítě, ale 100 dětí. Některé spolužáky jsem navštívila doma. Dvě spolužačky jsem jednou vzala k nám domů. Domů jsem jezdila pouze o prázdninách a občas o víkend. Ve škole jsme hráli spoustu her v kruhu, žádné karetní hry nebo hry na otázky a odpovědi jako hrajeme s našimi dětmi. Dobře si vzpomínám na ředitele a učitele. Měla jsem s nimi dobré zkušenosti.

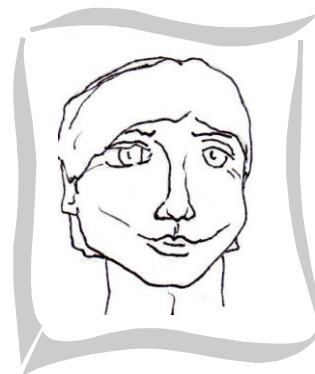
Přeju si, abych rozuměla všemu, co čtu. Občas mám přání, abych mohla znovu chodit do školy a učit se. **Neslyšící to mají v životě těžké**. Musím číst, jinak bych byla hloupá. Když nečtu, zapomínám spoustu slov.

Se svým životem nejsem spokojená. **Budoucnost** nevidím růžově. Dělán si starosti kvůli důchodu.

Nikdy jsem nebyla v žádném spolku. Mým **vzorem** byla herečka Brigitte Bardotová. Neměla jsem žádný mužský vzor. Spoustu lidí jsem ale obdivovala. Ve školních letech jsem měla přítele. Naše třída se schází každých pět let. Tento rok jsme měli výročí 25 let od ukončení školy. Jsme už dospělí.

❖ **Paní Porybné je 42 let. Má dvě dospělé děti. Obě jsou slyšící. I její manžel je slyšící. Ona sama je těžce nedoslýchavá. Chodila do školy pro neslyšící. Dnes pracuje ve velkém podniku v blízkosti svého bydliště.**

Mé jméno je Matyáš Gross

Rád jsem chodil do mateřské školy pro neslyšící. Potom jsem chodil 10 let do **základní školy pro neslyšící**. Škola mě bavila. Byl jsem rád se svými spolužáky. V deváté a desáté třídě mě to bavilo obzvlášť. Učil jsem se vařit a tančovat. Chyběla mi výuka psaní na stroji.

Učil jsem se **stavebním konstruktérem**. Tři a půl roku jsem byl na stavební průmyslovce. Deset let jsem pracoval na pozici stavebního konstruktéra ve stejné firmě. Poté jsem však poznal svoji manželku a přestěhoval jsem se za ní do jiného města. Hledal jsem místo stavebního konstruktéra, ale nenašel jsem. Dokonce jsem přemýšlel, zda se nemám vrátit. Ale na bývalém pracovišti jsem vydělával málo peněz. Potom jsem si našel místo v jedné velké automobilce. Pracuji zde už 15 let. Dělán nařezávače kožených dílů. Práce se mi líbí.

Pracuji na dvě směny. Když mám **ranní**, musím vstávat ve 3.45. Ve 4.45 jdu na nádraží. Jedu asi půl hodiny vlakem. **Odpolední směna** začíná ve 14.45 a končí ve 22.45. To bývám doma o půlnoci. Ani jedna směna mi nevádí, ale ranní je lepší, protože se mi dobře vstává brzo. Jsem sportovec. Moje manželka je také zaměstnaná, ale pouze na poloviční úvazek. Většinou se stará o naše dvě děti. Je jim 8 a 12 let a obě jsou slyšící.

Občas je práce dost náročná, ale baví mě. Se spolupracovníky vždycky mluvím. V továrně s třemi tisíci pracovníky je zaměstnáno **pět neslyšících**. Známe se všichni.

Pracuji s jedním neslyšícím **kolegou**. Zním ho ze školy. Společně se nám pracuje dobře. Domlouváme se spolu znakovým jazykem. Ostatní jsou pak potichu. Nerozumějí nám, když znakujeme. Každý týden bývá půlhodinová informační schůzka. **Mistr** mluví velice rychle, proto mu ne vždy rozumím. Občas řeknu: „Prosím, mluвьте pomaleji.“ Odpoví mi: „Je tady tolik lidí, nemůžu mluvit pomalu.“ Ale kolegové mi pomáhají.

Moje žena je neslyšící. Znakujeme spolu. Když jsou s námi děti, mluvíme. Žena ale s dětmi také znakuje. Naše děti umějí znakovat jen trochu. Raději s námi mluví, nevidí v tom problém.

Ve svém **volném čase** rád jezdím na kole, 50 až 80 kilometrů, občas také 100. Ve spolku hrají stolní tenis a jsem pokladníkem. Ve spolku neslyšících u nás ve městě hrají s ostatními neslyšícími také divadlo. Jsem bavič. Se ženou také hodně sportujeme.

Mám mnoho neslyšících přátel, ale také slyšících. Pravidelně s ženou chodíme do Spolku neslyšících.

Nosím dvě sluchadla. Nosím je od rána do večera, ale doma je vždycky nepoužívám. Když se dívám na televizi nebo poslouchám rádio, používám naslouchací aparaturu. Sluchátka jsou bezdrátová. Mohu se tedy volně pohybovat po místnosti.

Jsem s tímto systémem velice spokojen. Sluchadla byla dříve lepší než dnes. Vydržela více a byla méně poruchová. Sluch se mi trochu zlepšil. Bez sluchadel musím odezírat. **Cítím se jako nedoslýchavý.** Můžu sám zavolat rodičům, do firmy anebo kolegům. Neznámému hlasu ale rozumím špatně.

Dříve byly jednodušší **znaky**. Znakování bylo lehčí než dnes, kdy se musím pořád učit nové znaky. Znaky se také více liší. Často se dívám na Televizní klub neslyšících. Některé znaky jsou jiné, než jak je používám já.

Každý den čtu noviny, hlavně sport a politiku. Mým vzorem byl Václav Havel.

Přeji si zdravou rodinu a jisté zaměstnání. Přeji si neslyšící, se kterými se mohu bavit.

- ❖ **Panu Grossovi je 41 let. Je ženatý. Jeho žena je neslyšící. Mají dvě děti, kterým je 8 a 12 let. Pracuje jako nařezávač v jedné velké automobilové továrně.**

Návrhy ke zpracování

Znáš životní příběhy svých rodičů?

Čemu nerozumíš?

Co bys chtěl/a ještě vědět?

Dokážeš si představit dospělé lidi, kteří ti vyprávěli svůj životní příběh? Můžeš je nakreslit anebo popsat?

Znáš podobné dospělé lidi? Můžeš je srovnat se svými rodiči?

Dokážeš sestavit časové osy dospělých lidí, kteří pro tebe vyprávěli? Porovnej je navzájem!

Pomůcky při vypracování

- fotoalba, rodinný deník, rodokmen
- vyprávění, zprávy, staré dopisy
- zprávy od starších lidí se sluchovým postižením
- příloha 1

2 Úhly pohledu – tvoje zkušenost, tvůj názor

2.1 První zkušenosti s tvou vadou sluchu

2.2 Taková je tvoje sluchová vada – takhle se projevuje

2.3 Kochleární implantát – cesta ke slyšení

2.4 Muset komunikovat, umět komunikovat

2.5 Lidé kolem tebe

2.6 Takhle přemýšlíš o období své školní docházky

2.7 Učit se žít – učit se pracovat – stát se dospělým

2.8 Život – práce – dospělost

2.9 Přání, vzory

Mít názory

znamená: Vidím to takto. Myslím si o tom toto.
je důležité, abychom mohli objevovat svět.
je důležité, abychom mohli světu porozumět.
Existuje spousta úhlů pohledu, spousta názorů.
Vlastní názor je osobní pohled na věc.

K textům

Z první kapitoly znáš životních příběhů několika lidí se sluchovým postižením. Možná sis také zjistil/a i sepsal/a nějaký životní příběh. V druhé kapitole najdeš náhledy a názory těchto lidí se sluchovým postižením na důležité životní otázky.

Úhly pohledu a názory vychází přímo ze životních příběhů. Jsou vybrány a sesbírány k tematickým heslům (2.1 až 2.9). Jsou pro tebe velice důležité nyní a také do budoucna. Tato kapitola ti má pomoci najít, utvořit si a odůvodnit svůj vlastní názor. Je důležité, aby sis svůj vlastní názor vytvořil/a. Pak nemusíš říkat to, co si myslí jiní.

Cíle

Seznamuješ se s názory jiných.

Učíš se srovnávat náhledy a názory ostatních.

Učíš se objevovat, prezentovat a obhajovat svůj vlastní názor.

Můžeš se naučit ptát se na názory druhých

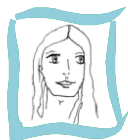
Tvůj názor je cenný a užitečný

- ve slohové práci: Tak to vidím já
- v diskuzi: Pro a proti
- v referátu: Můj názor, názor ostatních
- v článku nebo čtenářském dopisu pro školní časopis
- v dopise tvým rodičům.

Jde-li člověk mezi lidí, dozví se to, co se děje doma.

2.1 První zkušenosti s tvou vadou sluchu

Spousta sluchových vad vzniká před narozením, během porodu a v prvních dnech života. Proto lidé se sluchovým postižením často nevědí nic anebo pouze málo o svém postižení. Pouze jejich rodiče mohou zodpovědět tyto otázky: „Kdy sluchové postižení vzniklo? Co je jeho příčinou?“ Mnohdy však na tyto otázky neexistují odpovědi. Máš sluchové postižení. Čti zprávy a názory druhých! Rozhodni pak sám pro sebe, jestli je důležité dozvědět se něco o svém sluchovém postižení.

„Jsem nejspíš nedoslýchavá od svého narození.“

„Nevím, proč mám sluchové postižení. Moje máma to také neví.“

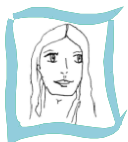
„To, že mám sluchovou vadu, se **moje máma** dozvěděla od doktora. Víc nevím.“

„**Bylo mi** pět let. Moji rodiče si všimli, že neslyším. Sluchadla jsem dostala v mateřské škole. Na foniatrii mi udělali vyšetření sluchu.“

„**Narodil jsem** se předčasně v sedmém měsíci těhotenství jako neslyšící dítě. Po porodu jsem byl úplně promodralý. Ležel jsem velmi dlouho v inkubátoru. Dva roky jsem nechodil.“

„**Jsem** nejspíš nedoslýchavá od svého narození. Ale nevím proč. Moje maminka to taky neví. Ptala jsem se jí. Vím, že jsem byla na klinice. Tam se prováděla vyšetření. Byly mi dva roky. Můj ušní lékař řekl, že potřebuji sluchadla. Ve školce jsem si všimla, že špatně slyším. Musela jsem tam nosit kapesní sluchadlo. Pak jsem slyšela, když paní učitelka zavolala mé jméno. Ostatním dětem jsem nerozuměla. Vždycky mi ukázaly, co chtějí dělat. Já jsem to dělala taky tak. Ukázala jsem dětem, co chci.“

„**Nevím**, proč mám sluchové postižení. Moje máma to také neví. Možná jsem nedoslýchavá od narození, nebo jsem měla horečku. Když jsem se narodila, moje máma nevěděla, že jsem nedoslýchavá, když na mě později volala, neslyšela jsem ji. Když spadl na podlahu talíř, nic jsem neslyšela. Při hlasité hudbě jsem se neprobudila. To dělalo mojí mámě starosti. Doktor jí řekl:

„Vaše dcera je neslyšící.“ Máma se vyděsila. Už si přesně nevzpomínám na tu dobu. Myslím, že mi byly tři roky, když jsem dostala sluchadla.“

„**Nepozorovala** jsem, že slyším špatně. Ale vím, že moji rodiče to zpozorovali. Šla jsem s nimi do domu a nezavřela za sebou dveře. Máma mi řekla, že je mám zavřít. Byla jsem překvapená, co po mě chce. Nerozuměla jsem, co říkala. Nevím, proč mám sluchové postižení. Existují jenom domněnky.“

„**Vzpomínám** si. Bylo mi čtyři nebo pět let. Moje maminka se mnou často jezdila na logopedii. Rodiče mi říkali, že jsem byl nejprve slyšící. Ale potom jsem ještě jako malý onemocněl. Pamatuju si jenom, že mě často hodně bolela hlava. Často mi bylo špatně. Býval jsem hodně v nemocnici kvůli strašlivým bolestem hlavy a kvůli závratím.“

„**Nevím**, proč mám sluchové postižení. Moje matka utrpěla šok a pak hned přišel porod. Možná je tohle ten důvod. Jako dítě jsem byla velmi tichá. Nevím, kdy a jak moje matka zjistila, že jsem neslyšící.“

„**V pěti měsících** jsem jako miminko, měla zánět mozkových blan. Poté jsem byla v nemocnici. Když mi byly dva roky, maminka si všimla, že se moc nezlepšuji v mluvení. Jela se mnou na univerzitní kliniku. Tam zjistili, že mám sluchovou vadu.“

„Sluchové postižení **mám** kvůli buňkám v hlemýždi. Ale přesně to nevím. Taky to nechci vědět. Jsem rád, že aspoň něco slyším. Už jako malé dítě jsem věděl, že mám sluchové postižení. Moje sestra na mě volala, protože se venku stala nehoda. Podíval jsem se na ni, ale hned jsem si hrál dál, protože jsem neslyšel. Sestra si tak všimla, že není něco v pořádku s mými ušima. V nemocnici zjistili, že mám sluchovou vadu.“

větve poukazují na sílu kořeni.

Návrhy ke zpracování

Jaké jsou tvoje první vzpomínky na sluchové postižení?

Chceš znát příčiny svého postižení? Proč?

Co se stalo? Kdy se to stalo?

Jak říkáš své sluchové vadě?

Jak tvou sluchovou vadu nazývají odborníci?

Jak vysvětluješ ostatním příčiny svého postižení?

Znáš nějaké spolužáky s podobným sluchovým postižením?

Jaké zkušenosti máš s lékaři, klinikami, poradenskými zařízeními?

Co poradíš dětem se stejným sluchovým postižením?

Pomůcky při vypracování

- rodiče, kmotři, rodina
- lékař ORL, poradenská pracoviště, foniatr
- zprávy, první audiogramy

2.2 Taková je tvoje sluchová vada – takhle se projevuje

Každý z vás má jiné sluchové postižení. Žádná sluchová vada není stejná. Také důsledky sluchových vad jsou velmi rozdílné. Pro běžný život, školu a budoucí povolání je nutné, aby člověk znal důsledky vlastní vady a aby jim také rozuměl.

Měl/a by ses se naučit správně hodnotit důsledky své sluchové vady. Pak se také můžeš správně chovat. Také pak můžeš vysvětlit ostatním, jak je to u tebe se slyšením a porozuměním a jak ti druzí mohou pomoci.

„Vadí mi hluk. Je to tak hlasité, jako vrtačka. To jsou bolesti. Bez sluchadel nic neslyším.“

„**Mám** dvě sluchadla. Jedno sluchadlo nosím stále. Se sluchadly něco slyším, např. auta, policejní vůz, sanitku, vlak a hudbu. Mluvenou řeč slyším. Ale musím odezírat. Jinak ničemu nerozumím.“

„**Bez sluchadel** nic neslyším. Na levém uchu rozpoznám zvuky, na pravém uchu zůstává vše nezřetelné. Jedno sluchadlo nosím od rána do večera. Rád poslouchám hudbu a křesťanské zpěvy. Textu nerozumím. Když se píseň několikrát opakuje, poznám ji. Neslyším zpívat ptáky, ale běžný hluk a hluboké tóny slyším. Slyším taky policejní auto, ale rozpoznám ho až později. Nejdřív ho musím zahlédnout. Se sluchadly vnímám zvuky. Můj sluch zůstal stejný. Sluchadla se technicky velice zlepšila. Tóny a šumy znějí příjemněji. Můj foniatr mi doporučil, abych používal ručně nastavitelné sluchadlo místo technicky řízeného počítačem. Je také velice drahé.“

„Velmi dobře **rozumím** svojí učitelce a spolužákům. Už nějakou dobu mám ve škole naslouchací aparaturu. Ale není to pro mě velký rozdíl. Také svým spolužákům rozumím dobře. Nemám s tím žádné problémy. Pořád nosím dvě sluchadla. Sundávám je jen na plavání a na spaní. Dobře s nimi rozumím a můžu poslouchat i hudbu. Když někdo mluví potichu anebo moc rychle, mám potíže. Musím se pak víc soustředit a doptávat se. Na pusu se dívám vždycky. Když je kolem hluk, například ze stavby u školy nebo od mnoha aut v dopravě, musí se se mnou mluvit víc nahlas. Potom musím taky dávat větší pozor na odezírání.“

„**Jako dítě** jsem si těžko zvykal na sluchadla. Pořád jsem je musel nosit. Bylo to nepohodlné. Hodně jsem s nimi rozuměl, ale ničemu jsem nerozuměl úplně přesně. Všichni vždycky museli často opakovat. Na začátku jsem se musel učit hodně nových zvuků. Pořádně jsem poslouchal a ptal se vychovatelky, co je to za zvuky. Při poslouchání se musím hodně soustředit. Slyším pořád stejně dobře. Na levé ucho slyším hůř než na pravé. Zvuky slyším normálně. Když něčemu nerozumím, zeptám se. V dopravě neslyším vůbec nic. Když hraje moc nahlas hudba anebo když hraju fotbal, rozumím špatně. Musím vždycky odezírat ze rtů. Pak rozumím víc.“

„**Bez sluchadel** nerozumím ničemu. Když jsem dřív dostala sluchadla poprvé, neslyšela jsem ještě dobře. Teď jsem na sluchadla zvyklá. Jsem s nimi spokojená. Slyším zvuky. Auta slyším dobře. Taky zvon nebo psa. Slabé zvuky neslyším. Vodovodní kohoutek neslyším vždycky. Když mluví lidé, slyším je, ale neslyším hlasy zvířat. Ale když je ticho, slyším zvířata. Ale ne myš, jenom jiná zvířata, např. ptáčka. Budík neslyším. Proto mám světelný budík.“

„**Já mám** dvě sluchadla. Nosím je od rána do večera. Doma ne vždycky. Když se dívám na televizi anebo poslouchám rádio, nasadím si sluchátka. Jsou bezdrátové. Mohu se tedy volně pohybovat. Jsem s nimi velice spokojen. Sluchadla byla dříve lepší než dnes. Méně se rozbíjela. Můj sluch se zlepšil. Bez sluchadla musím odezírat.“

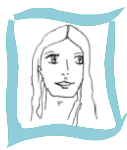
„**Slyším** řeč, auta, zvuky na nádraží jako např. hlášení, slyším televizi a rádio. Také slyším řeč své kolegyně a telefon. Slyším i hudbu v televizi, hitparády, dechovku a pouliční muzikanty. Dřív jsem slyšel lépe. Dnes slyším o polovinu hůř. Sluchadlo nosím od rána do večera. Bez sluchadla jsem vyřízený. Při vstávání používám světelný budík.“

„**Na začátku** jsem měl sluchadlo. Můj sluch se pak stále zhoršoval. Později mi sluchadlo už moc nepomáhalo. Na učilišti jsem měl zase sluchadlo. Ale stroje byly tak hlučné, že jsem ho nemohl nosit. Sluchová vada se mi pořád zhoršovala. Už slyším sotva něco a musím tedy odezírat. Teď už sluchadlo nenosím. Při řízení musím být velmi opatrný.“

„**Cítím se jako Neslyšící.** Slyším ale pořád ještě dobře. Nosím dvě sluchadla a jsem s nimi spokojený. Dnes slyším líp než dřív. Slyším, když mluví slyšící. Poslouchám také rád hudbu, např. hitparády a dechovku.“

„**Neslyším** stále stejně dobře. Občas slyším hůř, např. když jsem unavená, anebo po ránu. Když jsem opravdu čilá, slyším lépe. Mám pocit, že slyším lépe než dřív. Třeba je to kvůli tomu, že jsou k dispozici lepší sluchadla. Vždycky nosím obě sluchadla. Pak slyším všechno. Jenom při mluvení nerozumím vždycky všemu. Je jedno, jestli někdo mluví potichu anebo nahlas. V autě je těžké rozumět, kvůli motoru.“

„**V sedmi letech** jsem dostal sluchadlo. Nosím ho pořád. V současnosti nosím sluchadla dvě. Nosím je celý den. Se sluchadly slyším velmi dobře. Sluch se mi zlepšil. Přesto ne vždy všemu rozumím. Já sám mluvím dost rychle. Moje řeč se zhoršila. Se sluchadly se cítím jako nedoslýchavý, bez nich jako neslyšící. Moje žena za mě telefonuje.“

„**Bez sluchadla** už nic neslyším. Slyším hůř než dřív. Když např. čtyři týdny nenosím sluchadlo, pak zase slyším lépe. Lidé se mnou musí mluvit

normálně, ne hlasitě, pouze zřetelně. Doma poslouchám hudbu. Když je rádio nahlas, je to jako vrtačka. Neslyším pak hlasy. Při normální hlasitosti slyším rytmus i zvuk. Co se však zpívá, to neslyším. Nejčastěji poslouchám starší písně s hlubokými hlasy, jako např. Bee Gees nebo Beatles. U Tracy Chapman slyším hlas opravdu krásně. Hluk mě ruší. Je příliš hlasitý, mám pak bolesti. Je to nepříjemné. V tramvaji si vypínám sluchadlo. Pak neslyším nic.“

„Nevědomost a nezájem je ta nejhorší chyba.“

Návrhy ke zpracování

Jaké jsou tvoje zkušenosti se slyšením zvuků, s poslechem hudby, walkmanu, televize, s nasloucháním při rozhovoru, ve vyučování, v kině, v dopravě, při každodenních činnostech, v telefonu apod.?

Jaké zvuky tě ruší?

Jaké zvuky jsou ti příjemné?

Kdy používáš kompenzační pomůcky (sluchadla, KI)? V jakých situacích je nosíš?

Jak se hodnotíš? Slyšíš velmi dobře, dobře, ne tak dobře, málo, velmi málo, špatně, vůbec?

Jak slyšíš na pravém a jak na levém uchu? Cítíš se být neslyšící, nedoslýchavý nebo se zbytky sluchu?

Jak vypadá tvoje sluchové postižení na tónovém/řečovém audiogramu? Jak vypadá tvoje sluchové postižení se sluchadlem a bez sluchadla?

Jak vysvětluješ slyšícím, co a jak slyšíš?

Jak by na tebe slyšící měli brát ohledy?

Zhoršila či zlepšila se tvoje sluchová vada?

Co bys doporučil do budoucnosti?

Znáš spolužáky, kteří jsou na tom jako ty?

Pomůcky při vypracování

- názory tvých rodičů a sourozenců
- názory tvých učitelů a vychovatelů
- názory tvých spolužáků
- audiogramy, výsledky vyšetření sluchu

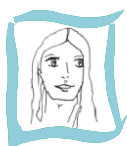
2.3 Kochleární implantát – cesta ke slyšení

Názory na kompenzační sluchové pomůcky se velice liší: „Nepotřebuji sluchadlo. Nosím své sluchadlo stále. Chci kochleární implantát. Nechci kochleární implantát. Naše dítě dostane ve dvou letech kochleární implantát. Mému dítěti musí být nejdříve šest let. Myslím, že sluchadla a kochleární implantát jsou dobré. Obojí odmítám.“

Máš sluchové postižení. Tyto názory tě mají podnítit k tomu, abys přemýšlel o cestě ke slyšení. Musíš si pro sebe a svůj život utvořit svůj vlastní názor. Co je pro tebe správné? Pro rozhodnutí potřebuješ věcné informace a dobré rádce. Poradci musejí znát nejnovější informace o kompenzačních pomůčkách a o zkušenostech lidí se sluchovým postižením, protože věda a technika se velice rychle vyvíjejí.

„Matka mi tehdy řekla: Musíš se rozhodnout.“

„Já se nechci nechat operovat na hlavě.“

„**Nechci** kochleární implantát. Nechci operaci. Moje tělo má zůstat takové, jaké je.“

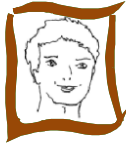
„**První operaci** jsem měla v roce 1983. Dostala jsem tehdy svůj první kochleární implantát. Byl citlivý a často se rozbíjel. Po šesti letech mi ho vyoperovali. Dostala jsem pak nový na druhé ucho. S ním slyším lépe. Teď stačí, když mě máma zavolá jednou. Dřív musela volat minimálně třikrát, než jsem ji uslyšela. Řeč slyším jedině s kochleárním implantátem.

Když se přístroj porouchá, musím jet daleko, aby mi ho opravili.

Někdy jsem jela na opravu, která trvala týden a byla spojená se sluchovými cvičeními. Pracuje se tam s počítačem. Ten ukazuje různé věty. Já musím pořádně poslouchat a najít správnou větu. Nízké tóny jsem slyšela, ale vysoké ne. Varhany v kostele slyším dobře. Také tramvaj slyším dobře. I když brzdí, tak to slyším. Dřív jsem nosila sluchadlo. S kochleárním implantátem ale slyším mnohem líp. Po operaci jsem musela dva měsíce čekat a pak čtyři týdny cvičit. 70 až 90 % úspěchu byla právě cvičení. Sama jsem musela rozmyslet, jestli kochleární implantát chci. Moje mamka tehdy řekla: Musíš se rozhodnout ty. Chtěla jsem operaci. **Rozhodla jsem se pro ni**, ale každý se musí rozhodovat jen sám za sebe.“

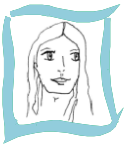
„**Dcerka** mé kamarádky, která má sama sluchové postižení, je neslyšící. Má teď dostat kochleární implantát, aby lépe mluvila. Dříve neslyšící také neměli kochleární implantáty. Myslím si, že se bez nich také naučili mluvit.“

„**Jsem** dnes mnohem samostatnější než dřív. Hodně mi k tomu pomohl kochleární implantát. Chtěl bych jednou normálně slyšet, kdyby to bylo díky lékařskému pokroku možné. Můj řečový procesor zpracovává velice dobře hudební vlny. V 9. třídě jsem se nechal operovat. Chtěl jsem implantaci. Neměl jsem vůbec strach. Moji rodiče strach měli a nebyli si jistí, jestli se všechno podaří. Řekl jsem jim, že tu operaci chci. Po operaci jsem si všiml, že mám kolem hlavy obvaz. Později mi ho sundali. Konečně jsem mohl zase líp spát. Měl jsem jenom malé bolesti. Když mi poprvé zapnuli řečový procesor, bylo mi trochu špatně. Nebyl jsem na nové slyšení zvyklý. Musel jsem si zvykat na novou situaci. To bylo na začátku hodně těžké, ale postupně se to pořád zlepšovalo. Po operaci jsem musel často jezdit na nastavování řečového procesoru. Dneska slyším o moc líp. Víím, jak slyší slyšící lidé a jak slyším já. Slyšící nemusí naslouchat tak důkladně jako já. Při poslouchání musím dávat větší pozor než oni. Zvuky a hudbu slyším dobře, ale řeč úplně dobře neslyším. Dokážu rozpoznat například zvuk autobusu a nákladáku. Taky vlak poznám. I když mám kochleární implantát, nerozumím tomu, co se říká. Někdy jsem smutný, že nemůžu slyšet všechno. Často si přeju, abych byl slyšící. Ale pak si říkám, že můžu být spokojený s tím, co slyším. Mám svůj kochleární implantát, který mi při rozumnění řeči aspoň pomáhá. V každém případě jsem díky němu mnohem spokojenější než dřív.“

„**Nechci** kochleární implantát. Můj lékař mi radil, abych se operovat nenechal.“

„**Moje rodina** by si přála, abych si nechala implantovat kochleární implantát. Ale já nechci. Nechci, aby mi operovali něco na hlavě. Nechci si nechat ostříhat vlasy. Zním lidi, kteří mají kochleární implantát. Spousta z nich říká, že není dobrý.“

„**Když někdo** potřebuje kochleární implantát, chápu to. Je to normální.“

Ten, kdo se ptá, je za hlupáka pár minut. Ale ten, kdo se nezeptá, zůstane hlupákem navždy.

Návrhy ke zpracování

Znáš žáky nebo dospělé, kteří mají kochleární implantát? Znáš jejich názor?

Znáš žáky nebo dospělé, kteří voperování kochleárního implantátu sami odmítli? Víš, co je k tomu vedlo?

Proč se tvoji rodiče rozhodli pro nebo proti KI? Kdo jim v rozhodování radil?

Co si myslíš o kochleárním implantátu?

Znáš názor svých spolužáků?

Jak si myslíš, že se v budoucích deseti letech bude vyvíjet slyšení a sluchové pomůcky?

Chtěl bys dobře slyšet?

Pomůcky při vypracování

- zprávy od spolužáků s kochleárním implantátem
- zprávy o KI z časopisů
- informace od lékařů, z klinik, z poradenských zařízení, z center kochleárních implantací

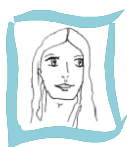
2.4 Muset komunikovat, umět komunikovat

Žiješ ve světě slyšících. Slyšící očekávají, že jim budeš rozumět a že budou rozumět oni tobě. Ty očekáváš, že na tebe slyšící budou brát ohledy. Žiješ také ve světě lidí se sluchovým postižením. Máš od nich jistá očekávání. I oni očekávají něco od tebe. Situace je složitá. Musíš si určit svou roli v obou světech. Musíš najít cesty, jak budeš komunikovat v obou světech a jak tuto situaci zvládneš.

Následující zprávy ukazují různé zkušenosti a různá řešení mladistvých a dospělých. Každý našel své vlastní řešení. To je také tvůj úkol.

„S rodiči komunikuji bez znaků a odezírám.“

„Můj přítel je neslyšící. Znakuju s ním.“

„Sedím ve vlaku, druhý člověk je venku. Slyšící spolu nemohou takto mluvit. Neslyšící mluví přes sklo.“

„Někdy říkám neslyšícím, aby znakovali pomalu, abych jim rozuměla. S manželem znakuju. Má sluchové postižení. Se svými dětmi mluvím. Jsou slyšící. Umějí ale také znakovat. Znají český znakový jazyk.“

„Tehdy v mateřské škole to byla velká zábava. Neuměli jsme moc dobře mluvit. Začali jsme se učit některé znaky a některá písmena. Když jdu dnes nakupovat, je to občas těžké s mluvením a se slyšením.“

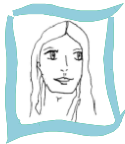
„Ve třídě jsem měla jednoho spolužáka, kterého jsem znala už z pobytu Federace přátel sluchově postižených. Je neslyšící a vždycky se vztekal, když s ním někdo mluvil a používal u toho znaky. Já jsem si s ním bez znaků vždycky dobře rozuměla.“

„Když jsem přišla do mateřské školy, neuměla jsem mluvit rukama. Potom jsem po osmi týdnech jela poprvé domů. Na mámu jsem znakovala. Začala brečet. Bylo to pro ni hrozné. Prožívala šok. Ještě nikdy to neviděla. Moje máma se znakovku neučila. Uměla přece mluvit.“

„Moje sestra umí český znakový jazyk. S ní potřebuju mluvit jen trochu. Máma umí znakovat jenom málo. To se musím snažit a mluvit. S kamarádkami, které mám doma, taky mluvím. Ony znakový jazyk neumějí. Znaky používám jenom ve škole. Mluvení je důležité. I psaní je důležité. Při nakupování mám s sebou vždycky lísteček a tužku na psaní.“

„Dětem ve školce jsem nerozuměla. Vždycky mi ukázaly, co chtějí dělat. Dělal jsem to taky tak. Jednoduše jsem jim ukázala, co chci. Když mi slyšící nerozumějí, ukážu jim, co chci. Já jim většinou rozumím. Jinak řeknu: „Jsem nedoslýchavá. Potřebuju vidět na pusu a odezírat. Bez toho nerozumím.“ Můj přítel je neslyšící. S ním používám znaky bez hlasu. Používáme hodně vlastních znaků. S neslyšícími lidmi znakují, používám znakovanou češtinu. Je to úplně normální. Mluvím a znakují zároveň, protože důležité je i odezíráni. Cizím lidem nerozumím při telefonování. V telefonu rozumím dobře jenom svému tátovi. Mám na telefon zesilovač. Jinak posílám maily. Když mají vypnutý počítač, musím čekat dlouho na odpověď. S hodně lidmi znakujeme i přes ooVoo.“

„S mámou mluvím trochu česky a trochu italsky. Když nerozumím italským slovům, říkáme ta slova česky. Táta většinou mluví víc italsky. Moji sourozenci mluví italsky, protože bratr má postižení. Česky proto neumí. Ale musí se to taky učit.“

„Se slyšícími normálně mluvím. S lidmi se sluchovým postižením to střídám. Kdo docela dobře slyší, s tím mluvím. S neslyšícími používám znakový jazyk. Současně mluvit a znakovat neumím. Se slyšícími jsem zvyklý mluvit každý den. S neslyšícími mluvím dvakrát až třikrát týdně. U cizích lidí se musím víckrát ptát, než porozumím.“

„Většinou nosím dvě sluchadla. Když mi volá kamarádka, jsem schopná rozumět, i když nemůžu odezírat. U cizích mi to dělá potíže. Jsou to neznámé hlasy a potřebuju odezírat. S mámou, tátou a kamarádkami doma mluvím. Neumějí znakový jazyk. S kamarádkou ve škole znakují.“

„Můžu telefonovat. Když cizí lidé mluví rychle, nerozumím jim, když neodezírá. Svoji mámě a rodině rozumím dobře. Jenom tátovi někdy nerozumím. V telefonu je to jiné. Telefon změní hlas. Nejsou při tom lidé. Někdy nemůžu rozpoznat hlas. Potom se ptám, kdo to je a hlas v telefonu odpoví, že je to třeba teta. U slyšících nevím, jak mám začít rozhovor. Slyšící se mnou většinou moc nemluví. To se mi nelíbí. Znají to i moje kamarádky se sluchovým postižením. Občas si napíšeme. Ve škole nerozumím, když někdo mluví potichu. Musím mít možnost odezírat. Krátkým větám rozumím, ale při delších větách potřebuju vidět na ústa. Svě učitelce rozumím dobře. Ale některým jiným učitelům rozumím hůř. Mluví moc rychle a nahlas. Spolužákům rozumím dobře. V obchodě nerozumím, a proto říkám, že jsem nedoslýchavá a zda mi to můžou zřetelně a nahlas a zopakovat. Občas je to těžké s cizími lidmi, když neznám některá slova. Ale většina lidí mi rozumí. S neslyšícími a někdy nedoslýchavými se dorozumívám rukama. Umím dost znaků. Ale nepoužívám je moc. Vždycky při tom taky mluvím. Jenom s jednou kamarádkou, která je úplně neslyšící, s tou jenom znakují a nemluví.“

„Mám počítač a mobil. Díky těmto přístrojům mám snazší komunikaci. Necítím se tak sám. Naopak. Mám docela rád, když jsem sám. Můžu se pak dobře soustředit.“

„Když se dívám na televizi, nerozumím. Při zprávách je jeden moderátor, kterému se dá docela dobře odezírat ze rtů. Ale i tak je to složité. Rozumím mnoha slovům, ale věty jsou dost komplikované. Nevím, co ve větě spolu souvisí. Nerada píšu. Nepíšu žádné dopisy, ani mámě. Většinou s ní telefonuji. Volám si i s dětmi. Dělán to ale jen tehdy, když je to důležité. Dlouhé vyprávění po telefonu nemám ráda. Před dvěma roky mi to ještě nevadilo.“

„S rodiči mluvím bez znaků a odezírám. Mí rodiče neumějí znakovat. Odezírám také ze rtů svému synovci. Já umím znakovat dobře. S neslyšícími se domlouvám někdy znakovým jazykem, někdy znakovanou češtinou. Záleží většinou na nich. Bez odezírání ničemu nerozumím. Nemám mobil. Moji rodiče mi pomáhají s telefonováním. Když má telefon zesilovač, občas i rozumím a můžu vést rozhovor. Dívám se pravidelně na Televizní klub Neslyšících. Tam znakuji a já rozumím všemu. Do kina nechodím, protože nerozumím.“

„Před pár lety jsem jela vlakem a vlak měl zpoždění. Neslyšela jsem nádražní hlášení. Zeptala jsem se jedné paní. Zpoždění bylo 13 minut. Při přestupování jsem vlak zmeškala. Ukázala jsem průvodčímu jízdenku a zeptala se ho, kdy pojedou další vlak. Pak jsem zavolala z budky mamce. Mobilní telefon jsem tehdy ještě neměla. Mamka mi dobře rozuměla.“

„Chci, aby se mnou lidé mluvili normálně, ne nahlas, jenom zřetelně.“

„Moje žena je neslyšící. Mluvíme spolu českým znakovým jazykem. Když jsou s námi děti, mluvíme. Moje žena ale s dětmi znakuje. Děti to umí jenom trochu. Pro děti není komunikace s námi problém. Může telefonovat se zesilovačem. Rozumím pak docela i cizím lidem. Rodičům a kolegům telefonuji sám. Když někoho neznám, mám přece jen trochu problém.“

Přemýšlení je dialog se sebou samým.

Návrhy ke zpracování

Jak komunikuješ se svými spolužáky? Proč?

Jak komunikuješ se svými kamarády, kteří mají sluchové postižení? Proč?

Jak komunikuješ se svou rodinou a v místě svého bydliště? Proč?

Jak komunikuješ se slyšícími? Proč?

Jak s tebou komunikují tví spolužáci, tví učitelé, jak s tebou komunikuje tvá rodina? Proč?

Máš v komunikaci problémy? Jaké? V jakých situacích? S kým?

Co ti při komunikaci pomáhá?

Jak hodnotíš své dovednosti v odezírání, porozumění a mluvení, v používání gest, ve znakované češtině, v českém znakovém jazyce?

Jak hodnotí tvé dovednosti ostatní?

Pomůcky při vypracování

- informace o komunikaci od slyšících a od lidí se sluchovým postižením
- videonahrávky tebe a tvých spolužáků
- audionahrávky tvého projevu v mluvené řeči

2.5 Lidé kolem tebe

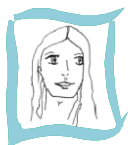
Žáci se sluchovým postižením často vyprávějí, že v místě bydliště mají málo kamarádů, protože jsou přes týden na internátu. Dobré kamarády prý mají většinou ve třídě a ve škole.

Vyprávějí také, že je pro ně velmi důležitá rodina. Táta i máma se o ně starali a navštěvovali s nimi lékaře a odborníky. Dozvěděli se o sluchovém postižení svých dětí a byli na začátku v šoku. Vybrali jim vhodnou školu. Myslí na jejich budoucí povolání a celou budoucnost svých dětí.

Ve škole i doma potřebuješ kolem sebe lidi. Měl/a by sis uvědomit, co pro tebe znamenají. Když jim důvěřuješ, můžeš se jim svěřit se svými starostmi. Můžeš se jich na všechno zeptat, můžeš je požádat o radu a o pomoc.

„Moji nejlepší kamarádi jsou dnes kamarádi ze školy.“

„Mým nejlepším přítelem byl můj otec.“

„Je mi 15 let. Měl jsem tři sourozence, ale jeden z nich zemřel. Moji rodiče jsou rozvedení. O víkendu moje mamka nepracuje, ale stejně je často pryč. Důležití jsou pro mě mí přátelé. Moji kamarádi z fotbalu jsou super. Kamarádi ze školy jsou normální. Důležití jsou pro mě i rodiče, sourozenci a moje babička. Ale nejdůležitější je fotbalový míč. To je můj nejlepší přítel.“

„Je mi 15 roků. Můj otec je zpěvák, moje máma je sekretářka. Mám ještě sestru. Je starší než já. Je jí 18. Moji rodiče i moje sestra jsou slyšící. Taky všichni příbuzní slyší dobře. Jenom já jsem neslyšící. Se sestrou si velmi dobře rozumím. Doma musím pomáhat, například uklízet byt a chodit venčit psa. To je v pohodě.“

„Mám dvě sestry a tři bratry. Jsem čtvrté dítě. Jsem v celé rodině jediný, kdo neslyší. Moje máma mi vaří. Vaří dobře.“

„Je mi 14 roků. Moje rodina pochází z Itálie. Mám dva bratry. Jeden je velký a je mu 12 let. Malému bráškovvi jsou tři roky. Mamka je na mateřské dovolené, musí na brášku dávat pozor. Táta opravuje auta, je automechanik. Všichni v mé rodině dobře slyší. Mám kmotra a kmotru. Je pro mě velmi důležitá moje rodina a moje kamarádky. Můj starší bratr má mentální postižení. Táta chodí domů teprve pozdě večer. Mluví víc italsky než česky, protože můj brácha má mentální postižení a česky neumí. Musí se to ale taky učit. S mámou mluvím trochu česky a trochu italsky. Když někdy nerozumím italským

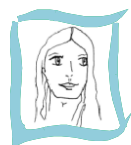
slovům, řekne mi je česky. Doma často mamce pomáhám. Musím uklízet kuchyň a celý byt. Dělam to dobrovolně. Ale moje mamka vždycky udělá půlku sama. Musím taky chodit nakupovat. Je to tak rychlejší, protože máma při tom musí hlídat brášku. O víkendů se někdy setkávám s kamarádkami. Už jsem u některých spala doma. Taky ony už byly a spaly u nás.“

„Teď je mi 14. Mám sestru. Bydlím s rodiči. Blízko mám babičku s dědou. Mám ještě druhou babičku a taky prababičku v sousedním městě. Navštěvuji ji zhruba jednou v týdnu. Můj táta je voják. Proto jsme se museli víckrát stěhovat. Dřív jsem si skoro každý den hrála s kamarádkami. Často s námi taky něco podnikali její i moji rodiče, například výlety na kole. V létě jsme jezdili hodně na koupaliště. Měla jsem ještě další kamarádku. Ještě dnes se někdy vídáme. Pořád spolu kamarádíme. Vzpomínám si na jednu kamarádku ze školky a na obě paní učitelky. Často se scházím se spolužačkami. Jednou týdně s nimi chodím na badminton. Mám dvě kamarádky, se kterými si dopisuju.“

„Je mi 16 let. Mám dvě sestry. Je jim 17 a 26 roků. Obě jsou slyšící. Obě chodí do práce. Starší sestru vidím docela málo. Mojí mámě je 46 let. Rodiče jsou rozvedení. Bydlím s mámou a mladší sestrou. Důležití lidé jsou pro mě jedna kamarádku ze třídy a jeden kluk z obchodky. Taky moje mamka a sestra jsou pro mě důležité.“

„Teď je mi 20. Bydlím se svou mámou v jednom bytě. Táta bydlí jinde. Nemám žádné sourozence. Dřív jsme bydleli v bytovce. Tam byly také jiné děti, se kterými jsem se znala. Měla jsem tam i kamarádku. Později jsem ji ztratila. Odstěhovala se. Mám kmotru, je to moje teta. S tou jsem pořád v kontaktu. Mám kamarádku, se kterou si dopisuju. Bydlí ve Francii. Poznala jsem ji na dovolené v Dánsku. Píšeme si každý měsíc. Můj přítel mi při psaní pomáhá s angličtinou. Pomáhá mi i s překlady dopisů od mé kamarádky. Setkávám se s ní každý rok. Důležitá osoba byla pro mě moje babička. Měla jsem ji nejraději ze všech. Můj nejlepší kamarád byl můj táta. Děda byl taky důležitý, když jsem ho potřebovala. Musel mi vždycky opravit kolo, když se mi rozbilo. Dneska jsou nejdůležitějšími lidmi v mém životě můj přítel a moje babička. Některé kamarádky mě navštívily doma. Jedna u mě občas zůstala i přes noc. Když jsem měla 18. narozeniny, byla u nás půlka třídy a všichni u nás spali.“

„Mám jednoho bratra. Je mu 27 let. Mně je skoro 20. Mám kmotru v Plzni. Skoro všichni moji příbuzní bydlí v Čechách. Každý rok je minimálně jednou navštěvuji. Můj otec má firmu s mnoha spolupracovníky. Pracuje tam i máma. Dělá ve firmě účetnictví. Moji nejlepší kamarádi jsou spolužáci ze třídy. Nejvíce se kamarádím s Luckou a Karolínou. Mám taky o dva roky mladšího kamaráda v Římě, se kterým si dopisuju. Chodí v současné době v Římě na gymnázium. Ale vrátí se domů.“

„Mám bratra a sestru a taky nevlastního tátu. Jsem ženatý se slyšící ženou. Mluvíme spolu mluvenou řečí. Moje žena neumí znakovat. Je to cizinka a mluví dvěma jazyky. Každý pátek chodíme s rodinou do krytého bazénu. Chodíme taky na společné procházky. Mám velikánskou rodinu a žiju jenom v ní. Nejráději bych byl mužem v domácnosti a staral se o naše děti.“

„Jsem velmi málo v kontaktu se slyšícími. Hodně mluvím se svou maminkou.“

„Mám hodně neslyšících přátel, ale i hodně slyšících.“

„Měl jsem dva dobré kamarády v mateřské škole. Bydleli blízko nás. Hodně jsme si hrávali na pískovišti. Jezdili jsme na tříkolce a řádili spolu.“

„Mám jednu sestru, která je o jedenáct let mladší. Vůbec nevidám svého otce. Ani s námi nebydlel. Můj syn už se taky odstěhoval z domu, dcera ještě studuje. Každý víkend máme něco v plánu. Můj muž neumí zůstat v klidu. Pořád domlouvá něco s přáteli. Já si o víkendu ráda jen tak čtu anebo nedělám nic. I v mé vlastní rodině zažívám situace, kdy se cítím osamělá.“

„Když jsem smutný, nebo když mám problémy, jdu za svými sourozenci. Navštěvuji je často.“

Tvou důvěru si musí každý zasloužit.

Návrhy ke zpracování

S kým sis hrál/a v období svého dětství? Proč?

Jak si rozumíš se svou rodinou? Co o tom říká tvá rodina?

Kdo ti rozumí nejvíc? Proč?

Kdo jsou tví kamarádi? Kdo je tvůj nejlepší kamarád? Proč?

Ztratil/a jsi přátele? Našel/našla jsi přátele? Proč?

Jak tě vnímají tví kamarádi?

Máš nějakou partu? Co vás drží pohromadě?

Které osoby jsou pro tebe důležité? Proč?

Pomůcky při vypracování

- deník, fotoalbum, rodinná kniha, filmy
- dopisy rodičům, sourozencům, kamarádům
- dopisy rodičů, sourozenců, kamarádů
- oslavy

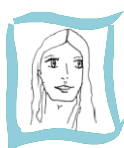
Téma výtvarné práce: „*Taková/ý jsem já*“

2.6 Takhle přemýšlíš o období své školní docházky

Žáci většinou říkají: „Škola je nudná, nejlepší jsou přestávky. Do školy chodím rád/a, protože jsou tam i moji kamarádi.“

Mladiství někdy po odchodu ze školy říkají: „Kdybych se jen ve škole víc učil/a. Promarnil/a jsem čas. Ale i tak bylo ve škole dobře.“

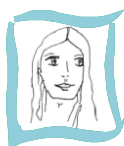
Do školy už chodíš dlouho, žiješ tam a už ses toho hodně naučil/a. Můžeš přemýšlet o tvém školním období ve škole pro sluchově postižené nebo v běžné škole. Můžeš přemýšlet o svých zkušenostech. Měl/a bys přemýšlet o tom, jaké možnosti ti tvoje škola nabízí. Na co je škola? K čemu? Všechny tyto odpovědi jsou důležité pro tvůj život.

„Nevím, jestli je lepší škola pro sluchově postižené nebo běžná škola.“

„Škola pro sluchově postižené pro mě měla výhody.“

„Dobrovolně jsem opakovala 4. třídu, protože jsem byla hodně nemocná. Školu jsem absolvovala s vyznamenáním.“

„Pamatuji si ještě, že jsem první školní den byla velmi rozrušená. Všechno bylo nové. Měla jsem osm spolužáků. Lavice byly v půlkruhu, abychom všichni dobře viděli na paní učitelku. S mou první učitelkou byla legrace, ale byla také přísná. Byla ale přísná na ostatní, ne na mě.“

„První školní den jsem dostal pěkný dárek – hračku a pouzdro. Od babičky jsem dostal také školní tašku. Můj první školní den se mi moc líbil. Nikdy na něho nezapomenu. Pamatuji si moc dobře na svojí první učitelku a také na svoje spolužáky. Některé vídám ještě dneska. Seděl jsem na levé straně u okna. Lavice byly v řadách. Vpředu byla katedra.“

„Moje mamka pro mě hledala vhodnou školu úplně všude.“

„Na začátku své školní docházky ve škole pro neslyšící jsem byl ve speciální třídě. Po třech letech jsem přešel do běžné 2. třídy. Tam jsem byl až do 8. třídy.“

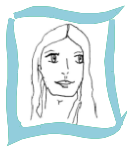
„Přišel jsem do 1. třídy s více než dvaceti slyšícími dětmi. V této škole jsem byl rok. Nebylo to pro mě dobré. Všechny děti byly slyšící, jen já ne. Po této škole jsem přestoupil do školy pro sluchově postižené. Ale tam to taky nebylo dobré. Bylo to úplně jiné, být najednou s nedoslýchavými a neslyšícími dětmi.“

„Nejdřív jsem byla ve škole v Itálii. Tam jsem měla problémy s učitelem a s dětmi. Učitel byl velmi přísný. Seděli jsme v řadách. Já jsem seděla v první řadě, ale i tak jsem měla problémy. Mnohému jsem nerozuměla. Všichni mluvili rychle. Nerozuměla jsem, co to znamená. Umím sice italsky, přesto to však bylo příliš obtížné. V Itálii jsme měli vždycky dva učitele. Jenom já a ještě jeden kluk jsme měli dva učitele, ostatní ne. Ten kluk byl neslyšící. Teď jsem v 7. třídě. Tuto třídu dobrovolně opakuji.“

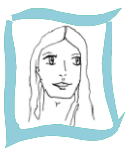
„V osmi nebo devíti letech jsem jezdila sama vlakem. Vychovatelka mě do vlaku vždycky posadila a mamka si mě vyzvedla na nádraží. Ve vlaku jsem se nikdy nebála. Jenom když jsem jela poprvé, měla jsem trochu strach.“

„V šesti letech jsem přišla do školy pro sluchově postižené. Vzpomínám si dobře na svoji první učitelku. V první třídě nás bylo sedm žáků. Všechny si pamatuju. Moje nejlepší kamarádka byla Soňa. Dnes už se vidíme málo. Ve třídě jsme seděli v půlkruhu. Moje místo bylo hned u dveří. Bylo tam napsané moje jméno. Poprvé jsem dostala bonbóny a jiné sladkosti.“

„Můj otec znal školu pro sluchově postižené. Tam se ale jen znakovalo. Proto hledal školu, kde by se vyučovalo také čtení a odezírání.“

„Před dvěma roky jsem odešla z ekonomické školy. Bylo to moje přání. Moji rodiče mi při tom jenom radili.“

„Do 14 let jsem bydlela na internátě ve škole a domů jsem jezdila jenom na prázdniny.“

„Každý den vstávám v 6.15. V 6.45 mi jede autobus. V 16.20 jsem už zase doma. Pak pomáhám mamce. V devět večer chodím spát, protože musím ráno brzy vstávat.“

„Můj první učitel byl velmi přísný. Často a hodně s námi mluvil. Často jsme se museli učit, když už ostatní měli přestávku. Dneska si už myslím,

že to bylo dobře. Dřív se mi to samozřejmě nelíbilo. Moje oblíbenými předměty na střední škole byly dějepis, tělocvik a taneční výchova. Český jazyk a matiku jsem ráda neměla.“

„Ve škole jsem měla úraz ucha, protože mi jeden spolužák vytrhl z ucha sluchadlo. Pak už jsem ho nenasadila.“

„V sedmi letech jsem přišla do školy pro sluchově postižené. Dobře si vzpomínám na svoji první učitelku. Ve třídě nás bylo sedm žáků. Čtyři děvčata a tři kluci. Jednu holku jsem znala ze školky. Byla to zábava, hodně jsme se smáli. Jeden spolužák se pořád koukal paní učitelce na nohy a ne na pusku. Myslím, že stále snil. Ve třetí třídě jsme dostali novou paní učitelku. Pak v šesté třídě byla další změna. V osmé třídě jsme zase dostali paní učitelku, kterou jsme měli první rok. Teď jsem v posledním ročníku. Ve třídě jsme čtyři. Tři spolužáci postupně ze školy odešli. Můj oblíbený předmět je přírodopis. Matematiku nesnáším. Jsem ráda, že jsem nikdy nepropadla. Jezdím do školy autobusem. Dvakrát jsme byli se školou na horách. Také jsme jeli společně plavat. To bylo pěkné. Paní učitelka na mě byla často naštvaná. S jednou kamarádkou jsem totiž pořád chodila kouřit.“

„Jezdím do školy autobusem spolu s ostatními spolužáky. Musím vstávat přesně v šest. O půl sedmé jede náš autobus. Z domu si nosím svačinu. O půl páté bývám doma.“

„V sedmi letech jsem přišla do školy pro sluchově postižené. Musela jsem jezdit hodinu autobusem. Od první do čtvrté třídy jsem často plakala. Chtěla jsem zůstat doma s maminkou. Od čtvrté třídy jsem byla na internátu. Netěšila jsem se tam, ani do školy. Moje oblíbené předměty jsou čeština a přírodopis. Matematiku nemám ráda.“

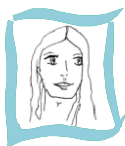
„Když přijdu ze školy, hodně se doma učím. Musím se hodně učit a často si opakovat. Je to pro mě dost náročné. Večer bývám často velmi unavený a chodím mezi desátou a půl jedenáctou spát.“

„Ve škole jsem někdy mívala spory se spolužáky. Ale snášíme se dodnes dobře. Nechci ztratit žádné přátele. Bez nich je nuda. Je nuda být jenom doma. Ve třídě nemám žádnou nejlepší kamarádku.“

„Někdy mě moji spolužáci zlobí. Někdy se zlobím sám na sebe, například při fotbale. Když třeba řeknu, že to bylo břevno, a jiný říká, že to byla branka. Většinou se rozčiluji, když prohrájeme. Ale vím, že je to jen hra. Školní docházka je o jeden rok delší než v běžné škole. Tak máme na učení víc času.“

„Nikdy jsem nebyla na internátě. Musela jsem jezdit do školy každý den. To bylo dobré. Internát pro mě nebyl dobrý. Tam se musí brzy chodit spát. Doma to bylo jiné. Do postele jsem nemusela už v osm.“

„Ve škole jsem hodně lidí obdivoval. Měl jsem tehdy jednoho kamaráda. Když jsem byl malý, netěšil jsem se do školy. Do školy jsem nechodil rád.“

„Moje máma pracuje často večer. Sám pak vařím. Učím se to ve škole. Pro mě je důležité, že se to tam můžu naučit. Pak se totiž můžu sám obstarat. Moc důležitá je pro mě čeština. Nejde mi ale moc psaní. Jinak docela zvládám. V matice jsem dobrý. V přírodopisu všemu rozumím. Všechny předměty mě baví, kromě češtiny.“

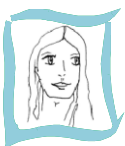
„S obdobím školní docházky jsem spokojená. Jenom ten internát. To bylo! Šestnáct děvčat v jednom pokoji. Některé psaly další den písemnou práci. Potřebovaly světlo. Já jsem chtěla spát, tedy zhasnout. Neslyšící světlo ruší. Proto se mi na internátu nelíbilo. Můj syn se mě někdy ptá, proč někdy neudělám kuře. Nepeču kuřata, protože jsem je tehdy musela jíst až moc často. Musela jsem jíst, i když jsem byla plná. Dnes je to jiné. Když jsou děti syté, nemusí dál jíst. Dřív jsme museli mezi šestou a sedmou hodinou dělat domácí úkoly. V osm jsem musela být v posteli. Zhaslo se světlo. Jednou v týdnu jsme měli volné odpoledne. Chodili jsme na kopec nebo do města.“

„U svých nejlepších kamarádek jsem spala i doma. Ony už u mě taky přespaly.“

„Od svých 12 let žiju a bydlím během školy u prarodičů. O víkendech jezdím domů.“

„Ve škole mě moc bavila matematika. Obědvala jsem vždycky ve škole. Nic mi extra nechutnalo.“

„Dřív jsem neměla ráda počty, teď se mi matika zdá docela dobrá. Mám ráda čtení a výtvaru. V tělocviku mám v posledním roce nejradši basketbal.“

„Ve škole jsme hráli hodně her v kruhu, ne jako dneska karetní hry anebo hry s otázkami a odpověďmi.“

„Ve škole jsem měl nejraději plavání, tělocvik a malování. Taky jsem rád počítal, hlavně z paměti. Taky jsem rád psal. Logopedie se mi nelíbila.“

„Moje oblíbené předměty byly čeština a matematika. Mým cílem bylo mít dobré výsledky. Proto jsem se taky učil s nadšením. Vždycky jsem chtěl být dobrý žák.“

„Nechtěl jsem jít do běžné školy, ale do školy pro sluchově postižené. Člověk tam má víc hodin a může se toho víc naučit. Taky je tam snadnější porozumění. V běžné škole je to velmi těžké. Žáci i učitelé mluví velmi rychle.“

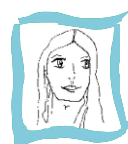
„Do školy jsem chodil rád.“

„I v běžné škole jsem byla dobrou žákyní. Nebyla jsem horší než na škole pro sluchově postižené. Byla jsem dokonce trochu lepší.“

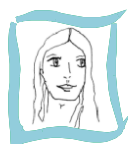
„Tři roky jsem chodila na ekonomickou školu. Musela jsem se pořádně učit. Naučila jsem se toho víc než na základce. To bylo dobré.“

„Naše školní výlety byly prima. Rozlučkový večírek se také povedl. Nepříjemné byly jen občasné spory s kamarádkami či učiteli. Někdy i písemné práce.“

„Vyučování na škole pro sluchově postižené je podle mě dobré. Učitelé znají problémy neslyšících a nedoslýchavých. Umějí jim všechno lépe vysvětlit.“

„Pro lidi se sluchovým postižením je dobré, když se učí a později umějí mluvit. Ale i znaky jsou důležité. Naučil jsem se znaky od dětí ve škole, hlavně o přestávkách na školním dvoře a odpoledne.“

„Moje školní období nebylo moc pěkné, protože jsem trpěl kvůli svému tělesnému postižení. Děti ve škole se mi posmívaly. Ve třídě jsem měl jenom několik kamarádů, jinak žádné. Proto jsem byl často smutný.“

„Ve škole se mi dařilo stále lépe. Dnes jsem mnohem samostatnější než dřív. Všichni moji učitelé ke mně byli milí, kromě jednoho učitele, který učil technickou výchovu. S ním jsem nikdy nevycházel dobře.“

„Mám hodně kamarádů. Je jim okolo 50 let a umějí dobře mluvit. Mluví ve větách. Lépe než mnozí dvacetiletí dnes, kteří se učí ve škole znakový jazyk. Já jsem šťastná, že umím dobře mluvit. Jako dítě jsem naříkala a plakala: „Nemám žádný volný čas.“ Teď jsem ráda, že umím dobře mluvit.“

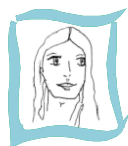
„Škola pro sluchově postižené pro mě měla výhody. Byl to pěkný čas. Byli jsme dobrá parta, scházeli jsme se i ve volném čase.“

„Dobře si vzpomínám na ředitele školy a na učitele. Myslím, že můj třídní učitel byl pro mě důležitý. Moji spolužáci pro mě ale znamenali nejvíc. Vychovatelky neměly čas. Neměly jen jedno dítě na starost, dětí bylo sto. Některé kamarády ze třídy jsem navštívila doma, u některých jsem i spala. Obě moje dobré kamarádky ze školy jsem jednou pozvala k nám domů.“

„Ve škole pro sluchově postižené mě to bavilo. Školní období s mými spolužáky bylo pěkné. Obzvláště se mi líbily dva poslední ročníky, protože jsme se učili vařit a tancovat. Chyběla mi výuka správného psaní na počítači.“

„Nevím, jestli je lepší škola pro sluchově postižené nebo běžná škola. Zním jenom školu pro sluchově postižené.“

Kdo nevystoupá na horský hřeben, nikdy nedojde do nížiny.

Návrhy ke zpracování

Jaké vzpomínky máš na období před vstupem do školy? Jak na toto období vzpomínáš?

Těšil/a ses do školy? Těšíš se tam ještě dnes? Proč? Proč ne?

Jaké byly a jaké jsou tvé všední školní dny?

Vzpomínáš na některé veselé a smutné zážitky?

Vzpomínáš si na některé milé a některé nepříjemné osoby?

Jak jsi vycházel/a se svými spolužáky a se svými učiteli? Jak to vidí oni?

Co jsou tvé oblíbené předměty? Jsou předměty, které nemáš rád/a? Proč?

Co by ses rád/a naučil/a?

Chtěl/a bys změnit něco na sobě, ve třídě a ve škole? Co?

Jaké máš cíle v období své školní docházky?

Chodil/a bys rád/a do běžné školy? Jaké výhody a nevýhody v tom vidíš?

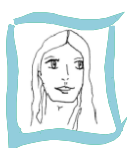
Pomůcky při vypracování

- fotky, školní časopisy, slohové práce, dopisy, vyprávění spolužáků
- vysvědčení, rozvrhy hodin, práce
- školy a školní období lidí z tvé rodiny
- školy tvých slyšících kamarádů

2.7 Učit se žít – učit se pracovat – stát se dospělým

Zde najdeš zprávy od mladých dospívajících lidí, kteří jsou o něco starší než ty. Mají již školní léta téměř nebo zcela za sebou. Jako dospívající už nasbírali první zkušenosti. Nacházejí se na dlouhé cestě za dospělostí. Objevili mnoho nového a musejí teď také sami rozhodnout o svém dalším vzdělávání, povolání a své další cestě životem.

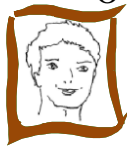
I ty máš určitě první zkušenosti, spřádáš plány a přemýšlíš o tom, co tě čeká. Být dospělým není tak jednoduché, ale můžeš se to naučit.

„Jsem dospělá a chci se rozhodovat sama.“

„Chtěla bych se stát květinářkou. Už jsem byla na praxi. Můžu se tam i vyučit. Výuční obor trvá tři roky. Učňovská škola je v jiném městě.“

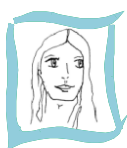
„V příštím roce bych chtěl odmaturovat. Pak bych chtěl nejdřív pracovat ve firmě mého otce. Chci zkusit pracovat v každém oddělení firmy, abych nasbíral zkušenosti. Potom se s tátou pobavíme, co dál.“

„Později bych se chtěl stát pekařem. To je pro mě dobré. Možná ale půjdu předtím ještě na ekonomku.“

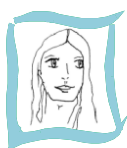
„Později bych chtěla pracovat na počítači anebo dělat něco s jazyky. Umím si taky představit, že po skončení základní školy půjdu na další školu.“

„Ráno vstávám v 5.50. O půl čtvrté odpoledne jsem už zase doma.“

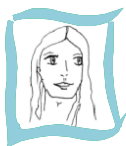
„Nemám ještě zcela jasnou představu o svém povolání. Přála bych si být fotografkou nebo grafičkou. Ale přesně to ještě nevím. Příští rok půjdu teprve na praxi.“

„Jako učnice dostávám málo peněz. Nevím, kolik peněz budu dostávat po vyučení.“

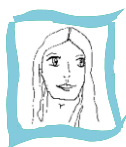
„Od svých rodičů dostávám každý měsíc kapesné 1 500,- Kč, které mi převádějí na účet. Vyberu si pak vždy tolik peněz, kolik zrovna potřebuju.“

„Mým snem na základní škole bylo stát se dámskou krejčovou anebo zubní techničkou. Ale problém u oboru zubní technik byl prach. Byla jsem na něj alergická. Proto jsem se zubní techničkou stát nemohla. Potom jsem byla na ekonomce. Po dvou letech jsem ale přestala. Neměla jsem chuť dál studovat, už mě to nebavilo. Měla jsem málo volného času. Nevadilo mi, že jsem se školou přestala, ale mým rodičům to vadilo, protože jsem neměla žádné pořádné vzdělání. Máma mi aspoň rozuměla. Táta chtěl, abych zůstala ve škole. Říkal, že jít hned na učňák je chyba a lepší je nejdřív dodělat ekonomickou školu. Řekla jsem mu, že to je můj problém.“

„Každé pondělí dostávám kapesné 100 korun. Za to koupím, co je pro mě nebo moji matku důležité.“

„Učím se na dámskou krejčovou. Už mám i praxi. Baví mě to. Musím například zkrátit kalhoty nebo zúžit halenku. Musím také šít nové šaty. Dostanu stříh a musím nastříhat látku a šít. Můžu si ušít také oblečení pro sebe. To je prima. Pracuji vždy šest týdnů. Potom chodím dva týdny do učňovské školy. Tam mám souvislou praxi. Učení ve škole mě nebaví. Učení trvá tři roky. Před jeho začátkem jsem byla v přípravném ročníku této školy. Se svým pracovním místem jsem spokojená.“

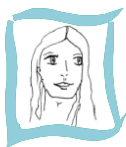
„Doma si musím uklízet svůj pokoj. Třikrát týdně musím umývat nádobí, vynést koš, vyluxovat a uklidit. Taky musím chodit nakupovat.“

„Se svou mámou vycházím dobře. Někdy se spolu hádáme. Nejhorší je to, když neuklízím svůj pokoj. Řeknu jí ano, ale a stejně neuklidím. Musím se sám naučit, jak to dělat. Myslím, že nejsem nepořádný. Jenom se mi všude povalují věci. Někdy se netrefím do koše. Někdy ale taky udělám, co řekne máma.“

„Doma musím hodně pracovat. Musím umývat nádobí, žehlit, prát a věšet prádlo, vysávat a uklízet. Musím to dělat často. Moje sestra taky.“

„Doma mám následující povinnosti: nakupovat, utírat prach a žehlit.“

„Ve svém volném čase hraju na altovou zobcovou flétnu a moc ráda čtu. Čtu hodně. Čtu romány, detektivky, dobrodružné příběhy a science fiction.“

„Věnuju se dodnes hodně sportu. Chtěl bych se stát členem tenisového klubu. Můj oblíbený sport je cyklistika. O víkendech jezdím často do přírody na horském kole. To mě moc baví. Příští rok bych si chtěl udělat řidičák na motorku. Mí rodiče z toho mají trochu strach. Ještě včera jsme byli s rodiči na dovolené. Byli jsme na diskotéce. Hudba byla tak hlasitá, že to moji rodiče nemohli vydržet a šli pryč. Ale já jsem zůstal, protože se mi to moc líbilo. V budoucnu bych chtěl hodně být ve společnosti slyšících. Ale nechci zapomenout ani na kamarády ze školy. Nemám rád výlety s neslyšícími. Oni tolik znakují. Myslím, že to není dobré, později z toho můžou mít velké problémy. Všude jsou slyšící, kteří znakům nerozumějí a nepoužívají je. Chci být víc mezi slyšícími, protože s nimi chci později pracovat. Radím i jiným neslyšícím, aby byli více se slyšícími. Se slyšícími se člověk může dozvědět hodně o tom, co se děje ve světě. To je pro mě velmi důležité. Neslyšící toho tolik nevědí, baví se pořád o těch samých tématech. Nudím se s nimi.“

„Ve svém bydlišti mám spoustu slyšících kamarádek. Často se navzájem navštěvujeme. Hodně chodím se svými kamarádkami ven, například do kina.“

„Když jsem smutný nebo mám problémy, jdu za svými sourozenci nebo sám přemýšlím. Myslím, že je dobře, že se o sebe umím postarat a můžu sportovat. Výlety jsou pro mě zcela běžné.“

„Mám kamarádky ve škole i doma. Bavíme se, chodíme na diskotéky nebo vyrážíme na nákupy. Občas jdeme do kina. Jsem singl. Ještě nemám přítele. Mám ráda kapelu Spálený sušenky. Hrají tradiční rytmy západní Afriky. Občas chodíme na koncert.“

„Moje koníčky jsou fotbal a rybaření.“

„Když jsem se přestěhovala, nikoho jsem neznala. Ve škole jsem poznala své nejlepší kamarádky. Často se setkáváme. Minulý týden jsem se setkala s jednou kamarádkou. To pro ni bylo překvapení. Pro mě bylo těžké najít k ní cestu.“

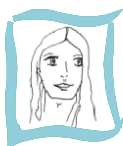
„Před třemi lety jsem byl biřmovaný. Bylo to docela vtipné, protože jsem byl jediný. Ale přesto to bylo pěkné.“

„Samozřejmě je pro mě důležitý Bůh. Do kostela ale nechodím, protože tam nerozumím.“

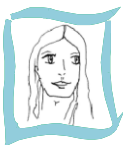
„Mám přítelkyni. Scházíme se často. Chodí si se mnou zaběhat. Občas přijde i ke mně. Chodíme společně do parku nebo na mši. Tu a tam jdeme plavat nebo navštívíme kino. Zním také její rodiče. Oblečení a boty si kupuju sám nebo se svým bratrem. Dřív jsem rád zpíval, ale dneska už mě to nebaví.“

„S kamarádkou chodíme na aerobic. Jsme členky jednoho klubu. Jezdíme tam jednou týdně, kamarádka má auto. Hrají taky házenou. Můj přítel je neslyšící. Poznala jsem ho na diskotéce. Byla jsem tam se svou kamarádkou. Přítel znám už dva roky. Od loňského roku jsme spolu. Vozí mě k němu táta. V neděli mě veze pátý přítel. Nemám řidičský průkaz. Ostatní přátelé jsou slyšící. Do města nechodím s přítelem, ale s kamarádkou.“

„Mými koníčky jsou poslouchání hudby a tancování na diskotéce pro neslyšící a nedoslýchavé. V zimě chodíme někdy bruslit, v létě plavat nebo na kolo. Nebývám ráda sama. Je to pro mě nudné. Důležití pro mě jsou učitelé, škola a třída.“

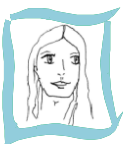
„Měla jsem svaté přijímání. Do kostela chodím jen jednou do roka, společně se svým přítelem.“

„Musím doma pomáhat, např. uklízet a venčit psa. To mi jde dobře.“

„Mám velmi dobrý vztah se svými rodiči. Jsou na mě velmi hodní. V létě tohoto roku jsem si udělal řidičský průkaz. Mám vlastní auto. S tím jezdím ráno do školy.“

„Nešla jsem na internát. Nelíbilo se mi to. Chtěla jsem bydlet doma. Můžu dělat, co chci. Jsem dospělá a umím se sama rozhodovat.“

Musíš vědět, co chceš, jinak musíš brát to, co přijde.

Návrhy ke zpracování

Jaké jsou tvoje úkoly a povinnosti, co děláš ve svém volném čase, jaký je tvůj pracovní týden? Co se změnilo?

Co si myslíš o kapesném, o svém volném čase, o samotě, o přátelství, o módě?

Co se změnilo ve škole?

Jak se vnímáš? Jsi oblíbený/á? Cítíš se dobře? Jaké jsou tvé silné stránky?

Co tě ruší? Proč?

Kdo se ti líbí? Koho obdivuješ? Proč?

Komu můžeš důvěřovat? S kým mluvíš o svých osobních tajemstvích?

Pomůcky při vypracování

- deníky
- časopisy pro mladistvé
- informace o povoláních

2.8 Život – práce – dospělost

Ti, kdo zde vyprávějí, ukončili školu již před 25 lety. To je dlouhá doba s mnoha zkušenostmi, zážitky a také zklamáními v životě, v rodině, v práci, s neslyšícími i slyšícími.

Tví rodiče, kamarádi tvých rodičů, učitelé i bývalí žáci o tom mohou hodně vyprávět. Na následujících stránkách se dozvíš, co zažili dospělí lidé se sluchovým postižením. Možná už ti někdo podobné příběhy vyprávěl. Možná sis myslel/a: To bylo dřív a časy se mění, uplynulo už 25 let a je to jiné.

„Chodím se svojí manželkou pravidelně do spolku pro neslyšící.“

„Pracuji už 24 let ve stejné firmě.“

„Ve dvaceti letech se mi narodil syn. O rok a půl později přišla na svět dcera. Byla jsem v domácnosti. Potom jsem se vyučila písarkou. Bylo to nejkratší učení. To povolání se mi nelíbí, ale chtěla jsem něco dělat. Je to lepší než nic.“

„Po škole jsem byl nejprve rok bez práce. Potom jsem se vyučil technickým kreslířem. Učení trvalo tři roky. Od té doby pracuji u stejné firmy jako technický kreslíř. Je to už 24 let.“

„Učil jsem se stavebním konstruktérem. Tři a půl roku jsem byl na stavební průmyslovce. Deset let jsem pracoval na pozici stavebního konstruktéra ve stejné firmě. Poté jsem však poznal svoji manželku a přestěhoval jsem se za ní. Hledal jsem místo stavebního konstruktéra, ale nenašel jsem. Dokonce jsem přemýšlel, zda se nemám vrátit. Ale na bývalém pracovišti jsem vydělával málo peněz. Potom jsem si našel dobrou práci. Pracuji zde už 15 let. Děláná nařezávače kožených dílů. Práce se mi líbí.“

„Pracuji v jednom automobilovém závodě. Pracuji na dvě směny. Na ranní směnu musím vstávat v 3.45. V 4.45 jdu na nádraží a jedu půl hodiny vlakem. Odpolední směna trvá od 14.45 do 22.45 hodin. To jsem potom doma až o půlnoci. Pracuji na obě směny stejně rád. Ale ranní směna je lepší. Jsem sportovec a ráno se mi dobře vstává. Moje manželka pracuje na poloviční úvazek. Manželka se stará o naše dvě děti. Je jim 8 a 12 let. Práce je občas velmi namáhavá. Ale baví mě. Pracuji s jedním kolegou, který je neslyšící. Známe se už od školy. Dobře se nám spolu pracuje. Domlouváme se spolu znakovým jazykem. Ostatní jsou pak potichu. Nerozumějí nám, když znakovujeme. S ostatními kolegy mluvím.“

Každý týden se půlhodinová koná informační porada. Mistr mluví velmi rychle. Nerozumím mu vždy. Občas ho poprosím, aby mluvil pomaleji. Ale on mi odpoví, že je tu mnoho lidí a tak nemůže mluvit pomalu. Ale kolegové mi pomáhají.“

„Vstávám každý den v 6 hodin. V 7.45 jedu do práce. Vždycky musím zapsat, kdy začnu s prací. Pracuji v jedné kanceláři jako technická kreslířka. Mám 22 spolupracovníků, čtyři ženy a 18 mužů. Mám kreslicí prkno a dva počítače. Když mám dostatečný odstup od monitoru, není práce pro oči tak namáhavá. Rozumím si dobře s jednou kolegyní. Můžu se jí na všechno zeptat. Musím rýsovat čistě a velmi přesně. Oběd je od 12 hodin do půl jedné. Jím v kantýně. Mám tam na obědy zařízenou čipovou kartu. Když je hodně práce, pracuji občas bez přestávky. S kolegy mluvím. Oni se mnou mluví pomalu. Moje kolegyně mi někdy něco přeloží, když nerozumím. Pracuji v tomto podniku už 25 let.“

„Pracuji od 7 do 13 hodin. Doma bývám v 13.45 hodin. Potom někdy sportuji, chodím např. na aerobic. Je nás pět neslyšících žen mezi slyšícími. Potom se starám o domácnost, chodím nakupovat, sednu si k televizi nebo si čtu. Občas zajdu ke kamarádce na kávu. Nebo jdeme do města. Chodím spát většinou mezi desátou a jedenáctou hodinou, protože musím vstávat v šest.“

„Po škole jsem byl tři měsíce v dílně odborného výcviku. Potom jsem našel místo na silničním stavebním úřadě. Tam pracuji už 24 let. Každé ráno vstávám o půl šesté. Jezdím do práce autem spolu s jedním kolegou. Pak opravuji auta. Doktor mi řekl, že smím pracovat pouze v místnostech v budově. Při zametání dvora v autoservisu se mi dělá špatně. Práce končí v 15.15 hodin. Potom jdu domů. Se svým výdělkem jsem spokojený.“

„Po škole jsem šel na rok na zkoušku do učňovské dílny. Potom jsem se tři roky učil na zámečníka. V dílně se mi dařilo. Potom jsem byl rok bez práce. Bydlel jsem doma. Potom jsem pracoval jako montér topení. Dělán to dodnes. Už to bude 21 let. Pracuji na směny. Ráno od 6 do 14 hodin nebo odpoledne od 14.15 do 22.30. Pracuji na automatickém stroji, který musím kontrolovat. Musí běžet správně. Pracuji rád a nemám problémy s kamarády v práci. Rozumím si s nimi dobře. Moji kolegové říkají, že firmu mají příští rok zavřít.“

„Občas říkám neslyšícím, aby znakovali pomalu. Potom rozumím. Se svým mužem také komunikuji pomocí znakového jazyka, má sluchové postižení. S dětmi normálně mluvím, jsou slyšící. Umějí ale také znakovat. Pořád jsou nové a nové znaky. Znakový jazyk se stále vyvíjí. Mí přátelé používají pořád stejné znaky.“

„Se svou nedoslýchavou kamarádkou komunikuji pomocí znakového jazyka. Znakový jazyk je pro mne přirozený. Zdá se mi jednoduchý. Je rychlý a nepotřebuji hlas. S neslyšícími znakuji, protože vím, že jsou neslyšící. Moje matka mě naučila mluvenému jazyku a pak znakovému jazyku. To byla výhoda. Jsou nedoslýchaví, kteří znakový jazyk neovládají, ale chtěli by. Jsou také nedoslýchaví, kteří znakový jazyk znají a nechtějí

ho. Existují slovníky znakového jazyka. Nelíbí se mi. Znaky jsou strnulé a nejsou uvolněné. Když manžel ukazuje znaky podle slovníků, většinou mu nerozumím. Jsem od dětství zvyklá na svoje vlastní znaky. Proto si nemyslím, že všichni mají stejné znaky. Mnoho znaků se změní v průběhu roku, ale moje ne.“

„Ráno vstávám v 5 hodin a pracuji do 16.30 hodin. Jsem technický kreslíř a u práce hlavně sedím. To mi občas dělá potíže. Potom mívám bolesti v kříži. Kvůli svým bolestem jsem dostal práci ve stoje. Práce je také dost namáhavá pro oči. Přesto mi dělá moje povolání radost. Moji kolegové jsou velmi milí. Povídám si s nimi. Nerozumím všemu, co říkají. Většinou mi někdo pomůže. Musím hodně pracovat a učit se nové věci, např. pracovat na nové obrazovce. Moje pracovní místo je 25 km od mého bydliště. S platem jsem spokojený.“

„Mluvenou řeč používám při práci a se slyšícími kamarády. Také při nakupování. Znakový jazyk využívám s přítelem.“

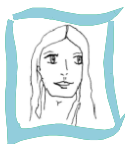
„Srovnávám také znakové jazyky mezi sebou. Existují taky moje znaky a znaky ostatních, které jsou jiné. Je to něco jako dialekt. Znakový jazyk může být i mateřský jazyk. Znaky jsou v České republice velmi rozdílné, např. v Olomouci, Praze a Brně. S neslyšícími z cizích zemí si můžu většinou po několika hodinách dobře popovídat a dorozumět se. Doma neznakuji. Naučila jsem ale znakový jazyk slyšící děti svého bratra. Nevadí mi dlouhé odezíraní, neunavím se. Znakový jazyk má hodně výraznou mimiku. Když se učím nové znaky, je to jako s novým jazykem. Říkávám, že jsem neslyšící, mám sluchové postižení. Ostatní říkají, že jsem nedoslýchavá.“

„V klubu neslyšících se vždycky nemluví čistým znakovým jazykem.“

„Vstávám o půl 6 a krátce po 6 hodině jezdím pryč autobusem. Ve tři čtvrtě na sedm jsem v kanceláři. Pracuji od 7 do 13 hodin. Třídím poštu. Potom zpracovávám žádosti. Pracuji se svou kolegyní v jedné místnosti. Máme spoustu telefonátů od zákazníků. Ale já telefony nezvedám. Zkoušela jsem to. Něčemu rozumím, něčemu nerozumím. Někteří zákazníci jsou pak nepříjemní, když řeknu, aby mi prosbu zopakovali a aby mluvili pomaleji. Nemluví pomalu, ale křičí do telefonu. Myslí si vždycky, že musí mluvit nahlas, protože mám sluchové postižení. Když mluví velmi hlasitě, nerozumím vůbec ničemu. Kolegyně mi napíše, co zákazníci chtějí. Dostávám spoustu korespondence od právníků a lékařů. Bývá to velmi složitě napsané. Čtu to desetkrát a zkouším tomu rozumět. Potom se ptám kolegyně: Co chce tento zákazník? Moje kolegyně je velmi trpělivá. Přesto se neptám tak často jako dřív. Jsou zákazníci, kterým stačí napsat jedno slovo, ale píšou dlouhé dopisy. To je pro mě těžké. Občas hledám nějaká cizí slova ve slovníku. Ale po hodině je většinou zase zapomenu. Cizí slova si nedokážu zapamatovat. Ptám se svého muže. On mi to vysvětlí. Ale zase to zapomenu. Chtěla bych nějaké jiné místo, kde by bylo méně korespondence.“

„Jednou jsem potřebovala tlumočnicka. Někdy tlumočnick překládá trochu jinak nebo něco vynechá. To je pro mě problém.“

Můj šéf si mě ještě nikdy nezavolal a nikdy mi nevynadal. Jsem většinou ve své pracovně. Nechci slyšet, co si vypráví ostatní kolegové. Když se mě zeptají, odpovím. Se svojí kolegyní, se kterou jsem v pracovně, si rozumím dobře. Hodně si povídáme a hodně se smějeme. Moje zaměstnání má výhody i nevýhody. Jsem hrdá, že umím tuto práci. Pracovat u počítače je pěkné. Je fajn pracovat šest hodin a potom jít domů. Jsem na sebe pyšná, že můžu pracovat. Nemusím sedět doma.

V povolání bych chtěla pokročit dál. Chtěla bych se stát vedoucí skupiny. To není lehké. Chci ukázat, že neslyšící něco umějí. Chci dělat práci sama pro sebe. Pracuji třicet hodin v týdnu. Se svojí mzdou jsem spokojená. S mým mužem vyděláváme dobře.“

„Znaky znám už od školy a z družiny. Mám taky své vlastní znaky. Ale více mluvím než znakuji. Slovníky znakového jazyka nepotřebuji. S neslyšícími znakuji, ale vždy při tom i mluvím. Je to spíš znakovaná čeština, co používám. Ve spolku většina lidí nemluví, jen znakuji. Mně se líbí znakovaná čeština víc. S kochleárním implantátem slyším dobře. Je pro mě tedy výhodná. Musím ale moct i odezírat.“

„Cítím se být neslyšícím. Znakují. Nepotřebuji tlumočnicka. Moji kolegové a mé děti mi pomáhají při styku s úřady. Zvládám mluvit se slyšícími. Potom se cítím být nedoslýchavým. Když dva neslyšící znakuji a uvidí je slyšící, myslí si, že jsou divní. Mně je to ale jedno.“

„Na úřadě se se slyšícím člověkem dobře dohodnu, když odezírám. Nepotřebuji tlumočnicka. S více lidmi je to těžší.“

„Naše firma má občas podnikovou schůzi. Je nás tu pět neslyšících a dostaneme tlumočnicka. Nerozumím ničemu, protože tento tlumočnick používá mnoho cizích slov. Tlumočí přesně to, co bylo řečeno. Ale já tomu nerozumím. Je to složité, a někdy tlumočnick tlumočí do znakované češtiny. Proto je pro mě lepší, když přijdou učitelé ze školy pro sluchově postižené. Ti přemýšlejí, jak to říct neslyšícím jednodušeji. Někdy bych chtěla tlumočnicka i v práci. Také v televizi vídávám tlumočnicky. Rozumím některým slovům, ale větám ne.“

„Setkáváme se třikrát za měsíc vždy v neděli a jednou týdně ve všední den, abychom si četli Bibli. Jsme neslyšící a nedoslýchaví. Chceme slyšet boží slovo a pobavit se o něm.“

„Mými koníčky jsou aerobik a čtení. Nerada šiju a kutím, protože jsme toho ve škole měli hodně. Chodím ráda na procházky, ale ne sama. Můj muž na procházky nechodí rád. Občas jdu za svou kamarádkou. Moji

přátelé jsou příliš daleko. Nebo mají malé děti. To pro mě není ono. Musím si číst, jinak budu hloupá. Když dlouho nečtu, zapomenou spoustu slov. Nemám žádný kontakt s lidmi s jiným postižením. Mám strach, že slyšícím nebudu rozumět. Jsou neslyšící, kteří desetkrát zopakují, že nerozumí. Mají odvalu. Já to neumím. Už dlouho jsem nebyla tancovat.“

„Mezi neslyšícími je mnoho skupin s velmi rozdílnými zájmy.“

„Chci kreslit pastelkami. Je to můj koníček. Pro jednu knížku jsem nakreslila z malých obrázků velké.“

„Chodím s manželkou do Spolku pro neslyšící. Hrají s ostatními neslyšícími divadlo a dělám baviče. Se svojí paní trávím hodně času sportováním.“

„Cítím se jako neslyšící a jsem členem Spolku pro neslyšící. V neděli chodíme na mši pro neslyšící. Pan farář umí znakovat. Potom pijeme kávu a jíme koláče. Jinak do Spolku pro neslyšící nechodím.“

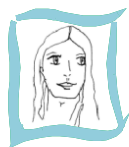
„Žila jsem někdy v České republice a někdy v Itálii. V Itálii jsem byla u své babičky.“

„V sobotu a v neděli chodím na hřiště sportovat. Potom se jdu ještě projít. Jezdím každý rok s kolegy na dovolenou k moři. Nejčastěji do Španělska. Jsem správcem jednoho sportovního klubu. Tam pracuji od 17 do 23 hodin. Moc se mi tam líbí. Rád se bavím se spoustou lidí. Dostávám za svou práci peníze od předsedy spolku.“

„Jsem ve Spolku pro neslyšící. Každý měsíc se koná nějaká akce. Přijde asi 50 lidí. Předsednictvo oznámí nové zprávy. Potom se bavíme u kávy a koláčů.“

členem.“

„O víkendu chodím do Spolku pro neslyšící. Tam se setkáváme s dospělými neslyšícími. Potom děláme něco společně, třeba jdeme do kina. Často si předtím napíšeme a domluvíme se, co chceme dělat. Jednou za měsíc se sejdem všichni. Nejsem členem spolku. Ale můj kamarád je

„Ve Spolku pro neslyšící dělám kurz politiky. Čtu časopisy pro sluchově postižené a noviny. Každé dva roky jezdím na křesťanské setkání. Tam znám spoustu neslyšících. Jsem v naší komunitě lektorkou. Pan farář píše

kázání. Já ho někdy přednáším. Mluvím a potom znakuji. Minulou neděli jsem při mši svaté předčítala z Bible. Občas Také vedu mši.

Dřív jsem měla kamarádku na dopisování. Kamarády ze třídy vidím jen na třídních srazech. Mám dvě kamarádky. Potkala jsem je ve volném čase. Dřív jsem měla dobré kamarády, dnes už nemám.“

„Nejsem členkou Spolku neslyšících. Mám své přátele. To mi stačí. Neslyšící mají svoji vlastní kulturu. To jsem četla.“

„Mám psa. Chodím s ním často na procházky. Mám obytný vůz. Někdy jezdím i se psem. Občas se cítím velmi sám. Je pro mě těžké najít si nějakou partnerku. Vyplatil jsem svoje sourozence, a proto mám vlastní dům. Bydlím společně se svou matkou.“

„Čtu noviny, sportovní listy a časopisy.“

„Nejsem členem Spolku pro neslyšící. Někdy tam ale zajdu. Dívám se na kuželky. Občas navštěvuji nějaké jejich akce. Čtu časopisy pro čtenáře se sluchovým postižením. Nemám žádné kamarády. Dívám se rád na sport v televizi.“

„Nechodím do Spolku pro neslyšící. Žiji jen ve své rodině.“

„Ve svém volném čase jezdím rád na kole, 50 až 80 km, někdy také 100 km. Ve Spolku pro neslyšící hraji stolní tenis. Jsem ve spolku pokladníkem.“

„Když přijdu domů, něco sním. Potom jdu do fotbalového klubu na trénink. Koná se od 19 do 21 hodin v úterý a ve čtvrtek. Ostatní dny zůstávám doma nebo si jdu do lesa zaběhat. O prázdninách jezdím často s fotbalovým klubem na tři nebo čtyři týdny pryč. Byl jsem už v Belgii, Španělsku, Francii. Dobře si rozumím se svými kamarády z klubu.“

„Bydlím u rodičů. Mám svůj vlastní pokoj. Až tu jednou mí rodiče nebudou, půjde do domu bydlet sestra. Do kostela nechodím. Nerozumím farářům. Čtu si sám. To se mi líbí. Těším se do lázní.“

Povolání je základem života.

Návrhy ke zpracování

Co se v porovnání s dnešní dobou změnilo? Co k tomu můžeš říct?

Co si o tom myslí tvoji rodiče?

Co k tomu říkají tvoji učitelé a dospělí neslyšící?

Pomůcky při vypracování

- deníky, fotoalba tvých rodičů
- biografie osob se sluchovým postižením
- příběhy učitelů z tvé školy
- zkušenosti jiných dospělých lidí
- filmy

Téma výtvarné práce: „Na co právě myslím.“

2.9 Přání, vzory

Máš různá narozeninová i vánoční přání. Určitě si i můžeš něco přát, např. pěkné oblečení, cedéčka, kolo, počítačové hry ...

Mladiství a dospělí lidé mají také přání, ale životní přání. Co si od života přejí? Dospívající a dospělí mají také vzory: jsou to lidé, kteří jsou jim sympatičtí a kteří pro ně něco znamenají.

„Myslím, že nemám žádný vzor. Možná svoji matku.“

„Mým vzorem je Václav Havel.“

„Přála bych si především, abych rozuměla všemu, co čtu. Někdy si přeju chodit znovu do školy a něco se naučit. Budoucnost nevidím růžově. Dělán si starosti o důchod.“

„Přála bych si velkou a spokojenou rodinu se třemi dětmi. Do budoucna si přeji práci a to, abych si vydělala nějaké peníze. Ráda bych se stala profesionální basketbalistkou. Chci pracovat a ne sedět doma. Je lepší, když pracují muž i žena. Potom se lépe platí účty.“

„Nemám žádná zvláštní přání. Jsem se svým životem spokojený.“

„Moje přání je pracovní místo, zdravá rodina a práce na zahradě.“

„Přál bych si zdravou rodinu, jistou práci a neslyšící, se kterými bych se mohl bavit.“

O

„Chtěl bych jet s fotbalovým týmem do Řecka. Chtěl bych být tři měsíce sám se svojí přítelkyní. Většinou jsou s námi přátelé.“

„Mými největšími vzory jsou moji rodiče a moji prarodiče.“

„Myslím, že nemám vzor. Možná svoji mámu. Chci být jednou taková jako moje máma.“

„Můj vzor je Tomáš Rosický. To je můj jediný vzor.“

„Nemám žádné vzory.“

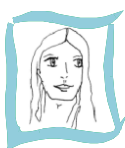
„Přála bych si dovolenou. Přála bych si dobrou práci. Chci dobře pracovat. Je těžké dostat nějakou práci. Chtěla bych být jako normální slyšící.“

„Herečka Brigitte Bardotová byla mým vzorem. Neměla jsem žádný mužský vzor.“

„Moje životní sny jsou, abych žil později tak, jak žijí nyní se svými rodiči. Chtěl bych být do budoucna silný. Chtěl bych normálně slyšet, když to jednoho dne bude díky medicínskému pokroku možné. Přál bych si do budoucna, abych se svým bratrem založil nějakou novou firmu. V soukromí bych chtěl dům a dovolenou mimo Evropu. Chtěl bych dělat něco technického. Později bych chtěl mít rodinu s dětmi. Ale nejdříve bych chtěl dělat svoji práci. Nevím, jestli bych chtěl raději slyšící nebo neslyšící partnerku. Ani mě to ještě nezajímá. Na prvním místě je teď povolání a práce.“

„Chtěla bych jednou pracovat samostatně v oblasti módy. Chtěla bych se vdát a mít jedno nebo dvě děti. Děti stojí mnoho práce a peněz. Snad bychom mohli přestavět dům mého přítele. Dovolená je pro mě důležitá. V zimě bych chtěla jezdit na hory a v létě na větší dovolenou. Strach mám z nezaměstnanosti. Až skončím školu, nechtěla bych být nezaměstnaná. Nechtěla bych se už učit něco nového. Přeju si dovolenou, svatbu a víc peněz.“

„Přála bych si auto a řidičský průkaz a dlouhý život pro mámu. Přála bych si přítele, se kterým bych se nehádala. Později bych chtěla dvě děti.“

Život bez oslav je jako dlouhá cesta bez hospod.

Návrhy ke zpracování

Které vzory a která přání můžeš převzít?

Jaká jsou tvoje přání?

Jaké jsou tvoje vzory?

Která přání a které vzory odmítáš?

Jak se vidíš za deset let?

Jaká přání a jaké vzory mají tvoji vrstevníci? Jaká přání a jaké vzory mají mladší a starší žáci?

Jaká přání a jaké vzory mají tví rodiče a sourozenci?

Pomůcky při vypracování

- sběratelské obrázky
- plakáty v pokoji
- autogramy
- časopisy

Téma výtvarných prací: „Kam bych chtěl/a dojít?“

3 Život v rodině – tvoje role

3.1 Neslyšící otec se svým slyšícím a neslyšícím dítětem

3.2 Slyšící matka se svým slyšícím a neslyšícím dítětem

3.3 Neslyšící matka ve své slyšící rodině

3.4 Slyšící sestra se svou neslyšící sestrou

3.5 Neslyšící dcera ve své slyšící rodině

3.6 Slyšící dcera a její neslyšící matka

3.7 Život a různé role ve tvé rodině

Život v rodině

Je důležitý pro rozvoj dítěte, formuje děti a mladistvé, chrání děti a mladistvé, zůstává zachován, i když v ní děti žijí už jen občas anebo později vůbec.

Každý má v rodině své role, např. nejstarší dcera, nejmladší syn, bratr se sluchovým postižením, slyšící matka. I ty máš své role.

K textům

V této kapitole najdeš zprávy, jak lidé v různých rodinách prožívali „sluchové postižení“. Jsou to velmi osobní životní zkušenosti slyšících s neslyšícími nebo neslyšících se slyšícími, rodičů s dětmi nebo dětí s rodiči, sourozenců se sourozenci.

Přečti si je. Dozvíš se, jak tito lidé navzájem soužili. Popřemýšlej o své roli. Zamysli se, jak bys ty jako člověk se sluchovým postižením s nimi žil. Tak se naučíš chápat své vlastní role a role druhých a vážit si jich. Dozvíš se, kdo a jaký jsi ty a jací jsou ostatní.

Cíle

Poznáš život v rodině z různých pohledů.

Seznámíš se s rolemi v rodině. Pochopíš své role v rodině.

Porozumíš, jak se v rodině cítí slyšící a rodinní příslušníci se sluchovým postižením.

Můžeš se naučit klást otázky slyšícím a odpovídat na jejich otázky.

Povědomí o tvých rolích se ti bude hodit:

- ve slohových pracích: Tak se cítím jako...
- v rozhovorech s rodinou: Tak mi je. Tak vás vnímám.
- v rozhovorech se slyšícími: Tak se mi vede v kontaktu se slyšícími.
- v dopisech pro rodiče, sourozence, přátele.

Přemýšlení je dialog se sebou samým.

3.1 Neslyšící otec se svým slyšícím a neslyšícím dítětem

Mám dvě dcery. První se jmenuje Štěpánka. Je jí 15 let a je slyšící. Chodí do 8. třídy. Moje mladší dcera se jmenuje Kateřina. Je neslyšící. Chodí do 5. třídy ve škole pro sluchově postižené. Moje žena a já jsme oba neslyšící. Když se narodila Štěpánka, doktor si myslel, že je také neslyšící. Měl jsem s ní jít na kliniku na vyšetření sluchu. Ale já jsem to neudělal.

Myslel jsem si, že Katka slyší stejně jako Štěpánka. Když jí ale bylo pět měsíců, musela do dětské nemocnice. Krmili ji sondou. V nemocnici zjistili, že Katka má sluchové postižení. Potom musela na vyšetření sluchu na foniatrii. Zjistilo se, že je neslyšící. V sedmi měsících dostala sluchadla. Pro mě to nebylo nic hrozného, protože jsem také neslyšící. Věděl jsem, že spolu budeme moci komunikovat. Moje žena přemýšlela stejně. Moje matka je také neslyšící. Pořád dokola opakovala: „Ona slyší. Není hluchá.“ Doufala, že Katka bude slyšet. Já jsem si myslel, že je neslyšící, protože i moji rodiče jsou neslyšící.

Šli jsme do Střediska rané péče. To Katka ještě neuměla chodit. Měla poruchu svalového tonu a chodit se naučila až v 17 měsících. Znakoval jsem s ní a občas řekl nějaké slovo. Nemůžu s Katkou mluvit ve větách, např. když jedeme v autě. Slovům rozuměla lépe než dlouhým větám.

Se Štěpánkou používám mluvený jazyk. Někdy používám znakovanou češtinu. S manželkou a s Katkou mluvím českým znakovým jazykem. Štěpánka rozumí Katce velmi dobře. Katka umí zase dobře odezírat. Umí i znakovat. Štěpánka umí dobře znakovanou češtinu, český znakový jazyk ale ne tak dobře. Štěpánka mluví v dlouhých větách.

Bál jsem se, že se Katka nenaučí mluvit. Ve školce uměly ostatní nedoslýchavé děti mluvit, Katka ne. Hodně znakovala. Teď jsem překvapený, že dokáže mluvit. Má sluchadla, ale nosí je jen ve škole. Myslím, že jí nepomáhají. Nereaguje, když je má.

Nechci, aby Katka dostala kochleární implantát. Příroda rozhodla, že bude neslyšící. Ještě jsem se neptal žádného profesora. Nechci se ptát.

Nevím, co mám dělat. Byl jsem na jedné informační schůzce, ale v centru kochleárních implantací zatím ne. Se Štěpánkou jsem o tom ještě nemluvil. Už dlouho se jí na to chci zeptat. Znam jednu neslyšící paní s kochleárním implantátem. Dostala ho již dříve a cítí se s ním velmi dobře.

Štěpánka se nestará o to, aby se Katka učila správně mluvit. Je pro ni důležité, aby jí Katka rozuměla. Pomáhá jí jen s domácími úkoly. Štěpánka chodí ještě do školy a má toho hodně. Sama musí dělat ještě své úkoly.

Obě děti jsou velmi odlišné. Štěpánka se rozvíjela velmi rychle, je už velká a hodně věcem rozumí. Katka byla na začátku hodně nemocná a její vývoj byl pomalý a opožděný. Přesto v šesti letech začala chodit do školy. Se Štěpánkou si dobře rozumíme. Řešíme spolu problémy. Můžu jí pomáhat s matematikou. Byl jsem dvakrát na rodičovské schůzce. Tlumočila mi moje slyšící sestra. Do školy pro sluchově postižené chodím na rodičovské schůzky pravidelně. Nemám tam žádné problémy s komunikací. Štěpánka za mě nerada telefonuje, s kamarádkami si ale volá dlouze.

Chtěla by jednou být policistkou, vychovatelkou nebo chovatelkou zvířat. Proto bude mít praxi ve školce. Myslím, že později bude tlumočit neslyšícím. Zná život v neslyšící rodině.

Doufám, že Katka půjde na obchodní školu. Snad bude mít dobrou práci. Ještě nemám představu o jejím uplatnění. Katka se už naučila spoustu věcí. Ve škole jí to jde. Je dobrá v českém jazyce. V matematice má potíže. Prý má problémy se soustředit. Nechá se snadno vyrušit od práce.

Katčiny kamarádky k nám chodí na návštěvu a někdy u nás spí. Katka také spí někdy u nich. V pátek bude mít oslavu narozenin. Přijde k nám celá její třída. Dřív měla Katka v sousedství také jednu slyšící kamarádku.

Z ničeho nic se vše změnilo. Tato kamarádka k nám přijde už jen málokdy. Myslím, že už si to nepřejí její rodiče. Někdy zavolají a ptají se Štěpánky, jestli může kamarádka za Katkou přijít. Potom ji přivezou. Řekl jsem, že si má přinést domácí úkoly. Můžou si je udělat spolu. To funguje. Katka je netrpělivá. Je velmi aktivní a neklidná. Dřív to bylo ještě horší. K ženě se chová velmi divoce, ale ne zle. Katka občas bije Štěpánku. Když se Štěpánka brání, přijde Katka za mnou. Prý abych ji chránil. V naší rodině nemáme velké spory, pouze menší neshody. Přichází k nám hodně neslyšících. Katka sedává vedle mě a poslouchá. Něco ale nesmí vědět.

Jako otec chci, aby Katka získala dobré vzdělání a dobrou práci. A aby měla později svoji vlastní rodinu. Doufám, že její vztah k rodičům zůstane dobrý, až zestárneme. Obě dcery mají vlastní pokoj. Doufám, že jednou budou mít pokoj ony pro nás. Za devět let půjdu do důchodu. Děti jsem měl pozdě. Chci, aby žily pořádně, ale nijak na ně netlačím.

- ❖ **Pan Herman je otcem dvou dcer. Pracuje v jednom velkém podniku. Je neslyšící. Dříve chodil do školy pro sluchově postižené. Jeho starší dcera Štěpánka je slyšící. Kateřina, jeho mladší dcera, je neslyšící. Chodí do školy pro sluchově postižené.**

3.2 Slyšící matka s jedním slyšícím a jedním neslyšícím dítětem

Máme dvě dcery. Slyšící dceři je 11 let a je v 5. ročníku gymnázia. Petře, která má sluchové postižení, bude 9 let a chodí do 3. třídy běžné základní školy. Často říká, že do školy nechce. Necítí se ve třídě moc dobře. Její učitelka nám řekla: „Petra je bezstarostná. Je pomalá, ale spolupracuje dobře. Její výkony kolísají mezi jedničkou a trojkou.“ Přemýšlíme, jestli by nebylo lepší, kdyby Petra chodila do 3. třídy ve škole pro sluchově postižené. Vyzkoušíme, jak si bude rozumět s dětmi a jestli se jí bude líbit pomalejší tempo výuky. Doufám, že nám do 14 dnů sdělí svůj názor.

Petra v prvních měsících života žvatlala. Potom byla stále tišší, kroutila hlavou a koulela očima. To bylo v 9. měsíci. Měli jsme o ni starost. Byla moc milé dítě. Její hlas byl velmi pronikavý. Mluvili jsme o tom s naším pediatrem, ale ten nic nezjistil. Na hlas Petra nereagovala. Neslyšela ani, když jsme stahovali naše hlučné rolety v oknech. Zkoušela jsem pořád její sluch, louskala jsem prsty za jejími zády, hrála jsem

na flétnu a podobně. Ale ona na nic z toho nereagovala. Bylo mi tedy nakonec jasné, že je neslyšící. Byla jsem z toho velmi smutná.

Na ORL nám udělali vyšetření sluchu a zjistili, že naše dítě se nachází na hranici těžké nedoslýchavosti a hluchoty. Byl to šok. Pomyslela jsem si, že se moje dítě nikdy nenaučí mluvit, že se s ním nedorozumím, že mě nikdy neuslyší. Měla jsem pocit naprosté bezmoci. Neměli jsme žádné zkušenosti s lidmi se sluchovým postižením. Jeden učitel nám dál nadějí. Ukázal nám děti, které měly stejné postižení jako Petra. Slyšela jsem je mluvit. Věřila jsem najednou, že se to naše Petra také naučí. Mluvila jsem i s jinými rodiči. Petra dostala sluchadla. Slyší zvuky, nebyla totiž úplně neslyšící. Pomalu jsme ji vedli k mluvení. Jako matka chtěla se svým dítětem normálně mluvit, ne znakovat. Používali jsme ale přirozená gesta. Když je dítě schopné naučit se mluvit, mělo by se to učit. Tyto děti žijí ve slyšící společnosti, kde se lidé dorozumívají mluvenou řečí. Znakový jazyk se mohou naučit později, když se nenaučí používat mluvenou řeč. Kochleární implantáty tehdy ještě neexistovaly. Měli jsme velkou radost z toho, že Petra nosila sluchadla. Ta byla pro nás velkou nadějí, takové jakoby „druhé uši“.

Brzy se na mě Petra začala při hraní dívat. Byla mnohem radostnější a smála se. Postupně také přestala kroutit hlavou a koulet očima. Reagovala na zvuky a později na mluvené slovo. Začala vyslovovat slabiky a slova. Kladla nám spoustu otázek. Měli jsme velkou radost, že se tak dobře naučila mluvit. Její sestra jí věnuje spoustu času, aby jí s učením se mluvenému jazyku pomáhala.

Petra nechodila ráda do mateřské školy. Hrála si sama. Učitelky jí nemohly moc pomoci, protože skupina byla příliš velká. Proto jsme ji z této školky odhlásili a dali ji do logopedické mateřské školy. Petra se v ní cítila moc dobře a našla si tam také kamarády. Toto bylo naše nejhezčí období.

Potom přišel zápis do logopedické školy. Petra znala některé děti ze školky. Do školy ale chodila nerada. Ve třídě neměla žádné kamarády. Později jsme ji poslali do běžné školy. V současné době je ve 3. třídě a nosí domů dobré známky. V češtině je velmi dobrá, v matematice byla její nejhorší známka trojka. Ale Petra si stěžuje na příliš mnoho zvuků ve výuce. Matematika ji stresuje, všechno se dělá příliš rychle. V těchto věcech se projevuje její sluchové postižení. Teď zkusíme Petru poslat do školy pro sluchově postižené.

Petra má jednu oblíbenou kamarádku. Obě se mají moc rády. Tato kamarádka bývá jednou týdně u nás a jednou týdně bývá Petra u ní. S jiným kamarádem řadí a směje se. S dětmi sousedů se bohužel nekamarádí.

Petře teď bude 9 let. Za rok a půl musí znovu změnit školu. Já si přeji, aby byla Petra sama spokojená se svými výsledky ve škole. Jestli půjde na odborné učiliště nebo na gymnázium, to je mi jedno. Potom ale bude muset bydlet na internátě.

Naše dcera nás má velmi ráda, i když jsem na ni někdy dost přísná. Občas se spolu hádáme. Říkám jí: „Mluv zřetelně, ty to přece umíš.“ Se sestrou se také někdy pohádají. Je pěkné, když ale vidíme, že se mají rády.

Petra by se ráda stala výzkumnicí. K Vánocům si přála mikroskop. Chce všechno vědět

Na levém uchu má Petra zbytky sluchu, na pravé ucho neslyší vůbec. Někdy mám strach, že ztratí i zbytky sluchu a její řeč se zhorší. Petra říká, že se jí zdá hloupé,

že má sluchadla a ostatní děti ve třídě je nemají. Je pro ni velmi důležité scházet se s dětmi, které mají také sluchové postižení. Proto bude chodit do školy pro sluchově postižené. Přeji si, aby žáci se sluchovým postižením byli ve třídě vyučováni v 8 až 12 žácích. Velmi důležité je podle mého názoru společně strávené volné odpoledne.

Nedokážu si představit, že bude Petra později ve Spolku pro neslyšící. O neslyšících, kteří pouze znakují, se nevyjadřuje příliš dobře. Ona by chtěla mluvit. Umím si představit, že se bude chtít později naučit znakový jazyk. Kdyby Petra neměla zbytky sluchu, nechali bychom ji implantovat kochleární implantát. Možná to později bude chtít sama. Myslím, že špatné jsou nepřátelské vztahy mezi spolky a kluby neslyšících a skupinami nedoslýchavých či lidí s kochleárním implantátem. Já osobně mám pochopení pro lidi, kteří znakují a nenaučili se dříve mluvenou řeč nebo se ji naučit nemohli.

- ❖ **Paní Veverková je matka dvou dcer. Pracuje dva dny v týdnu. Její starší dcera je slyšící a studuje na gymnáziu. Petra má sluchové postižení. Chodila do více škol. Teď je ve škole pro sluchově postižené.**

3.3 Neslyšící matka ve své slyšící rodině

Můj muž i obě mé děti jsou slyšící. Jsem ráda. Umím díky nim mnohem lépe mluvit. Když jsem dříve trávila delší dobu s neslyšícími, tak jsem pouze znakovala. V té době jsem mluvila mnohem hůře. S mužem mám dobrý vztah. Když jsem s ním sama, tak se cítím opravdu dobře. Výhodou je, že mluvím a hodně se i učím. Nevýhodou je, když přijdou na návštěvu dva nebo tři slyšící lidé. Letos jsme jeli na dovolenou s přáteli. Bylo to k vzteku. To raději zůstanu doma. Když jsme spolu sami, podnikáme hodně věcí: jezdíme na kole, chodíme plavat, cestujeme.

Mým dětem je 19 a 20 roků. Když jsou u nás jiní slyšící, prohlížejí si mě. Jsou distancováni. Děti pak cítí, že patří víc mezi slyšící. Přesto moje děti vždycky slyšící informují o mém postižení. Říkají jim: „Mluvte pomalu.“ S přáteli svých dětí se nebavím. Výjimkou je přítel mé dcery. S ním se bavím ráda. Některá slova vyslovuji špatně. Ví to, protože mi to manžel s dětmi říká. Proto mluvím pouze doma.

Stává se mi, že se mi prodavači v obchodě smějí. Když o tom řeknu manželovi nebo dětem, ujišťují mě, že to tak určitě nemysleli, že se mi nesmějí. Moje děti vědí, že jsem citlivá, proto se nesmějí. Ale říkají: „Někdy to zní legračně, když mluví neslyšící.“ Nechci znít legračně. Dříve, když se mě přátelé mých dětí na něco ptali, museli mi to moje děti přeložit. Já to nemám ráda, když mi děti tlumočí. Chci rozumět sama. Stále zkouším, aby se mi to zopakovalo, když nerozumím. Když nerozumím ani pak, musejí mi to děti přeložit.

Někdy jsou situace, kdy se cítím osamělá i ve své vlastní rodině. Například, když sedíme u stolu a oni se mezi sebou baví a mluví velmi rychle. To potom vůbec nerozumím. Když se zeptám, o čem se baví, vždy slyším jenom: „Počkej chvíli.“ Z toho jsem smutná, protože je to moje rodina. Chci, aby na mě brali ohled. Postěžuji

si, ale za pár minut mluví zase stejně. Po půl hodině jdu pryč. To se stává také u jídla. Oni stále o něčem mluví, ale já neříkám nic. Mluví hodně a já bych chtěla rozumět.

- ❖ **Paní Zuzana Porybná má dvě dospělé děti. Obě jsou slyšící. Její manžel je také slyšící. Ona sama je těžce nedoslýchavá. Chodila do školy pro sluchově postižené. Dnes pracuje v jednom velkém podniku. Její dcera Michaela vypravuje o své matce a o sobě v kapitole 3.6 s názvem Slyšící dcera a její neslyšící matka.**

3.4 Slyšící sestra se svou neslyšící sestrou

Jsme tři sestry, narozené v rozmezí 1 a půl roku. Neslyšící je ta prostřední z nás. Jen ona má sluchové postižení. Já jsem nejstarší. Jako sestry jsme byly vždycky střídavě dvě proti jedné. Moje matka byla velmi citlivá, chtěla, aby se sestra naučila pořádně mluvit. Nasadila mě přitom jako pomocnou sílu. Musela jsem s neslyšící sestrou pořád cvičit. Matně si vybavuji, že mi byly dva roky, když se u ní sluchové postižení zjistilo. Sestře bylo tehdy asi půl roku. Moje matka neustále plakala.

Během našich her na ulici jsem byla vždycky v roli prostředníka. Musela jsem sestru brát pořád s sebou. Musela jsem jí i tlumočit. Občas mě to dost obtěžovalo. Ani pro ni to ale nebylo jednoduché. Náš vztah tím byl velmi poznamenán.

Příčina sluchové vady nebyla jednoznačně objasněna. Pravděpodobně se jednalo o meningitidu v raném dětství. Teprve mnohem později jsem začala přemýšlet, jak spolu souvisejí řeč, sluch a myšlení. Zkusila jsem se vžít do pocitů své neslyšící sestry. Při jídle byla kvůli jiné komunikaci středem pozornosti.

Měla jsem ji ráda. Byla jsem však v pozici, kterou jsem nechtěla. Například při zlepšování její mluvené řeči. Když rodiče nebyli doma, cítila jsem se za sestru zodpovědná. Takže mi třeba musela ve svých 19 letech představit svého slyšícího přítele.

Moje sestra navštěvovala školu pro sluchově postižené. Mohla bydlet doma. Školu ukončila úspěšně. Během školy i po škole jsme šly svou vlastní cestou. Ona byla v kontaktu se svými spolužáky, kteří se stali jejími přáteli. My slyšící sestry jsme chodily na gymnázium.

Naše neslyšící sestra si udělala řidičák ještě před námi a měla vlastní auto. Potom, co se vyučila, nastoupila do práce. V tomto se vždycky uměla prosadit. Vzala život do svých rukou. Lidé, kteří ji potkali, z ní byli ohromeni.

Později si vzala jednoho slyšícího kolegu z práce. Když se jim narodilo první dítě, přestala pracovat. Já jsem kmotrou jednoho z jejich dvou slyšících dětí. Máme dobrý vztah. Nevídáme se ale často. Snažím se ji podporovat, především ve výchově dětí. Je jim teď 14 a 16 let. Dodávám jí odvalu, aby se prosadila. Často bývá mezi těmi třemi slyšícími izolovaná.

Spolu se dorozumíváme převážně mluvenou řečí, někdy s pomocí prstové abecedy. Někdy si pomáháme i psaním. Český znakový jazyk ovládá sestra pouze částečně, protože ve škole používala vlastní znaky. Tehdy jsem zkoušela se znakový jazyk naučit, ale nešlo to, protože sestra neznala pro spoustu pojmů znak. Vzájemné porozumění bylo bez problémů, ale témata, o kterých jsme se mohly bavit, byla omezená.

Předpokládám, že v době své puberty sestra hodně přemýšlela o sobě a svém sluchovém postižení. Na veřejnosti, například v tramvaji, jsem s ní nesměla komunikovat. Nechtěla, abychom vyčnívaly. Mně to přišlo normální.

Velmi ji oslovovaly články v novinách o neobyčejných tématech ke zlepšení sluchu. Přesto si myslím, že například o kochleárním implantátu není informovaná. Velmi by si přála slyšet, ale nedokážu posoudit, jak důležité to pro ni je. Žije ve světě slyšících. Kontakty s lidmi se sluchovým postižením po své svatbě přestala udržovat.

Její artikulace se zhoršila, ale dokáže se správně a srozumitelně vyjadřovat v písemné podobě.

❖ **Paní Šmídová má neslyšící sestru. Vyrůstaly spolu. Dnes žijí každá v jiném městě. Občas se navštěvují.**

3.5 Neslyšící dcera ve své slyšící rodině

Narodila jsem se jako první dítě. Mám ještě dvě slyšící sestry. Jedna je mladší o pět let, druhá o šest.

Když jsem byla malá, hrávala jsem si se sestrami. Bylo to pro mě zcela přirozené. Byla jsem velká sestra. Pořád jsme spolu mluvily.

Moje matka mě často i se sestrami vyzvedávala ze školy. Vždycky jsem bydlela doma.

Moje sestry chodily na základní školu. Potom šla jedna na střední odborné učiliště a druhá na gymnázium, kde si udělala maturitu.

Obě sestry jsou teď vdané. Po závěrečných zkouškách si jedna udělala nástavbu a začala pracovat na oční klinice. Má čtyři děti. Dobře si spolu rozumíme. Druhá sestra bydlí v sousedním městě. Obě sestry často navštěvují. Mám s oběma dobrý vztah. Matka většinou domluví termín a já pak za nimi jedu autem.

Žijí společně se svojí matkou. Rozumíme si velmi dobře. Vždycky jsme si spolu dobře rozuměly. Mé matce bylo 65 let. Dorozumíváme se spolu vždycky mluvenou řečí. Máma mi dobře rozumí a i já jí. Umím dobře číst. Většinou čtu nahlas. Lépe potom rozumím. Čtu každý den noviny. Když něčemu nerozumím, třeba cizím slovům, zeptám se mámy. Ona mi pak neznámá slova vysvětlí. Někdy se také podívám sama do slovníku.

Ještě nevím, co bude, až moje matka zestárne. Telefonuje za mě. Mám sice fax, ale nemám psací telefon. Moje sestra má v práci také fax, a tak jí můžu napsat.

- ❖ **Paní Blanka Stará vyrůstala ve slyšící rodině. Má dvě slyšící sestry. Není vdaná a žije společně se svou matkou. Už 25 let pracuje v jedné firmě jako technická kreslička.**

3.6 Slyšící dcera se svojí neslyšící matkou

Na mamku mám velice časně vzpomínky, ale na její nedoslýchavost si nevzpomínám. Vyrůstala jsem s tím a nic jiného jsem neznala. Teprve až jsem byla starší, tak jsem začala její sluchové postižení vnímat. Bylo pro mě úplně normální, že jsem se na ni musela dívat a musela mluvit pomaleji. Když jsem dole ve svém pokoji a volám ji, neslyší mě. Musím vyběhnout nahoru. Mamka má sluchové postižení od narození. I táta má sluchovou vadu, je neslyšící. My děti jsme bývaly vždy s nimi a s jejich neslyšícími přáteli.

Mamka je soběstačná. Nevyžaduje ode mne žádnou pomoc. Už jako malá jsem za ni vyřizovala telefonáty, například když se potřebovala objednat k lékaři. Jinak ale dělá vše zcela samostatně. Chodí sama k doktorovi nebo na úřad. Když ví, že nebude rozumět, jdu s ní. To jsem dělávala už jako malá holka. Musela jsem to dělat

Když jsem byla na základní škole, bydlela jsem u své prababičky. Ale mamka za mnou chodila a kontrolovala, jestli dělám svoje domácí úkoly. Když chtěli učitelé něco projednat, vždy šla do školy osobně. Jenom na rodičovské schůzky nechodila. Na základní škole mi ještě mohla pomáhat. Na střední škole už to bylo těžší, hlavně s češtinou. Tu příliš nezvládala. Když jsem s ní sama, nemá žádné problémy s mluvením. Jen se na ni musím při mluvení stále dívat a mluvit pomalu. Můžu s ní i telefonovat, protože zná můj hlas. Dokážeme se spolu bavit tajně, když mi mamka chce třeba něco říct, co nemá nikdo jiný slyšet. Neznakujeme, máme spíš takové zvláštní výrazy.

Když jsou s námi slyšící, mluvím automaticky rychleji. To s námi mamka potom nechce nikam jít. Proto si dávám pozor, abych mluvila pomalu a aby mi dobře rozuměla. Stejně ale zrychlují. Když už mi nerozumí, řekne: „Stop!“ A já jí to zopakuji. Ne vždy rozumím všemu, co si povídá, když znakuje se svými neslyšícími kamarádkami. Já sama znakovat neumím, protože to s mamkou dělat nemusím. Dokud mi bude rozumět, nemusím se to učit. Kdybych používala znaky, nemusela by mluvit. Pak by se jí zhoršila řeč. To už se jednou stalo, ale pak se to zase zlepšilo.

Dříve jsme doma mluvili hodně jednoduše. Mamka musela všemu rozumět. Cizí slova jsem se naučila díky lidem mimo rodinu.

Také s mamčinými kamarády se můžu dorozumívat bez pomoci znakového jazyka. Vycházím s nimi dobře. Jeden z nich působí velmi uvolněně, ihned se mnou navazuje kontakt. Ostatní jsou spíše zdrženlivější. Musím za nimi přijít a začít s nimi mluvit sama.

Vždy, když jsme se hádaly, hodně jsem křičela. Nerozuměla tomu, ale to mi bylo jedno. Potom jsem odešla do svého pokoje. Po chvíli mi to bylo vždy líto. Ale v prvním momentu začnu vždy mluvit rychle nebo se otočím pryč. Potom mi nerozumí.

Ze začátku nebyla mým kamarádům nedoslýchavost mamky nápadná. Ptali se pouze: „Není tvoje máma nachlazená?“ Nebo: „Proč nejde vzít ten telefon?“ Mamka jim skoro vždy rozuměla. Byli udivení, když pak přišli její kamarádi a začali se u stolu dorozumívat znakovým jazykem. Bylo to pro ně vzrušující.

Osobně si myslím, že neslyšící se můžou dorozumívat znakovým jazykem. Potřebují svůj vlastní jazyk, když nemohou mluvit stejně jako my.

Můj bratr znakovému jazyku vůbec nerozumí. Když u nás byl jednou na návštěvě táta a rodiče se bavili ve znakovém jazyce, rozuměla jsem jen já. Myslím si, že ztráta sluchu je postižení. Lidé ho musí respektovat a přizpůsobit se mu. Všeobecně je na neslyšící bráno velmi málo ohledů. Například v televizi je jen velmi málo pořadů s titulky. Článcům v novinách mohou neslyšící rozumět pouze částečně. Slyšící by měli zkoušet neslyšící integrovat. Svět slyšících by se měl spojit se světem neslyšících. Ale také si myslím, že není špatné, když si slyšící věci organizují něco pro sebe a neslyšící si zřizují své vlastní spolky.

Šance neslyšících najít si práci jsou horší. Vidím to u mamky. Dostane vždycky podřadnou práci. Řekli jí, že nemůže telefonovat. Ale to přece není důvod. V kanceláři je dost lidí, kteří to umí. Ona přece není duševně zaostalá, jenom proto, že neslyší.

Mojí mamce se zlepšilo sebevědomí. Dříve se vůbec neodvážila něco říct. Třeba když s něčím nesouhlasila v obchodě, nic neřekla. Byla frustrovaná. Proto jsme jí řekli, že má říkat, co si myslí. Musela se to naučit. Chodí teď častěji ven a setkává se se svými kamarádkami. To dříve nedělala.

Mluvila jsem s ní o možnosti kochleární implantace. Vývoj kochleárních implantátů je potěšující hlavně pro děti. Nevím, jestli by se měla nechat operovat ještě ve svém věku. Ona to v žádném případě nechce. Je to její rozhodnutí. Když chce mít svůj klid, jde do svého pokoje, vypne si sluchadla a čte.

Soudržnost v naší rodině je dobrá. Mám těžce nedoslýchavou matku, ale žádnou jinou bych si nepřála. Ona ví, že za mnou může vždy přijít. Je na nás závislá, například když potřebuje vyplnit nějaký formulář.

Odstěhovala jsem se z domu. Bylo to pro mě normální. Pro moji matku je to velký problém, ale její sluchové postižení pro mě není důvod, abych doma zůstala.

- ❖ **Michaele Porybné je 20 let a je studentkou. Její matka má těžkou nedoslýchavost a o své slyšící rodině nás informovala v kapitole 3.3 s názvem Neslyšící matka ve své slyšící rodině.**

3.7 Život a různé role ve tvé rodině

Návrhy ke zpracování

Srovnej tato sdělení se svými zkušenostmi.

Pročti si předchozí zprávy se svými rodiči, sourozenci, se svou rodinou. Co prožívají podobně? Co cítí odlišně? Jak vnímají svoje role?

Jak vnímáš sám sebe ve své rodině?

Pomůcky při vypracování

- fotoalbum
- tvůj životní příběh
- životní příběhy členů tvé rodiny
- zkušenosti z 2. části knihy
- informace od tvých spolužáků
- zkušenosti tvých učitelů
- zprávy ze školních časopisů, novin...

Příloha 1: Zjišťování životních příběhů a názorů

Návrhy ke zpracování

Na stránkách 95 a 96 najdeš mnoho klíčových slov, které ti napoví, co je v psaní životních příběhů důležité. Ke každému slovu si můžeš napsat jednu nebo více otázek.

Např. „Datum narození“ Kdy ses narodil/a?
„Hodina narození“ V kolik hodin ses narodil/a?

Všechny otázky dohromady tvoří dotazník. Dotazníkem se můžeš ptát ostatních na různé informace. Nebo budeš dělat interview. Z odpovědí na otázky v tvém dotazníku můžeš vytvořit životního příběh. V dotazníku se můžeš ptát také na osobní názory.

S kým můžeš svůj dotazník vyzkoušet?
U koho bys chtěl svůj dotazník použít?

Pomůcky při vypracování

- dotazníky a rozhovory např. v časopisech

Klíčová slova k vypracování životních příběhů, zjišťování názorů

Narození až počátek školní docházky

Datum narození – hodina narození – místo narození – rodiče – sourozenci – věk rodičů, sourozenců – prarodiče – slyšící/neslyšící – povolání – křest – kmotři – místo tvého dětství – zážitky z 1. roku života ...

Zdraví – nemoc – období, kdy se objevila sluchová vada – příčina, důsledky – poradenství – lékaři, kliniky – sluchadla, kochleární implantát – Raná péče – slyšící kamarádi/kamarádi se sluchovým postižením – hračky/hry – důležité osoby – zvláštní zážitky ve 2. a 3. roce ...

Mateřská škola – učitelky z mateřské školy – přátelé – kamarádi – poradenství – Raná péče – místa podpory – místo bydliště – sousedi – stěhování – nejlepší kamarádi – předškolní období – sluch, sluchadla, kochleární implantát – hry – oslavy – cestování – změny v rodině – záliby – zvláštní zážitky v předškolním období ...

Období školní docházky

Škola – zápis – místo – 1. třída – zasedací pořádek – učitel, ředitel – důležité osoby – vychovatelky – internát – cesta do školy – dopravní prostředky – doprovod – školní týden – víkend – prázdniny ...

Průběh dne – vyučování – oblíbené předměty – pracovní místo – třída – výlety - volný čas – změna třídy – změna školy – změna učitele – odchod ze školy – jídlo – hry – sport ...

Slavnosti – oslavy – kamarádi – skupina – koníčky – kapesné – auto – farář - církev – biřmování, svaté přijímání...

Rodina – příbuzenstvo – sousedé – přátelé – slyšící přátelé/přátelé se sluchovým postižením – přátelé, se kterými si dopisuješ – důležité lidi – zážitky – rozepře – spolek – pracovní přání – praxe ...

Přátelství – návyky – zábava – zájmy – zvláštní zážitky ve školním období ...

Období učení

Přání výučního oboru – přání o budoucím povolání – vzory – poradci – profesní poradenství – praxe ...

Místo vyučení – způsob vyučování – místo k učení – vyučující – doba vyučování – pracovní den – pracovní týden – učňovská škola – podnik – zkoušky – kolegové z práce – dorozumění – tlumočníci – výdělek ...

Sluchové postižení a pracovní místo – úkoly – zátěže – úlevy – pracovní klima – pracovní doba – druh práce – práce na směny – výdělek – pomoc ...

Rekvalifikace – povolání – pracovní doba – místo výkonu práce – spolupracovníci ...

Přátelé – parta – přátelství – koníčky – auto – zvláštní zážitky v době učení ...

Život a povolání

Rodina, rodinný stav, děti – místo bydliště – bydlení – povolání – pracovní místo – místo výkonu práce – výdělek – pracovní doba – pracovní den – pracovní týden – kolegové z práce – rekvalifikace – změna práce – nezaměstnanost ...

Příbuzenstvo – sousedé – přátelé – sport a přátelé – spolky – církve – farář – koníčky – zájmy – volný čas – úkoly – povinnosti – přátelství – krize – zvláštní události ...

Osobní údaje

Sluch – sluchové vnímání – sluchová protetika – komunikace – prostředky komunikace – vztah ke slyšícím – vztah k lidem se sluchovým postižením – vzpomínky na dětství – období školní docházky, vyučení, povolání, život – role – role z pohledu člověka se sluchovým postižením – očekávání od budoucnosti – vzory – přání ...

Příloha 2: Zápisník pro nové pojmy

Návrhy ke zpracování

V této knize najdeš pojmy, které možná ještě neznáš. Tyto pojmy jsou ale důležité pro vypracování úkolů a pro pochopení celé knihy. Např. úhly pohledu, mít názor, role, dotazník, interview...

Zde si můžeš neznámé pojmy poznačit i s jejich vysvětlením.

Pomůcky při vypracování

- pořadí podle čísla strany, podle abecedy, podle nadřazenosti pojmů
- slovníky, lexikony

Tato kniha navazuje na tyto svazky:

Johannes Straumann/ Maria Wisnet

Sprechen lernen für gehörlose, schwerhörige, spracharme Schüler

„ Willst du mit dem Raben sprechen?“

Sprechen lernen für gehörlose, schwerhörige, spracharme Schüler

„ Willst du mit den Leuten sprechen?“

Sprechen lernen für gehörlose, schwerhörige, spracharme Schüler

„ Willst du 's auf den Punkt Brixen?“